Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

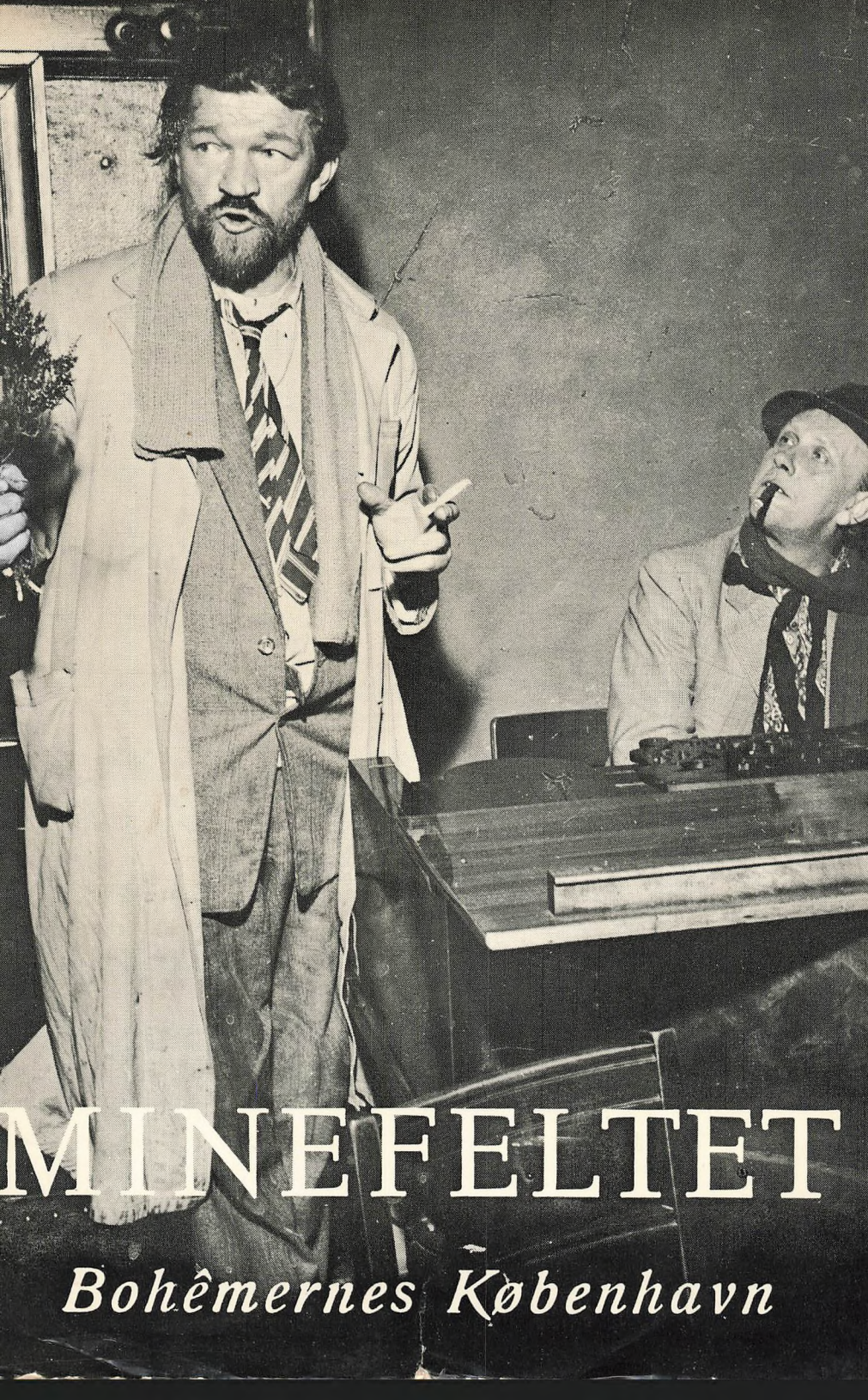

MINEFELTET

Bohêmernes København

MINEFELTET

Bohêmernes København

MINEFELTET

Bohêmernes København

MINEFELTET

Bohêmernes København

FORLAGET
BØRGE BINDERUP
1969

Copyright
Forlaget Børge Binderup.
Bogen er sat
med 11 pkt. Garamond
og trykt i
Nedergaards Bogtrykkeri
Viby J., 1969

INDHOLD

		side
1.	Tom Kristensen: Forord	7
2.	Carl Henrik Clemmensen: Minefeltets start – a la Bohême Fra C. H. C.s bog »Mit København« der udkom 1939	9
3.	Harald H. Lund: Vejen til Minefeltet	23
4.	Hans Bjerregaard: Feltet befolkes	35
5.	Jens August Schade: Café med musik	74
6.	Birthe Bovin: Kvarterets damer	87
7.	Mogens Gottlieb: Dansen omkring Nikolai	104
8.	Herbert Strauss: På strejftog med fotografen	141
9.	Minefeltet og litteraturen	150
10.	Haagen Hetsch: Sensommer i Minefeltet	154
11.	Minefeltets vejviser	160
12.	Alfabetisk billedregister	166

Med få undtagelser er billederne fotograferet af Herbert Strauss

FORORD

Hvis jeg skulle skrive mine erindringer fra kvarteret om Skt. Nikolaj kirke, det såkaldte »Minefelt«, ville de blive mere mørke end just »sørgmuntre«, for jeg har ikke det flyvende sind som de lyse digtere, Sigfred Pedersen og Jens August Schade, så det bliver kun til et forord og ikke til en artikel. Grunden til, at jeg er så påholdende, er også den, at da jeg første gang kom på café »Nick«, havde jeg overstået min hærværksperiode, der foregik i et helt andet kvarter, når lige undtages »Hviids vinstue«, som jeg betragter som »Minefeltet«s fornemme facade, og gennemlevet tre år som total afholdsmand, hvad der medførte, at jeg af venner og bekendte blev anset for en lyseslukker, og fik mig til at skrive følgende aforisme »Dyden bærer sin straf i sig selv«.

Tydeligt husker jeg min første aften på café »Nick«. Det var i begyndelsen af trediverne, og jeg havde en aften været på maleriudstilling hos *Ramme-Larsen, un hombre muy grande,* med min ven *Ove Brusendorff.* Vi havde truffet den berømmelige *Pip Overbeck,* som virkelig lignede Greta Garbo, og med hende gjorde vi entré hos Nick, hvor det vrimlede med malere, mange af dem store begavelser, for at nævne et par stykker: *Mogens Vantore, Erik Hoppe* og *Hjorten,* der nu er professor. Men for at vende tilbage til Pip Overbeck. Hendes slagfærdighed er uforglemmelig.

Således sad hun en aften på café »Nick« sammen med en af malerne, og denne blev pludselig krakilsk og udbrød: »Du ved ikke noget, Pip. Du er bunduvidende«. Hvortil hun svarede: »Såh?« Og så

kom det: »Du ved ikke engang, hvem der har malet Raphaels englebørn«. Og så kom det endnu mere prompte fra Pip: »Det skulle da vel aldrig være Jens Sørensen«. Det var i de dage, da Dyrehavsbakkens maler, *Jens Sørensen*, just af professor *Wanscher* var blevet udnævnt til Rembrandts ligemand.

Det er den slags fantastiske replikker og også de fantastiske »happenings«, som gør skildringer af miljøet omkring Skt. Nikolaj så spændende; men da jeg i det kvarter igen skulle opleve den besathed, som jeg så indgående har skildret i »Hærværk«, og ikke kan lide gentagelser, har jeg indskrænket mig til dette korte forord i stille forvisning om, at andre vil kunne genskabe denne tossede atmosfære, som var og er »Minefeltet«.

Tom Kristensen.

Minefeltets start - a la Bohême

AF CARL HENRIK CLEMMENSEN

Hvis der overhovedet kan være tale om nogen bydel i København, der modsvarer det parisiske Montparnasse, må det være det gamle kvarter omkring Nikolaj kirke.

Dersom man på trods af dagbladenes jævnlige meddelelser om, at den sidste bohême er død, vil indbilde sig, at der stadig eksisterer noget i retning af et bohêmemilieu efter let fransk mønster i den danske hovedstad, så må man søge det her.

På samme måde som det smukke og historiske gamle latinerkvarter omkring Vor Frue har sin egen stemning, som københavneren en sværmerisk måneskins nat kan gå og leve sig ind i, sådan har også de snævre, gamle gader og stræder i det fordums mayonnaise-kvarter omkring Nikolaj plads og Holmens kirke en egen lille, privat atmosfære, der med lidt god vilje og nogen fantasi kan gøre det ud for et københavnsk Montparnasse.

Som paddehatte er kunstnercafeerne i de senere år skudt op omkring den ærværdige Sct. Nikolaj kirke, der af historikerne regnes for at være byens ældste gudshus, oprindelig opført i den først bebyggede del af Gl. Bodehavn. Her, hvor byens vugge stod, og hvor endnu i århundredets begyndelse de gamle slagterboder lå, klinet op ad kirkens røde, middelalderlige murværk, har man nu givet alle dem en chance, som finder det spændende at leve livet à la bohême, hvad enten det kun er for en enkelt, højrøstet og løssluppen aften, eller det er på længere sigt.

Roligt og værdigt løfter Sankt Nikolaj mod den stjernebesåede aftenhimmel det prægtige spir, som gamle brygger Jacobsen på trods

af mange byæstetikeres modstand skænkede kirken til afløsning for stangen med kuglen på det kullede tårn. For den anden ende af Nikolajgade ligger Holmens kirke med sin smukke, røde gavl og det slanke spir, spejlende sig dybt i kanalens stille, mørke vand...

Man kan stå i Admiralgade og se begge de to, gamle københavnske kirker — et stemningsfuldt, aftenligt bybillede, som atter knytter tråden mellem før og nu. Under de løvrige træer på kirkepladsen står bænke, hvor kvarterets unge par sidder sværmende og kikker op mod stjernerne, eller hvor en træt gæst fra en af kælderbeværtningerne i nabolaget sover rusen ud, indtil betjenten kommer og vækker ham.

Gaderne omkring kirkepladsen er fulde af gamle huse, skønt ildebrand og bombardement også her har hærget slemt. De er tilpas mat oplyst af gadelygternes blege skær, og i nogle af dem er brolægningen endnu tilstrækkelig forhistorisk til ikke at bryde stemningen. Kulisserne synes således at være i orden, og værtshus-traditionerne er det ligeledes. Her lige om hjørnet i Hummergade lå for godt to hundrede år siden den berømte Madam Augsburgs vinstue, hvis hyggelige interiør vi kender fra et gammelt stik så godt, at vi næsten synes, vi selv har siddet der en vinteraften og varmet os ved den gamle tromleovn i det svage skær af to til tre spædelys i bliklysestager og i selskab med datidens købmænd, håndværkere og måske et par embedsmænd fra Kancelliet, mens den tætte, blå røg fra gæsternes lange kridtpiber svøbte sig om os...

Ak, hvad ville salig madam Augsburg vel sige, om hun kunne stå op af sin grav og en aften aflægge besøg i de kunstnerknejper, der nu er skudt op omkring Sankt Nikolaj? Milieuet hos hende var alt andet end løssluppent, snarest en kende filistrøst, præget af stamgæsterne, som mest var ældre folk, klædt i bredskødede kjoler af mørkebrunt klæde med store klapper på siderne og blå stålknapper, fløjlsbenklæder, stribede bomuldsstrømper, store sko med sølvspænder, en broderet halsklud, en paryk med bukler på hovedet og en pisk i nakken. Stilfærdigt og pænt sad de ved deres små borde i den dunkle belysning og spillede deres l'Hombre eller Polskpas, mens de på anstændig vis nippede til et glas rødvin eller portvin. Her var ikke noget med slag i bordet, sang og bægerklang, musik og dans — alt det, som nu præger livet på alle de små cafeer i kvarteret, der er madam Augsburgs efterkommere, og som gør, at man virkelig med en vis berettigelse kan tale om Nikolaj-bohêmen.

Sandheden er, at Nikolaj-bohêmen er et fænomen af betydelig ældre dato end de kunstnercafeer, som den nu sætter sit præg på. Der var tilløb til den, da den afdøde komponist og musikkritiker Charles Kjerulff, hin blodrige, elskeligt musikalske tyksak, havde sit ægteskabs første bohêmehjem på hjørnet af Hummergade og Admiralgade, hvor han nat efter nat i venners lystige lag sad ved sit flygel, kaldet »Lange Maren« og foredrog sine Drachmannske kompositioner. Men den blev først virkelig grundlagt i kredsen af dionysiske kunstnere, der flokkedes om Islands store, dramatiske geni, forfatteren Johann Sigurjonsson. Det var nordisk vildskab over de natlige sold, som den mærkelige digter skabte i dette kvarter sammen med sin trofaste hustru og kammerat, fru Ingeborg, aldrig kaldet andet end Ib af vennerne. Det var dengang, da Norges vidunderlige lyriker Herman Wildenvey endnu helst færdedes i sit elskede København med vinløv i håret, og da Norges pragtfulde malerbegavelse Karsten også slog sig løs hernede. Når de tre kom sammen, varede det altid nogle dage, før de atter skiltes, mens kredsen omkring dem af københavnske soldebrødre blev tyndere og tyndere.

Ægteparret Sigurjonsson, som alle gamle miner omtaler i bogen. Billedet er fra hjemmet over Søde Peter.

Wildenvey var nygift med den yndige, lange, slanke, fine, blonde Gisken, og de havde deres hjem ude på Amager. Men Herman havde åbenbart endnu ikke nået den modenhed, som er nødvendig for at blive en eksemplarisk ægtemand. Han var af hele sit letbevægelige, lyriske sind ægte forelsket i sin Gisken, men alligevel kunne han ud på natten blive forstemt og ønske hjemmet på Amager fa'n i vold. De blåsorte digterlokker faldt ham ned i panden, og hans store, drømmende øjne blev fulde af melankoli, når han fortvivlet mumlede:

»Kommer jeg hjem, så ligger Gisken dér . . . meter for meter!

Det var også i de dage, da det lykkedes Karsten ved en snedig manøvre at få åbnet en kassekredit på 10.000 kr. i Landmandsbanken, som netop var genopstået fuldt konsolideret efter det store Glückstadt'ske krak. Straks da direktionen havde meddelt ham, at nu var kreditten i orden og udleveret ham et checkhæfte, så han kunne trække på kontoen, gik den norske maler, bred og værdig, ned ad marmortrappen til det offentlige banklokale, hvor han ved kassen udskrev en check på nøjagtigt 10.000 kroner.

— Jamen, hr. Karsten, sagde kassereren lidt betænkelig, er det nu også rigtigt af Dem at trække hele beløbet sådan lige med det samme . . .

— Hvad mener De? spurgte maleren strengt.

— Ja, jeg mener . . . er det sådan helt moralsk?

Da løftede den vrede nordmand sin stok og slog drønende med den i skranken, mens han råbte med en stemme, der gjaldede gennem lokalet:

— Hva' fa'n! Snakker den danske landmandsbank om moral??!

Kassereren skyndte sig at udbetale de ønskede 10.000 kroner, og Karsten forlod triumferende lokalet, fulgt til døre af en bukkende piccolo.

Da Sigurjonsson efter nogle års lidelsesfuld og tragisk sygdom døde, var kredsen omkring det islandske kunstnerhjem i Nikolajgade forlængst i opløsning. Men enkelte af de gamle venner blev dog ved at komme der, og nye dukkede op. Ib førte hjemmet videre, som hun selv sagde, i dets gamle, litterære ånd. Hun levede udelukkende i minderne om sin geniale mand, mens hun gæstfrit nat efter nat åbnede sin dør for fattige og tørstige bohêmer, der i bogstavelig forstand lejrede sig ved hendes fødder i den lille, lavloftede jævnt møblerede dagligstue på førstesalen i Nikolajgade over Peter Jensens urtekræmmerbutik.

Kongemaleren Hans Henningsen, der havde sit eget ringeapparat på Laurits og sit eget skab med iskolde øller.

— Nå, drenge! sagde hun med sit mimrende, lille, gammelkloge smil og strøg en sølvgrå hårtjavs til side. Hvad råder vi så over af kapital? Er der råd til en flaske portvin til nede fra Søde Peter?

Lagde man småpengene sammen, blev der altid råd til endnu en flaske af Peter Jensens billigste, og når da både vinglas, ølglas og kopper var fyldt op, sagde gamle Ib med et lykkeligt smil »Skål!« og begyndte at læse op af Georg Brandes' intime breve til hendes mand. Hun var provstedatter, og selv om livet havde hærget hende, havde hun dog bevaret en egen sart, kvindelig ynde, som kom til sin ret i samme øjeblik, hun tog læsebrillerne på og for Gud ved hvilken gang fordybede sig i den efterladte korrespondance.

Hendes hjerte var af guld. Hun selv var som oftest fattig som en kirkerotte, fogden var en hyppig gæst i hendes små stuer, men hun havde dog altid nok til at dele med dem, der sad værre i det end hun, blot de mødte hende med, hvad hun forstod ved et usnobbet kunstnersind og lagde en ægte beundring for hendes afdøde mands dramatiske arbejder for dagen. Mange af de fattigste bohêmer gav hun husly for måneder ad gangen. Den ulykkelige, sprængtalentfulde journalist og forfatter Laurids Skands, de danske Dickensfilms' egentlige skaber, levede sin sidste fortvivlede tid i en af Ibs små stuer. For de ganske unge, debuterende forfattere var hun som en mor. De læste deres digte op for hende og tog mod hendes bedømmelse, før de indleverede dem til noget forlag eller nogen redaktion. Johannes Wulff, den mærkelige, stille og indadvendte poet, der i disse år fik sit store gennembrud med romanen »O, Ungdom«, den lille, sælsomme digter Jens August Schade med det fortænkte hoved, den vilde lyriker Olav Gynt og mange andre havde deres faste natlige tilflugtssted hos Ib og følte sig underligt hjemløse, da hun døde en oktoberdag i 1935.

Dog, på det tidspunkt var der allerede begyndt at komme sving i kunstnercafeerne i kvarteret omkring Skt. Nikolaj. Den gamle Holmensgade med dens uhumske og faldefærdige rønner, dens sømandsdemimonde af laveste klasse og dens lastefulde beværtninger og hoteller var blevet jævnet med jorden efter en magistrats-beslutning om her at skabe et flot nyt strøg fra Østergade til Holmens kanal: Bremerholm. Væk var Café Amerika og Det røde Hav, hvor der for mange år siden havde fundet et uopklaret giftmord sted. Væk var de gamle pi'er, som fede og laskede hang i vindueskarmen og slog smut med de trætte øjne til enhver forbipasserende herre. Væk var også det historiske hus, hvor den unge H. C. An-

Komponisten Niels Clemmensen og Sigfred Pedersen.

dersen havde boet som logerende hos et af datidens mest berygtede fruentimmere, uden i sit hjertes uskyld at ane den mindste smule uråd, blot undrende sig lidt over, at hans flinke værtinde havde så mange rare onkler, der ustandseligt kom på besøg. En frisk vind blæste ind over det gamle kvarter... med den fulgte bohêmernes skare: malere, billedhuggere, forfattere, journalister, modeller og veninder.

Der er vist nok ikke meget forkert i, at det hele begyndte hos Nick. I dag kender alle byens kunstnere Café Nick, den lille, underlige beværtning i den høje stue omtrent midt i Nikolajgade, tæt ved hjørnet af Dybensgade. Men der var en tid, da Café Nick kun var en ukendt billardstue af den ordinæreste slags. Indehaversken hed Elvira Husen, men det var hendes mand Nikolai Christensen, som skabte det sted, der kendes i dag langt ud over kvarteret. Udspringet var vist nok et væddemål mellem Nick og maleren Hans Henningsen, som tilfældigt en sen aften var kommet ind i den lille café og havde siddet og slået en sludder af med Nick. De var begyndt at drøfte savnet af en rigtig kunstnerknejpe i den gamle bydel, og det ene ord havde taget det andet. Da havde Hans, opildnet af diskussionen slået sin renæssancenæve i bordet og sagt til Nick:

— Det gælder et dobbeltkapslet guldur! Du kan sgu ikke lave dette her til en københavnsk kunstnercafé! Jeg gi'r dig tre måneder.

Nick slog til — og vandt væddemålet, først og fremmest i kraft af Hans Henningsen selv, der var så optaget af sit fund, at han — når som helst hans portrætmaleri levnede ham tid dertil — smuttede hen hos Nick, medbringende alle mulige kunstnerbekendtskaber. På få måneder spredtes Nicks ry som vaskeægte kunstnerknejpe, og aften efter aften var der knagende fuldt i det lille, snævre lokale, hvor en gammel, tunghør pianist sad og slog i tangenterne, så klaverstrengene hvert øjeblik var ved at briste. Selv fra Akademiet fandt professorerne vej herhen med Axel Jørgensen og Vilhelm Wanscher i spidsen ... Axel Bentzen, Viggo Madsen, Erik Hoppe, Karl Bovin, Kaj Eistrup, Jens Søndergaard, Jens Sørensen, Hjorth-Nielsen og Willy Bille, måske den største bohême af dem alle, de kom her trofast og betragtede snart lokalet som deres eget.

Sådan gik det til, at Nick efterhånden fik sine vægge tapetserede med billeder af mange af vore bedste kunstnere, hvorved den lille café blev en seværdighed også for andre dødelige end kunstnerne selv. Men Nick førte personlig streng justits med, hvem der hørte hjemme i hans lokale. Ofte skete det, at han lidt ud på aftenen skred frem til det store, runde midterbord og råbte med sin brændevinshæse røst:

— Nå, er vi alle samlede? Godt, så lukker vi døren!

Andre pæne borgere kunne da stå udenfor i Nikolajgade og lytte til de mange glade stemmers sang og latter derinde, et lukket paradis for den, der gerne ville lege lidt bohême for en nat, men som ikke var i besiddelse af talentets adgangstegn. Velkommen i kredsen var altid den lystige artillerikaptajn Fritz Schrøder fra Middelgrundsfortet, fordi han selv var en habil marinemaler og ejede netop det ægte kunstnersind, som passede til omgivelserne. Det kunne ske, at Fritzemand inviterede hele selskabet på en morgentur til fortet efter sådan en bevæget aften hos Nick. Men det kunne også ske, at Nick selv viste sig fra den grandiose side og satte en kasse øl frem og en flaske akvavit på bordet — til at sætte stemningen yderligere op med.

Stundom slog pianisten over i en hakkende dansemelodi, og unge malere sprang op og svang deres model på den snævre gulvplads. Den skønneste pige af alle var lange, lyse Pip Overbeck, som med sit udslåede, bølgende hår, sine store, blå ovaløjne og sine rødlakerede læber lignede en næsten forædlet Greta Garbo. Det var den sorte, diabolsk udseende maler-bohême Mogens Vantore, der oftest svang Pip i dansen — voldsommere og voldsommere ... og så pludselig kælent glidende hen mellem bordene som en grangivelig parisisk

apachedans. Da holdt alle vejret, et pust af Montparnasse henåndedes over det tobaksfyldte lokale ved Skt. Nikolaj.

— Hej! skreg Pip stakåndet, da dansen var forbi, og hun slap Vantores arm. Vin i glassene, Nick! Vi vil drikke os ihjel, før sol står op!

Ved et andet bord lyste den unge, skønne Gerda Westermanns pikante ansigt månehvidt bag flaskerne... hun blev siden gift med forfatteren Tom Kristensen, der også i sin hærværks-periode ofte holdt til hos Nick. Malerinden Kirsten Kjær sad og filosoferede over livet og kunsten med Pauline Lütken, Huldas søster. Den kvindelige bohême var lige så fuldt repræsenteret som den mandlige.

Sådan vandt Nick sit væddemål og fik sit dobbeltkapslede guldur, men forgangne år døde Elvira Husen, og kort efter forlod også gamle Nick den café, hvis ualmindelige ry i kunstnerkredse han ikke havde været den ringeste til at skabe. Cafeen er gået over på andre hænder, og stemningen i den er skiftet noget, men endnu er der en betydelig kreds af kunstnere og pseudo-kunstnere, som her har deres aftenlige tilholdssted.

Nicks succes måtte naturligvis smitte, og andre cafeer af lignende karakter blomstrede hurtigt op i nabolaget; man var jo klar over, at her var kvarteret, hvor byens glade unge kunstnere og deres omgang gerne ville komme. Henne i Lille Kongensgade åbnede nogle tjenere, som var udvandret fra Vingården på Nikolaj Plads efter et skænderi med den daværende vært, en fhv. vekselerer, deres egen kunstnerrestaurant Parnas, som hurtigt blev et søgt spisested for bohêmen og dens venner, og hvor først og fremmest den begavede maler Jens Sørensen slog sig ned. Jens Geni, som han almindeligt kaldes, siden professor Wanscher for mange år siden i en kronik i »Politiken« udnævnte ham til at være »bedre end Rembrandt«, tilbragte alle døgnets timer i Parnas; her ikke alene udstillede han sine kendte, stærkt koloristiske Dyrehavsbakke-billeder, nej her indrettede han faktisk en slags interimistisk atelier ved et vinduesbord, her handlede han med de tilfældige gæster, som kom ind, og her sprang han ud på aftenen op, satte en råber for munden og sang for på refrænet til Parnas' faste slagsang: »I den lille café«.

Det blev snart sådan, at Nikolaj-bohêmen lagde sin faste rute for aftenen. Man starter i Parnas med et solidt måltid og vandrer derpå i små, spredte flokke videre frem gennem kvarteret, søgende efter ny og bedre stemning, stadig løbende på gamle bekendte eller stiftende nye venskaber. Turen går over Nikolaj plads, hvor for nylig

Vingården er blevet omskabt til restaurant Atelier, helt i bevidst fransk kunstnerstil, og hvor De tre Musketerer lokker med rigtigt danseorkester. Man kan mene om disse forlorne interiører, hvad man vil — de synes dog at finde deres publikum blandt de ganske unge. Søde små ekspeditricer og kontordamer sætter deres ven stævne her og elsker at lege Paris med øl på bordet og cigaret mellem læberne. De gamle egeplanker, de udskårne renæssancestole, de morsomme jernlygter, der hænger ned fra loftet — alt er ægte, konstrueret, alt er attrap. Men så længe gæsterne bare ikke er attraps, må lokalerne vel siges at have deres berettigelse. Den store turné drager da videre gennem natten i retning af Nick eller Café Royal, som ligger i et af de gamle huse ved Stranden og populært efter værten kaldes Laurits Betjent. Her ender man gerne, enten i de kærligste omfavnelser eller som dødsfjender, for næste aften atter at drikke forsoning.

I dette kvarter, som Nikolaj-bohêmen og dens mere borgerlige følge i de senere år har erobret, findes dog også et par restauranter af et andet særpræg og med appel til et mere almindeligt københavnsk publikum. På selve Nikolaj plads ligger Bellmankällaren, skabt af fru Elna Panduro, den i sin tid så feterede Nørrebro-primadonna, der drog til Sverige og blev en meget stor revy- og operettestjerne. Mange københavnere vil endnu mindes hendes lystige duetter med Frederik Jensen i Ravnsborggade eller med den unge smækre Carl Alstrup i Tivolis glassals berømmelige sommerrejser.Nu har hun forlængst sagt scenen farvel, og med fin sans for den intime restaurants særegne karakter har hun da i nogle år sammen med sin mand, den begavede Stockholm-journalist Gösta Hultgren, ledet sin Bellmannkällar og gjort den til et samlingssted for alle de københavnere, der drømmmer om lykkelige stunder i Gyllene Freden i Stockholm.

Nede i Admiralgade ligger på hjørnet af Hummergade — omtrent dér, hvor madam Augsburg for over to hundrede år siden havde sin historiske vinstue — spiserestauranten Den gyldne Løve, der i løbet af få år under ledelse af Arno og Maud Petersen har skaffet sig et yderst celebert klientel, ja som endog er kendt langt ud over landets grænse for sin raffinerede mad og sin hyggelige, omend meget snævre lokaliteter. Kongelige prinser og deres venner søger hertil, når de en aften skal ud og spise på et excentrisk sted. København har ikke så meget at vælge imellem. Hver juleaften inviterer Arno og Maud de ældste og fattigste i det gamle Holmens sogn til en

Kvarterets ophavsmand, Nick, der startede som sømand og endte som alfader for bohêmerne.

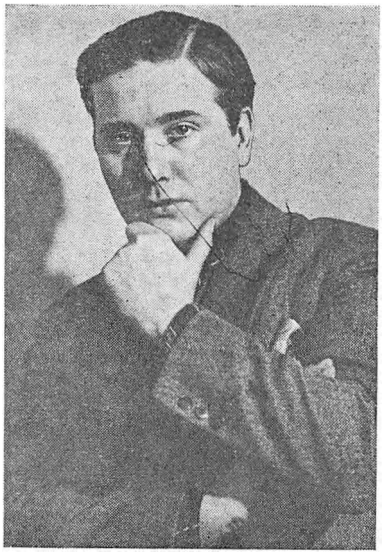

Forfatteren Harald H. Lund, der startede digteraftenerne på Ungarsk Vinhus.

hyggelig julemiddag i Den gyldne Løve's eksklusive lokale, og når den gode mad og vin har bragt stemningen op, kan det hænde, at en af de gamle tager ordet og begynder at fortælle minder fra kvarteret, som det var dengang, før alle disse skrækkelige bohêmer holdt deres indtog...

De skrækkelige bohêmer holdt også i nogle sæsoner til henne i Ungarsk Vinhus, lige da dette var åbnet bag Helliggejst af den tidligere ungarske bogtrykker Laios Wimmer. Der blev arrangeret ugentlige digteraftener af forfatteren Harald H. Lund, som endnu dengang levede et frit bohêmeliv og hyppigt sov om natten på køkkenbordet hos sine mere velstående venner, men som siden er blevet sat og fornuftig ægtemand med reden fuld af rollinger, uden derfor dog at miste forbindelsen med sin pure ungdoms poesi. Hans staldbroder i det ungarske vinhus var Seedorff-komponisten Niels Clemmensen, der endnu sværger til livet i frihed, og som sammen med digteren Sigfred Pedersen i de sidste år har skabt en digterstue ude i la Reine ved Dronning Louises Bro hos den erfarne københavnerrestauratør Lorentz Lindberg — et lokale, som også magisk tiltrækker en mængde af den gamle garde inde fra Nikolaj og Helliggejst.

I denne digterstue sker hver aften vinteren igennem de sælsomste ting. Unge mænd og kvinder springer op på bordene og deklamerer vers, de lige har digtet. Ansete skuespillere og kendte teaterdirektører, som tilfældigt er blandt gæsterne, holder sig ikke for kostbare til at stå op og gi' et lille nummer. Sigfred selv, kaldet nutidens Wessel, rejser sig med de obligate, omhyggeligt plejede knæ i benklæderne og fremsiger med rungende røst nye sørgelige viser, og Niels sidder ved klaveret midt i det støjende, muntre lokale og nynner flere gange i løbet af aftenen Herman Wildenveys yndige »Lines enkle Sang« til musik af lægen Jens Hostrup, mens unge piger får tårer i øjnene og trykker deres ledsager længe og ømt i hånden . . .

Det er en helt original og yderst vanskelig underholdningsform, som her er opstået i det nyere København. Man kan kalde den et barn af den forlængst afdøde litterære kunstnerkabaret, men man må lade, at gamle, københavnske edderkop-kunstnere som Storm P., Chr. Gottschalch og Ayoë Willumsen havde det ulige lettere, da de optrådte i det uforglemmelige førstesalslokale i Frederiksberggade i årene omkring verdenskrigens udbrud og senere i Vester-Voldgadelokalet og senere endnu i det lille teater, nu Scala Bio. De havde en tribune eller en virkelig scene at stå på. Og publikum var stille, mens de optrådte, selv om der fandt servering sted i lokalet. I Digterstuen ved Dronning Louises Bro er der hverken tribune, scene eller stille. De medvirkende kunstnere befinder sig som almindelige gæster i lokalet, og alt har improvisationens vanskelige karakter.

— Hov, du Si'frejj! hyler den litterære barberlærling fra Nørrebro. Ta' li'e å gi' den, du ve' mæ Kanonfotografen og hans pie . . .

Så må Sigfred op og stå igen med voksende knæ i bukserne og den store lok ned i panden, som hans lille kone, malerinden Birte lige har siddet og rusket i.

— Niels, syng for os alle de løvede linde, der er så køn, beder fru censor Norman. Så må Niels sætte whiskyen til side og lyrisere på det lille klaver midt ude mellem larmende selskaber, mens svingdøren stadig går og nye gæster hvirvler ind.

Blandt dem er Johannes Weltzer, den evige student med de tætte, sorte hårkrøller og præstegårds-blikket bag de store, runde briller, forfatteren til »Broder Menneske«, en af byens sidste naive revolutionære, altid ser han ud, som kom han direkte fra middagssøvnen i en høstak, men med brændende lyst til at rejse de første brostensbarrikader . . .

I denne kreds kan også undertiden bohêmen Otto Gelsted med

det nærsynede, ironiske blik bag brilleglassene og det krøllede, lille fuldskæg dukke op, holdende sine fint sarkastiske småforelæsninger over dagens emner ved en flaske White Horse. Ingen kan være så uforskammet på en indsmigrende måde over for sine medmennesker som den elskelige Gelle.

— Véd De hvad, unge mand, siger han kattevenligt og ser skråt op på en ung debuterende litterat, De er noget af det mest talentløse, jeg længe har mødt, det gør mig virkelig ondt at sige det. Skål, min herre!

Menneskebjerget Bertel Budtz-Møller, Tyren fra Thy, kan holde sit indtog i spidsen for en samling unge beundrere, væltende stole og borde, hvor han skrider frem, trampende på glas og flasker og spæde pigeben, en fantastisk fremtoning i den københavnske bohême-aften, men med et hjerte af guld og en digter af Guds nåde, hver gang han endnu for alvor sætter pennen på papiret.

Og Rus-Henrik, en af universitetets højest begavede og mest søgte juridiske manuduktører, kan slå sig ned ved et af bordene med kulsorte ringe under øjnene og i et fuldkomment dostojevsky'sk humør, parat til at gøre natten russisk og forfærdelig, tilbydende overtjeneren et tykt bundt lånesedler i pant til næste dag for, hvad han kommer til at skylde for orgiet, grublende over den moderne kvindes træskhed og mænds normale hang for druk — en type, der ikke findes andre steder end i København, hverken i Heidelberg, Lund eller Uppsala er dens mage.

Efter sådanne aftener i Nikolaj-kvarteret ved Søtorvet kan det ske, at små klynger af bohêmen skiller sig ud og vandrer videre i natten med tilfældige mål. Et yndet natligt udflugtssted var i nogle år Østre Anlæg. Her holdt navnlig Tom Kristensen af at spadsere ud sammen med et par af de gemytlige eller melankolske soldebrødre, han altid slog sig sammen med i den periode, hvorover han skrev sin store københavnske roman »Hærværk«, vor tids litterære sidestykke til Holger Drachmanns »Forskrevet«. De satte adræt over indhegningen ved Kunstmuseet og vandrede lange, sværmeriske ture i den nattestille park med dens mukke, sivomkranste sø. De morede sig med at jage ænderne op af deres søde søvn eller at opsnuse de gamle grævlingehuler, og pludseligt kunne Tom standse og pege op mod Kunstmuseets store, slotslignende bygning, som lå dér så mystisk i måneskinnet.

— Se! udbrød han betaget. Deroppe bor kongen af Østre Anlæg med sin yndige lille datter prinsesse Perikom!

Han gav fantasien frit løb, når man efter en lang og andagtsfuld pause vandrede videre gennem parken.

— Hvor barbarisk, sagde han. I morges kl. syv, før der lukkedes op, blev der henrettet fire havebetjente på Birkehøjen efter ordre fra kongen af Østre Anlæg.

Eller de standsede på den gamle, slidte legeplads ved Stockholmsgade lige over for Østre Borgerdydsskoles røde bygning. Derinde havde en og anden af selskabet for mange, mange år siden siddet som en lille, frygtsom skoledreng og modtaget de kundskaber, som senere viste sig så unyttige. Og her på legepladsen havde man spillet sin første fodboldkamp med en gammel, snavset tennisbold og med et par huer som mål. Hvor det dog var længe, længe siden! Alle de døde kammerater ... Een udkastede den teori, at hver nat mødes de døde drenge her på den gamle legeplads og spiller fodbold igen med en usynlig åndebold ...

Sådan kan endnu bohêmerne vanke hvileløse om i natten og indleve sig i de mærkeligste fantasier for at få tiden til at gå til de små morgenbeværtninger ved Grønttorvet lukker op, og en ny, usikker dag er inde.

Det første store og vanskelige problem, den rejser, er dette: hvorfra skaffer man dagens tikroneseddel — den, der skal give ny tillid til livet og rygrad til at stå dets svære stunder igennem? Langt hen på eftermiddagen bliver man så mere beskeden og ønsker kun en enkelt, lille krone — nok til en pakke Cecil og en adgangsbajer hos Nick, som kan danne basis for mere sorgløst samvær med de tilfældige venner og bekendte, der dukker op og straks vurderes til en omgang.

Endnu er det ikke set, at en københavnsk bohême har behøvet at gå tørstig i seng. Sulten måske nok, men aldrig tørstig. Selv om han drikker som et hul i jorden.

Vejen til Minefeltet

AF HARALD H. LUND

Når jeg i dag, bag min folkepensionistindhegnede alderdom, ser tilbage på årene mellem 20'erne og 30'erne, dukker erindringen om oplevelserne i »Minefeltet« op som en lysende ø i tågehavet. Som Jeppe i baronens seng kniber jeg mig i armen og spørger: »Er det mig eller ikke mig, der engang fik evnen eller tog sig friheden til at leve et ungdomsliv blandt såkaldte mennesker, der, med deres foragt for en skabelonmønstret, borgerlig tilværelse, valgte en livsform, som af folk, der har deres på det tørre, kaldes bohêmens?«

En bohême, hvad er det egentlig for et væsen? Jeg mødte de første repræsentanter for racen konfirmationsmandag, hvor Det kgl. Teater opførte Puccini's berømte opera. Betaget lyttede jeg til den dejlige musik og sang og betragtede med undren personernes frisurer og kostumer: langt provo-hår og bulehat, flagreslips, fløjlsjakke og storternede bukser. Sådan så altså en bohême ud, fattig som en parisisk kloakrotte med gæld langt op over ørerne til husvært, spækhøker og vinhandler. Der gik en gysen gennem den lille mand i konfirmationstøjet: Det måtte da være dejligt at være bohême, når man kunne synge så vidunderligt.

I 1920 havde jeg en stor ny oplevelse på Kongens Nytorv, nej, stunden var endnu ikke inde til *Hviids Vinstue*. Vejen gik over den dengang næsten trafikløse Lille Kongensgade langs MAGASIN's flotte udstillingsvinduer og ned ad fortovet i Laksegade. En vældig gitterport smækkede i bag mig, og jeg stod ved personaleindgangen til KJØBENHAVNS HANDELSBANK, hvor jeg skulle tiltræde stillingen som lærling i bankfaget. Allerede den første dag følte jeg mig som en kolibri lukket inde i et abebur, dog ikke sådan at forstå,

at de pæne bankmænd opførte sig som aber, men i det halvandet år, det varede, inden den bekymrede direktør, på grund af min totale umulighed, bugserede mig ud af gitterporten til friheden, gik mine tanker ofte, mens jeg trænede hjernecellerne ved at lægge velhavende folks obligationskuponer i nummerorden, over gaden til Det kgl. Teater, hvor operaen »Bohême« ikke sjældent var på plakaten. Mine fastcementerede borgerlige forældre sørgede endnu mere end direktionen over min afsked med banken, og det gjorde heller ikke særlig lykke, da man opdagede, at jeg beskæftigede mig med noget så nytteløst som at skrive digte. Min fader dekreterede bortflytning fra hjemmet på grund af min utidige lyriske opførsel, og da jeg var fyldt 18 år, fik han medhold af »skælmene med hjelmene«, politiet, der meddelte mig, at jeg havde pligt til at forlade mit barndomshjem, bukke pænt, sige tak og farvel og tage min sæk og gå. Og det gjorde jeg, og min fader, den strenge borgermand, var uden at vide det, skyld i, at jeg blev bohême: et stykke lyrisk vraggods, der af skjulte understrømme blev ført ind i det mystiske, maleriske beværtningskvarter i den indre by, der har fået betegnelsen »Minefeltet«.

Lokalhistorikerne har uden tvivl forlængst fastslået, at navnet stammer fra 1914-18, hvor vore farvande, som under 2. verdenskrig, var spækket med sprængstoffer i store undersøiske hornede uhyrer.

Mit første besøg i »Feltet« stammer fra 1921, hvor jeg tjente til vejen, dagen og bajeren ved at bestorme københavnske rullekoner, ismejerier, bagermestre og konfekturehandlere, som repræsentant for en lakridsfabrik! Så vidt jeg erindrer, gik vejen op ad et par høje trappetrin til en beværtning med sand på gulvet, opretstående piano, et stort rundt bord, malerier og tegninger på væggene, småborde og stole, bemandet med herlige typer af begge, også det midterste køn, søens og landjordens fugtige og ærlige arbejdere, ludere, alfonser og hanludere, kunstnere, malere og digtere, iført deres »nationaldragt«, den lille blissede formiddagsbrændert. Ja, se det var noget helt andet end personalets frokoststue i Handelsbanken, hvor de unge pertentlige, pomadiserede bankassistenter, blege som bladselleri, pakkede deres 4 stk. flade smørrebrød ud af mellemlægspapirerne og med skyldfølelse i stemmen bad kantinedamen om en »HOF«.

Ved mit første besøg i »Minefeltet« hverken søgte eller opnåede jeg en nærmere kontakt med kunsten, derimod stiftede jeg bekendtskab med en kulstøvsværtet koksopbærer, der gav mig et vældigt dask på skulderen og betroede mig, at jeg havde eddergaleme den helt rigtige »koksryg«.

Der gik efter dette første møde hos »Nick« nogle år, inden jeg, som halvbefaren lyriker og bohême, igen dukkede op i selskab med den elskelige, krølhårede vagant, digteren *Johannes Weltzer*.

En dag lå der hos min forlægger Arnold Busck, Nyt Nordisk Forlag, besked om, at jeg skulle aflægge »Jonas« et besøg på Regensen. Jeg stillede pligtskyldigst og beæret, iført min »nationaldragt« i de dage: bredskygget spansk hat, sort halsbind om den høje flip, blåt jakkesæt, skotskternet vest, ditto sokker og skævhælede laksko med saltrevner. Et naturligt broderskabsforhold opstod omgående mellem Jonas og mig, stimuleret af et par forfriskninger fra bryggerierne. Pengene i vesteforet var meget små, men dengang dog store nok til, at der også blev råd til en halv »abe«, og da regensianeren Jonas just havde fået udbetalt »Kommunitetet«, det månedlige beløb på 75 kroner, vankede der også frokost, bestående af seks røgede sild, som min gæstfrie vært plukkede ned fra væggen, hvor de med tegnestifter var fæstnede på et Europa-kort. Placeringen markerede verdensstæderne, som Jonas agtede at gæste og besnære med sin snakkesaligheds fortryllende charme. Jeg stod henne ved vinduet og kiggede ned i gården med den gamle, ærværdige Regenslind. En sælsom mager, duknakket person med en hårtjavs ned i panden og adamsæblet strammet af den høje knækflips hvide fløje, hoppede over gårdspladsens knuflede brosten. »Hvem er den besynderlige vadefugl, Jonas?« spurgte jeg nyfigent. Jonas præsenterede sin egen duknakkethed ved vinduet og fortalte, at det var Regensens klokker, Kaj Munk, der *også* skrev!

Vi gik løs på de røgede sild og rugbrødet, der må have været fra Hostrups studentertid. Jonas havde en ganske speciel måde at spise røgede sild på. Med sine fine, spinkle hænder holdt han på silden, som et egern med forpoterne griber om nødden. De gyldne sildeskind foreslog han efter den fjerde snaps, at vi skulle anvende som pyntelommetørklæder. Forslaget blev dog nedstemt, det blev derimod med akklamation vedtaget, at vi efter det overdådige måltid skulle en svip ind i minefeltet, som han, den gamle »minør«, kendte ud og ind. Jonas var den *fødte* bohême, i modsætning til »fritidsbohêmen«, som for at kunne udholde slaveriet på et ministerielt kontor eller bag butiksdisken ved fyraftenstid søgte til vadestederne i den indre by. Overalt, hvor Jonas dukkede op med sin berømte duknakkethed, blev han hilst velkommen af gæsterne, værten og tjenerne. Ikke fordi et Midasdøgn gik hen over landet, hvor han slog sig ned ved bordene. Det var til tider meget småt med guldet, men Jonas havde

en bedårende evne til at få selv den mest slatne kredit til at rejse sig på bagbenene som den stolteste løve. Hvem kunne dog tvivle på, at han fjernede sig flere kilometer fra sandheden, når han forsikrede, at forlaget på torsdag rykkede ud med adskillige hundrede vandmærkeprægede tryksager fra Nationalbanken.

Årstallene skifter på erindringskalenderen: var det ikke i 1927, Charles Lindberg fløj over »dammen«, og Jonas skrev hyldesten til bedriften »Symfonia Heroica«, der fik medalje på de olympiske lege. Var det året efter? Ligegyldigt med årstallene, men sikkert er det, at et lykkeligere menneske end Jonas eksisterede ikke i de dage, da meddelelsen om den ham tildelte hæder endnu var dugfrisk. Sejren blev ganske naturligt fejret af pristageren og hans utallige venner i Minefeltet. Det var ganske vist kun »bronze«, Jonas havde opnået, men hvis medmennesker var så hjertelige eller forløjede, at de ønskede ham tillykke med »guldet«, blev han ikke spor fornærmet. Vor brave ven havde en fortryllende evne til at holde kreditorerne hen med løfter om guld og grønne skove, løfter der ikke blev mindre i formatet af den verdensberømmelse, der så sikkert som amen i kirken, ville tilflyde ham med »Symfonia Heroica«. Jonas elskede at fejre sig selv i en beundrende vennekreds hos den hyggelige »Nick« og fru Husen. Oppe i den høje stue i Nikolajgade sad vi bænkede om det store runde bord, Jonas, Sigfred Pedersen, Johannes Wulff, Hjorth Nielsen, Kalle Bovin, Niels Clemmensen og mange andre fugtige, spirende berømtheder.

Vi blader i mindebogen fra »Minefeltet«: Jonas havde lige oversat og fået udgivet »Den unge Werthers lidelser«. I den anledning havde han tappet forlæggeren til sidste dråbe, og fejres skulle det, om så huslejepengene ville ryge i luften, hvis man ved et tilfælde kom til at træde på en af minerne. Og det gjorde man. Der kom gewesener på bordet, hvor et nyt eksemplar af »Den unge Werthers lidelser« gik rundgang mellem Jonas' gæster. Mens han et øjeblik var ude for at udrette et nødvendigt ærinde, rettede en af de rare venner titlen på Jonas' brillante Goethe-oversættelse til: »Den unge BEWerthers lidelser«.

Jonas opholdt sig adskillige dage, nætter, måneder, år i »Minefeltet.« Alle holdt af ham som den geniale verbalekvilibrist, han var, når han, inspireret af de små akkelejer stod op på en stol i lokalet og reciterede sit berømte lyddigt »Adakadeisan Simbyrigastur«, det rene nonsens, men serveret så melodisk yndefuldt, at man, for Gud ved hvilken gang, slog med lufferne og råbte da capo. Mange er

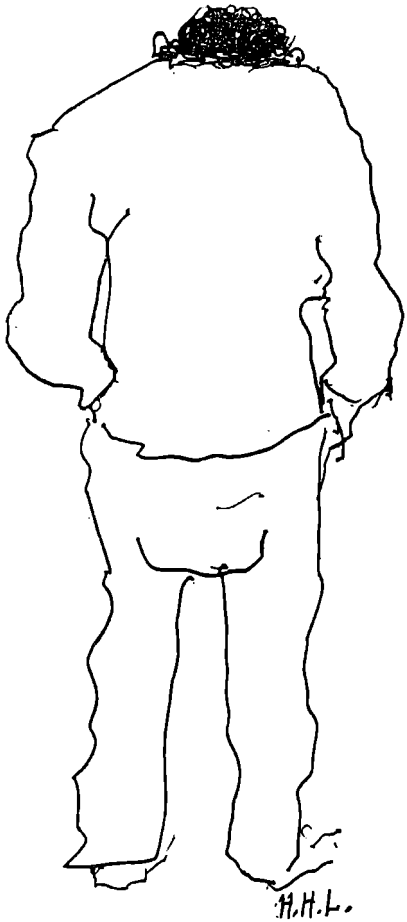

JOHANNES WELTZER
Tegning af Harald H. Lund

Johannes Weltzer i det alvorlige lune.

oplevelserne med Jonas i »Minefeltet«, én af de mest uforglemmelige er et besøg hos »Ib«, alias Ingeborg Sigurdjonson, enken efter den berømte islandske digter, Johan Sigurdjonson, der skrev »Bjerg Ejvind og hans hustru«. »Ib« var Minefeltets ukronede enkedronning, altid oplagt til at modtage gæster, selv på den tid af natten, da »Borgermadammen slumrer blidt, stoppet med billige sager«, som Harald Bergstedt digter. Vi var en flok af slagsen, der havde været på ekspeditionsrejser hos »Nick«, »Vingården« og »Laurits Betjent« ved Stranden. Porten til Ibs husnummer var stænget, men en af digterne i følget, der havde skrevet spinkle, følsomme ting om markblomster og sommerfugle, agerede bulldozer med sin krops fylde og sprængte porten, så vejen var fri til »Ib« oppe på knasten. Først skulle man dog proviantere hos »Søde Peter«, urtekræmmeren, der boede nede i stuen. Det var sorgløse, omsløse tider dengang. »Søde Peter« blev banket op af Jonas, der ikke alene havde vundet bronze på Olympiaden, men også var indehaver af europamesterskabet for »opbankning af urtekræmmere efter 12 nat«. Formedelst en dalers penge fik Jonas udleveret en hel flaske portvin, kaldet en »pude« på grund af dens øjeblikkelige søvndyssende indvirkning på organismen. Hos »Ib« var der næsten altid fuldt hus, her mødtes, som hun sagde med et elskeligt, lidt tandløst smil »Alverdens intelligens og skønhed«. »Puden« blev til adskillige »puder«, et par fritidsbohêmer havde måttet betale told til synderne. Et par af dem lå inde i et sidelokale på divaneseren og legede Adams og Evas gamle juleleg med æblet. En dekorativ brændert, akkompagneredes af en fipskægget original, »Rasmus Fup«, der blæste på signalhorn, så tagstenene på kvistetagen bevægede sig som guldfiskens gæller. »Menneske-Mortensen«, en kæmpestor fuldskægget nordmand, faktor på »Nationaltidende«, sang med en røst, der kunne rive fjelde af roden, »Tuppen og Lillemor« og »Ja, vi elsker dette landet«.

En gang, fortaltes det, havde han i sin begejstring for tilværelsen i almindelighed og for rødglødende kakkelovne i særdeleshed, revet en sådan løs af dens indfatning og i et intimt favntag danset lokalet rundt med den, mens flammerne slog ud af diplomatfrakkemaven. Da man gjorde ham opmærksom på risikoen ved kakkelovnsdansen, svarede han stolt, med rullende Hakon Jarl-diktion: »Det bruker vi mye i gamle Norrrige!«

En gang imellem rystede den gode Gud sit himmelske træ, og den gyldne manna, i form af legater på 5-600 kroner, dryssede ned på de fattige digtere og malere. Maleren, lad os kalde ham Mogens,

Forfatteren Johannes Wulff har aldrig svigtet sin cykle, der dagligt bringer ham fra Hareskoven til Nørrevold.

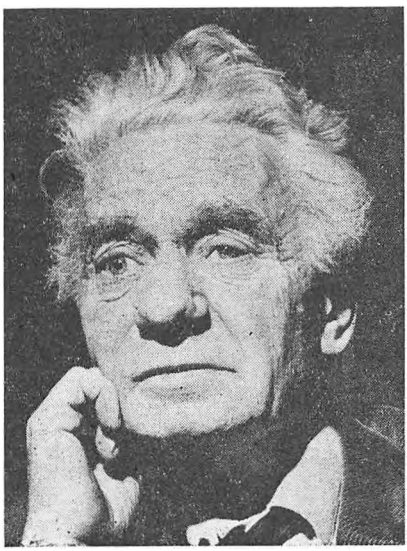

Nyeste portræt af Johannes Wulff.

havde atelier i »mayonnaise-kvarteret«. En dag modtog han med pengeposten en guldregn på 500 dask. Den første hundredlas blev omgående destilleret i kvarteret, og for restbeløbet fouragerede han hos de handlende sammen med veninden »Pip«, en forhenværende statelig pige, en grydeklar kælling, hvis specialiteter simpelt hen var sex og druk. Hun fik navnet »Pip«, efter at hun engang i en salig tilstand på gaden havde bidt en stor hund i øret. Man har mere end én gang hørt om en hund, der har bidt en dame i øret, men at en dame bider en hund i øret, hører dog vist til sjældenhederne. Hunden blev fornærmet og bed igen, og »Pip« fik en vældig flænge i kinden, der efterlod et grimt ar i hendes ellers så Greta Garbo-smukke åsyn. Efter indkøbene vendte legatparret tilbage til atelieret. En kasse øl, 3 flasker brændevin og cigaretter blev anbragt ved sengen, og på sengestolpen blev bundet en stor røget skinke. De elskende gik til ro for at dyrke elskovens glæder i 8 dage. Under det erotiske marathonløb drak man af dunken, skar af skinken og elskede til akademiets store guldmedalje. Og hvad så med de små og større ting, der skal skilles ud af legemet? spurgte jeg Mogens, der fortalte om tørstens, sultens og elskovens velsignelser. »Vi har retirade i gården, ved du, men det klarede vi sgu vældig fint. Vi havde et stort vandfad, og så holdt vi Social-Demokraten!« Forarges den, som forarges vil, men sådan levede faktisk de vilde bohêmer dengang, når der dalede legat-manna ned fra himmelen.

Apropos legater. I hine tider var Carl Møllers »Humoristlegat« på et tusind kroner for en ung digter under 30 år en virkelig støtte for en fortsat trivsel af livet i minefeltet. Som i dag, blev det legat også dengang fortrinsvis tildelt forfattere, der sågu ikke var særlig grinagtige. Johannes Weltzer fik Carl Møller i 1928, og da legatstifteren havde skrevet københavnerromanen »På farten«, syntes Jonas da også, at han havde en forpligtelse til at se sig om i den store verden. Han tog til Paris, hvor han boede hos Paul la Cour, den fine, højtbegavede lyriker.

Året efter fik jeg humoristlegatet. Gode venner påstod, at jeg havde fået det på grund af mit udseende. Jeg hentede det kolossale beløb hos Gyldendal, stoppede vestelommerne fulde af sedler og gik efter teatertid til Nørregade til Folketeatret, hvor jeg inviterede min gode ven, den altfor tidligt afdøde, talentfulde Angelo Bruun, på en natlig tourne i »Feltet«. Vi endte klokken fem om morgenen i en af de små kipper nede ved Gl. Strand, og her fik jeg et indfald, som jeg mente, humoristen Carl Møller ville have gouteret. Af en af gæ-

sterne, en fisker, der lige var landet med fangsten, købte jeg for 25 kr. en vældig avispakke fuld af alt godt fra havet: rødspætter, makrel og hornfisk. Angelo og jeg tog i det årle gry en taxa og bad chaufføren om at holde ved alle postkasser i den indre by. Jeg steg til stor forundring for taxa-manden ud og stoppede store, dejlige frederikshavnere i de valmuerøde kasser, og mange postbudehjem fik den dag stegte rødspætter, makrel og hornfisk til middag. Jeg tog afsked med Angelo på Højbro Plads.

På fodstykket af statuen for byens grundlægger, biskop Absalon til hest, stod en kæmpemæssig laurbærkrans med rød-hvide silkebånd og guldtryk. Jeg stak armen under kransen og vandrede stolt og smånynnende hjem til Fiolstræde 28, hvor jeg boede i salig pastor Dalhoffs studereværelse, en tro kopi af »Gamles« værelse i »Nøddebo præstegård«. Jeg hængte kransen op på et søm over skrivepulten, gik til ro og drømte, at jeg endelig var blevet hyldet og fejret af nationen for min digtning, men om formiddagen, da husalfen, frk. Olesen, kom ind med morgenkaffen, udbrød hun ved synet af laurbærkransen: »Nå, har forfatteren vundet den i cykelløb?« Efter den dag cyklede jeg ikke mere.

En af vore mere troskyldige fornøjelser var efter et natligt rodsammen, ved 5-6 tiden om morgenen at liste ind ad bagdøren til bageriet i Minefeltet og synge Ingemanns morgensange og »Karoline er bange for ti små mænd« for mester og hans svende. Det blev i reglen belønnet med lifligt duftende, varmt wienerbrød. Dagdriverbanden dralrede videre, og inden man lallede »farvel« og gik hver til sit, aftalte man et nyt møde.

Jeg boede til leje i et par kvistværelser i Voldmestergade, i et af de små idylliske huse, »Kartoffelrækkerne«, ved søerne. Jonas ville partout overnatte hos mig, men jeg var ikke i det rigtige logiværtshumør, jeg havde nemlig et par nætter før haft besøg af Tom Kristensen, der ved sin sildige bortgang fra hjemmet på min husværts kravebryst, der hang på en knagerække i stueetagen, havde skrevet: »Kære L. Hund, tak for øl, sov godt, Din Tom«. Husværten forstod heller ikke dengang spøg, og jeg var lidt betænkelig ved at skulle huse Jonas. Han snorkede som en tapir, der har fået en flue i næsen. Før han gik til køjs på den grønne plyds-sofa, havde han af mig, den pertentlige bohême, fået ordre til ikke at smide klunset rundt i lokalet. Jonas brugte ikke alle sine småmønter på de kommunale badeanstalter, jeg lukkede derfor for en sikkerheds skyld et vindue op. Jonas anbragte med lidt besvær jakke og benklæder på en bøjle,

sokkerne over en stoleryg, men, ak og ve, pludselig vågnede jeg ved et hårdt bump i gulvet. Det var den ene af Jonas' sokker, der var faldet ned og gået i stykker i tåen! Vi vågnede op midt på blanke formiddagen. Jeg havde feber og en hoste, der næsten kastede mig ud af dynerne. »Jonas,« sagde jeg, »tag den sidste tier, der ligger på bordet og gå ned på Sølvtorvets apotek og køb noget hostemikstur.« Jonas gik, og timerne løb. Først langt ud på kvælden stillede han med medicinen og en velproportioneret kæfert, medens han afleverede en herlig løgnehistorie om, at han om formiddagen havde været så uheldig at *tabe* medicinen! Han var da i sin nød vendt tilbage til »Nick« for at stable mønt på benene, men var ulykkeligvis blevet opholdt af nogle hjertensgode mennesker, som han havde drøftet litteratur med: maleren Hans Henningsen, og den færøske skjald, sagføreren Djurhuus, der hørte til »Nick«s trofaste stamgæster. Mit raseri over Jonas' udebliven med medicinen havde brændt feberen ud af min krop, og jeg stod op for at ledsage Jonas til »Laurits Betjent«. Det var dengang. Hvis jeg i dag ved nattetid dukkede op i det propfyldte nattempel ved Stranden, ville jeg sikkert føle mig lige så elendig som en snemand i Sahara: ikke én eneste af gæsterne ville jeg kunne nikke genkendende til. Hvem er unge piger, og hvem er unge mænd af den næsten ensklædte flok, jo, der er da heldigvis fuldskægget til forskel. Oh, ungdom!

Jeg vender tilbage til slutningen af tyverne, begyndelsen og midten af trediverne, hvor vennerne Johannes Wulff og Johannes Weltzer sad ved et af bordene, og sad Wulff der ikke, så kunne man i alle tilfælde finde ud af, hvor han havde siddet, ved at betragte askebægeret, der bugnede af afbrændte tændstikker. Han har aldrig hørt til den larmende del af parnasset. Hyggelig og stilfærdig sad han med »en lille sort« og stoppede tobak i en pibe, hvor hullet i hovedet, der aldrig kom i forbindelse med en pibeskraber, var så smalt som en kanariefugls røvhul. Johannes Wulff med det godmodige, livskloge, lysblå forglemmigej-blik, stoppede med sin solide smedemester-næve tobakken i hullet og tændte og tændte og tændte igen, da han på grund af sin medfødte poetiske distraktion glemte at suge til. Blikket vakler det røgfyldte lokale rundt. Derovre sidder Jens August Schade i selskab med sin »muse« og nogle velbeslåede venner, der har bragt i erfaring, at den lyse Schade af princip kun nyder den mørkerøde, modne drue fra Bordeaux eller Bourgogne. Jens August nipper med elegance til glasset og plirrer med øjnene i sit fornemme racehest-hovede. »Musen« og de spendable til-

bedere af geniet inhalerer Grøn Cecil og Flag. Hash er en aldeles ukendt stimulans. »Oh, gudskelov, det er en sen død at blive trampet ihjel af Carlsberg«, siger Sigfred, der netop er dukket op ved bordet, hvor jeg sidder sammen med Jonas og Johannes Wulff. Tousche fra musikken. Sigfred med det gule slips, »Nye og sørgelige viser«s digter, elsket af alt folket, når han med sin optimistiske, fynske profil vendt i vejret, og med den ene hånd strygende lokken væk fra panden og med den anden i jakkelommen reciterer sine sørgmuntre viser, der skildrer livet i Nyhavn og i Minefeltet. Man tager omstigning til »Vingården« i slutningen af trediverne, længe før »Bamse« Kragh Jacobsen forvandlede lokalerne til en af de mest populære filialer af de unge langhåredes paradis. Sigfred er i selskab med Jens geni«, maleren Jens Sørensen, der vågnede op en morgen og var berømt, da professor Vilh. Wanscher i en kronik i »Politiken« skrev, at Jens var bedre end Rembrandt. Det var synd for det rare menneske, den gode kunstner Jens Sørensen. Han fik den uhelbredelige sygdom, der hedder virakforgiftning. Påfyldningsstederne i Minefeltet tog de fleste af hans kræfter og en alt for stor del af hans talent. Der skal en bred ryg til at bære de gode dage, siger man, og hvis der skal en smal ryg til at bære de dårlige, ja, så blev Jens Sørensen unægtelig smalrygget, inden han døde, elsket og savnet, en skygge af sig selv, inden han gik over til skyggernes rige.

»Niels gammeldreng«, komponisten Niels Clemmensen, der skrev de festlige melodier til Hans Hartvig Seedorffs og Sigfred Pedersens viser og sange. Niels levede de to trediedele af sit liv i de små sandpå-gulvet beværtninger i Minefeltet med bilande, men han holdt dog mest af atmosfæren i Nikolaj-kvarteret med enkelte afstikkere til digteraftenerne i »Ungarsk Vinhus« og »La Reine«. Han var også en velset gæst på »Parnas«, »Hviids Vinstue«, »Kahytten« i Nyhavn og »Prygelmesteren og prygelmesterinden«, der havde et lille værtshus på solsiden. Og så må vi endelig ikke glemme de fredfyldte stunder på restaurant »Grønningen«, hvor hans gode ven inspektøren, den altid smilende P III, var det ene af de to medlemmer, der udgjorde foreningen »Vis - Vas«. Når »Niels gammeldreng« trådte ind ad døren, hilste han vennen med »Vis«, der omgående blev besvaret med et »Vas«. Det lød næsten lige så indholdsrigt, som når folketingsmændene diskuterer i fjernsynet. Adskillige bohêmer hørte til de uvaskede filosoffers sammenslutning, men Niels Clemmensen var uhyre pertentlig med sin person. Hver morgen, selv efter en høj

aften i Minefeltet eller hos værtsparret Elna og Carl Jønsson i »Lumskebugten«, stillede han hos barbermester Kehlet i Frederiksborggade, hvor han blev raget og fik skilningen lagt så lige som linierne på nodepapiret. Niels Clemmensen skulle, som han sagde, have været født, da Holger Drachmann drak og digtede. En af hans bedste, meget ældre venner, var journalisten Carl Muusmann, der skrev værket »Det glade København« i firserne og halvfemserne, og »Clemme« sagde: »Jeg hører sgu også til i drosketiden, dengang skipperlabskovs kostede 75 øre, en snaps 10 og en bajer 15, en romtoddy og en sjus 25 øre.« Der blev stilhed i lokalet, når Niels sang sine viser. Med gravrust i røsten foredrog han »Røverne fra Rold«, »Polangins børn i Pensa«, »Katinka« og »Nu går våren over Nyhavn«. »Niels gammeldreng« befandt sig som en fisk i vandet, når der i lokalet blot forefandtes et opretstående hakkebrædt. Jeg glemmer aldrig den aftenstund, da melodien til »Katinka« lige var kommet til verden. Jeg mødte Niels og Sigfred i Rosenborggade, hvor Niels boede. Brostensbelægningen var blevet ryddet på et stykke, hvor kloakarbejderne var i gang, og ved det gule skær fra et par flagermuslygter sang »Clemme«, assisteret af Sigfred efter de endnu våde noder »Katinka«. Herlige Niels Clemmensen, han gjorde aldrig andre fortræd end sig selv . . .

Og så er der heldigvis ikke mere farvestof i min kuglepen. Den ville gerne have erindret alle de andre navne i »Minefeltet«s ølhundglammende, glorværdige historie, men dem er der forhåbentlig andre, der tager sig kærligt af.

Feltet befolkes

AF HANS BJERREGAARD

Inden Urban Hansen og de kommunale makadamiseringseksperter har gjort den indre by til et selvformerende mareridt og hippiereservat, og før Café Nick forvandles til et cafeteria med pressede plasticstole, og Laurits Betjent til et diskotek med chemiseklædte go go piger, og Hviids Vinstue til et praktisk beliggende krematorium, må det være på tide at få visse dele af denne gamle stad til at leve op igen, og puste et hemmeligt pulver over de døende og hente stormestrene ned fra soklerne. Og vi må heller ikke glemme de anonyme genier, der befolkede stræderne og sidegaderne, og efter mørkets frembrud besøgte de små taverner, for at få sig en lille een. Og høre de allerfriskeste anekdoter om »vennerne«.

Ak, disse omkringvankende nattens riddere, eller morgenværtshusenes augurer — dengang da der endnu var slentrende lykke bare ved dette at slippe fortovsflisen og lade sig duve tre trin ned i kælderstuen, og skjule sig bag de til flor vaskede gardiner, og de støvede kaktus, og tænde sin vise pibe og bestille »et sæt«. — Dette måske når verden var gået én imod, og man mødtes på de bedrøvedes bænk ved Helliggejst, mødtes med en sagtmodig Johannes Wulff, og en aldeles rasende Johannes Weltzer, der havde fået dårlige anmeldelser af Henning Kehler, og ikke fået solgt sit forårsbrev til efterårslæserne. Men var der slanter og sølvtøj i lillebrors stortrøje, eller havde man mødt en mæcen, der ville male verden bajergrøn, så var det med at hæve sig op i den høje stue — Bellmannkælderen, hvor nu købekonernes charmetrold Skjalm P. residerer, eller Nick, der mindede om en kælderstue, men svævede som et fuglebur mod

evighedens brugte solskin; det runde bord, den lille forhøjning og billedet af fru Husen, der sidder ensom og venter på de fyrstelige gæster, og billedet af pragtskøgen malet af Kaj Ejstrup over »springerbordet«. Her stod engang det opretstående, hvor Mozart og Foss satte vindskæv melodi på vore drømme — nu afløst af juke-boxens hujende vilde engle, og Beatles kastraternes løbske støvsugeranlæg. Nej, operasanger Georg Kyhné, musikkritikeren Per Gradman, og Laurids Skands ville ikke have syntes om det.

På disse steder — man har kaldt de ydmyge — omskabtes de mislykkede poeter til fantasiens små brandmaskiner; journalister uden fast job blev verdensomkalfatrere, og de noget besynderlige damer blev til russiske storfyrstinder, selv om de måske var født i Valby. Oh Hyatta og Ruskaja. De små rævemalere og lynrappe penselsmørere blev til Rembrandter og Modiglianier, og tenoren, der havde mistet »vibrato« og »leje«, kunne pludselig få vejret igen og gennembrøle Canios arie fra Bajadser. Disse »potentielle« genier forvandledes virkelig på få døgn til rigtige genier.

Den festlige bohêmes dansehal blev til et palads, og man solgte sig til Mefistofeles for mindre end en tier. Skummet i ølkarrene forvandledes til nektar og den forlorne skildpadde til ambrosia.

Vi vil her forsøge at lade dem genopstå, lade dem passere revy i få øjeblikke. Kameraøjet har beluret dem, erindringen har forgyldt dem. De nye typer kan ikke fortrænge dem. Det nye menneske, Blomsterbørnene og de narkomaniserede badutspringere og alle de, der sælger fordærvet frugt ved templets bagdør. Det var før vi fik strontium i centralnervesystemet og hash til morgenkrydderen.

Vi gnider den magiske lampe og pudser kobbertøjet — og se og hør — de larmer atter gennem gaderne, slukker gaslygterne, jages af betjente, der var udstyret med blanke lakhjelme og med stort, bredt bælte med messinglås, dem der nu bruges til spændetrøjer på stationerne. De flintrer gennem gaderne, mens Gorki spiller serenaderne på sit maveklaver, og den tyrkiske måne står over Nikolajs irrede tag, og der endnu er tid til at banke søde Peter op. Den vrantne købmand, der aldrig gav kredit (deraf navnet), men var så pengegrisk, at man kunne få ham til at stå op midt om natten for at få et lille Friborg atom, med kapsel. Dette blandet med »en kylling« — nogle brugte kogesprit — kunne få den morgengustne hverdag til at blæse sæbebobler — måske ville der vise sig noget, når vi anbragte os rundt på morgenværtshusene og stirrede på de sidste svage spor af øl i vort krus og ventede på ham, der kunne redde os ud af mi-

Et dejligt billede af Gorki, der gøgler for Schade og Inga Lyngby. (Foto: Jacob Maarbjerg).

seren. Det hændte, at han kom, for der fandtes virkelig dengang festlige og glade givere — der strøede blanke gaver ud. De fandtes, ja — men det er sandelig længe siden. Festernes tid er forbi.

Klikerne dengang var mere fast sammenfugede end i vor tid, hvor personligheden bortdestilleres af biler, mondænitet, udenlandsrejser, fjernsyn — personligheden er kort sagt blevet mere tydelig i dagspresse og »periodicals« end i virkeligheden — den er blevet trådløs. Hvem har nogen sinde set Claus Rifbjerg på Café Nick eller Anders Bodelsen på »Piccadilly«. I vor tid laver man store mænd ud af små notitser. De små cirkler og de små cafeer er ved at have udspillet deres rolle. Nu tænker man ikke på at mødes med sine venner, nu tænker man på sit »image« og sin skattebillet.

Altså de mere perifere hoveder, der for tredive år siden spillede en vis rolle, opgår i en eller anden døgnsvarende isme og forsvinder...

Åndsbersærkerne i de dage havde en anden udstråling. Selv de, der nu er kørt på magistrenes losseplads, og måske har fået en fodnote i de højlærde værker, var dengang af betydning. De betød noget i sig selv — måske skrev de bare i det Røde Aftenblad, eller Hus og Hjem, det gjorde ikke så meget. De var i hvert fald kendte i deres egen cirkel. De var uforvekslelige. Hvem ville kunne imitere en Søren Axelsen, kunsthandleren fra den gamle smedie, hvem kunne forveksles med en Willy Billy, en Mogens Vantore, eller en Kaj Brusen — det ville sandelig være en genistreg.

For os, der var grønne håb og litterære fumlegængere dengang, skulle der meget held til, før man var accepteret ved det runde bord. Men var man blevet det, skulle der meget til at relegeres. Man skulle næsten have pantsat operasanger Kyhnes berømte sølvknappede stok eller væltet gamle Nikolaj Christensens dobbelte snaps...

Disse guder i skjorteærmer og vest — for endnu en gang at citere Tom, den store Tom, altså Tom Kristensen, der dengang elskede landet Atlantis, »skøn som en sønderskudt banegård«, det blomstrende slagsmål — og kaos — som han mærkeligt nok staver med »ch«, der er sandelig også lidt magister og certosaherre i Tom Kristensen. Altså: »I chaos jeg løfter min bøsse mod skønhedens stjerne og sigter...«

Også dengang var stjernen over Nikolajs vejrhane selvfølgelig en pige. Selv var Tom Kristensen en gigant, en art fantasiens Golem, der var hård udvendig, men kunne formes i leret — og blive helt fremkommelig. Han var for den generation, der skulle afløse kraft-

bersærkerne fra Nick og Laurits (navneopråbet kommer senere), så meget af en myte, at man tillagde ham de forunderligste bedrifter. En af de mindre ånder i kvarteret, en vis Erik Pihl, påstod at være hans kødelige søn — frugten af et hedt og hektisk døgn (oven i købet i Århus). Det kom Tom for øre, og han ytrede til det forvildede unge menneske: — Ja, men hvordan kan det være, at du kun har arvet mine dårligste egenskaber! Og Tom sigtede med mildt ironiske øjne sideværts ud gennem brilleglasset. Det var naturligvis de tomme rader af bajerflasker, der fangede hans opmærksomhed.

Det kunne også hænde, at Tom K. og Nis P., som dobbeltstjerner af første grad, krydsede hinandens baner over »Minefeltet«. Så skinnede lysene blåt i Vingården, Nick og Laurits, som i den berømte teltscene i Shakespeares Richard den tredie — natten før slaget. Og når morgenen kom, ville man nok give et kongerige for en hest.

Vi gnider på den arabiske kaffekande og folder det flyvende isbjørneskind ud, og se, skyggerne forvandles, bliver til mennesker, til ansigter, til skikkelser, under livets træ på Laurits Betjent, hvor Chr. Rødskægs orkester intonerede til mekodrinvalsen, og Mogens Gottlieb passede garderoben. Selv om livets træ bare var en gang papmaché med julepapir og kunstige evighedsblomster, der aldrig blev støvet af, så var det dog mere virkeligt end så meget andet senere i livet. Her kom festernes altfavnende »maestroer«, excellencer, jubelhoveder, illuminerede næser, portvinssnabler. Prægtige var de alle — for erindringen. Næsten af sagnagtigt format. Musketerere og kunstforvanskere, fidusmalere og kongelige skuespillere — små digtere og store digtere, genier og fantaster.

Måske har vi gasset dem noget op med erindringens pumpeværk; men alligevel! Det *var* nu noget andet end i dag, hvor det glade åndsliv skrumper ind, og snart vil minde om et røntgenbillede fra en hundekirkegård, hvor triste mænd i hvidt nummererer knoglerne og opfinder en ny isme ved hvert måneskifte.

Dengang, i begyndelsen af trediverne, før Herremoderådet var opfundet, kunne man endnu møde værtshuspianister i diplomatfrakker og grøntirrede smokinger. En af dem lød oven i købet navnet Mozart. Og tjenerne var rigtige tjenere i hvide veste, med maveskallevomme og tyrehalse; men med sind som mimoser og guldregn. Vi bevarer dem alle sammen i mindets mørkekammer, klar til fremkaldelse. Husker dem, når de med venlig imødekommenhed stillede glas, flasker og friske askebægre på vort dugede eller udugede bord. Der var den fine gamle Bach fra Laurits, der lignede en overformynder

på et mindre gods, der var Aagaard fra Hviid, der endnu kunne kommunikere med stedets personligheder og sige deres fulde navn. Der var Jacob sammensteds, der kunne tage Otto Gelsted under armen og ytre (uden at det virkede krukket): — Nu skal forfatteren hjem til Vera! Det var Gelles sekretær derovre i Bredgade. Hjem og oversætte fra oldgræsk. Der var Karl Peter i Vingården, senere Parnas, ham udnævnte Weltzer engang til engelsk landadelsmand. Der var den blonde og hyggelige Svendsen (ja, man kommer til at nynne det næsten med Jonas' eget tonefald), også Vingården, senere fulgt med til Grethe Parnas' stutterier. Der var Nøjs, der lignede en spansk appelsinhandler fra Valencia, og der var naturligvis oldermanden for dette laug, hvor høviskhed og gode sæder var de vigtigste karaktertræk — Thygesen fra Nick; der var et fjeld med små, dunede fugleunger i klipperevnen. Han udgav paroler og formulerede kendsgerninger, rappe som aforismer af Gustav Wied. For eksempel: »Store kunstnere dårlige mennesker, små kunstnere gode mennesker«, som jeg citerer med nogen betænkelighed, man ved jo aldrig . . .

Thyge havde en imposant tilbagelænet måde at overskue begivenhederne på. Han havde et neanderthalhoved med små, altskuende chimpanseøjne og en lidt grovkornet røst, der syntes at svulpe op fra et skummefad i et gammelt bryghus. Man skulle nok sørge for til tiden at tilbagebetale ham den tier, man måtte have lånt i et pulveriserende døgn, hvor man roterede mellem Bellmannkælderen, Fortuna, Hanegal, Nick og Vingården; men netop skulle klare det stævnemøde under Livets Træ på Laurits med verdens vidunderligste pige . . .

Thygesen var ekspert i maveskaller; men de var af forskellig styrkegrad. Jeg har set ham blidt, men bestemt pumpe Jonas ned fra den høje stue, sådan at der ikke gik noget i stykker, tavs og myndig. Og jeg har set ham i fuld udfoldelse smække maven ud som en kæmpemæssig punching ball . . . Ofret var en luguber personage, en slags digter, der lød navnet Lauritz Skov, og jeg var den egentlige årsag til bataljen. Pip Overbeck, der var skøn, langlemmet og nordisk, og jeg, der var alt andet, havnede en bærmeblå parisisk eftermiddag oppe hos Thyge. Lauritz Skov lignede en blanding af Psilander med natskyggeøjne og en souteneur fra den nedlagte café »Flagermusen« i Holmensgade; han brokkede sig temmelig højlydt — han mente ikke, at en pige som Pip kunne komme sammen med en semitisk ørkenvandrer som undertegnede — »Sidde der og labbe øl med en jødesmaus«. Næppe havde disse bemærkninger forladt tændernes (for-

Et portræt af den myndige Laurits Betjent, der skabte sin café med så sikker hånd, at stedet siden har været det faste endemål for ungdommens sjove aftener.

Mozart, pianisten, der elskede sit klaver.

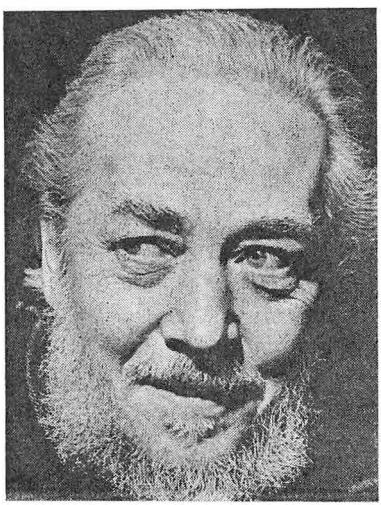

Maleren Scot Iversen, der ofrede 10 år på at skabe sit franske slot. Det fyldte trods alle detaljer ikke så meget som et beskedent dukkehus.

Sjus-Olsen, elsket og savnet af alle på Hviid.

lorne) gærde, før Thyge var over ham, og »sans replique« havde smidt ham ned ad trapperne ved hjælp af mavens pneumatiske kraft. Vi opslog alle en lidt nervøs latter — det er jo ikke hver dag, at verdenshistoriske slag afgøres på denne enkle måde.

Pianisten på Nick var på dette tidspunkt den legendariske Foss, der også i sin fritid handlede med antikviteter, han var i høj flip og smoking og håndterede let åndsfraværende det opretstående med »Pige, fortæl mig et eventyr« — »Een er for lille, een er for stor« samt »Tango Jalousie«.

Hvilket alt sammen var meget apropos.

Og Thyge satte hænderne i vestegabet og så ud på den regnflimrende gade, hvor man kunne høre et larmende selskab i stor diskussion. Det var nok malerne, der var på vej fra akademiets frokoststue, sandsynligvis:

Ejstrup og Hoppe
og Karl Bovin
og ham med bolerohatten.

Da Karl Bovin første gang udstillede, stod der i kataloget: Adresse: Café Nick.

Nu vi er ved tjenerne, må vi også hellere nævne Thygesens afløser — lille Wilhelm, der var en mere tilbageholdende for ikke at sige selvudslettende natur. Han mængede sig ikke så meget med gæsterne; men han var meget præcis og gav nøjagtig besked, når man på sin søgende færd spurgte ham ud, om den og den »havde været der i dag« — underforstået hvem der havde penge, og hvor i det hele de forskellige stjernebilleder befandt sig på firmamentet. En meget ung, lys pige (senere min kone) tumlede engang op i den høje stue, hvor hun ikke havde været før, og spurgte efter mig. Wilhelm vinkede afværgende med begge hænder — »vi serverer ikke for mindreårige«. Men Foss rejste sig som en musiklærer i et konservatorium for unge piger og sagde: — Søde lille dame, sådanne steder burde De slet ikke komme!

Omkring midten af trediverne boede alle »de rigtige folk« rundt omkring Nikolaj plads. Komplexerne rasede. Højgaard, Willy Bille, Rasmus Fup, Lods Landt og Lars Swane malede plastre og brugte mange liter sikativ (tørremiddel til oliebilleder) på få uger. De satte kvaliteten ned og produktionen op. Willy boede med sin muse Ragnhild oven på Parnas. Kirsten Kjær boede over Skindbuksen. De malede og malede. — Sigfred digtede i sin lille lejlighed over Søde Pe-

ter, en hybel, der senere blev overtaget af Lindskov Hansen og hans kone Inger. Nedenunder boede den store gådefulde islænder Gejr Adils, med sin askeblonde pige Lil. Det gik hårdt ud over brændevinen, og mange glasskår måtte fejes bort. Der var larm og bægerklang nat efter nat. Husene sejlede og svinglede og forsøgte med held at ligne de skæve horekasser i Holmensgade, der netop var forsvundet for de kommunale knuseværker. Fra Ib Sigurjonssons entré i Admiralgade tumlede de helt månesyge. Digtere som Gynt, Johannes Wulff og Gustav Munch Petersen (iført det slips, han fik af Gud) — her var altid en pude til de tørstende. En halv flaske pulimut hed i kvarteret »en pude«. Det stammede helt tilbage fra urtiden, da dramatikeren Johann Sigurjonsson lå til sengs på kommunehospitalet og vennerne kom for at besøge ham; de mere generøse skjulte med et lille sideblik til oversygeplejersken de halve flasker under hans pude. Var det en hel, blev det under dynen, men det var naturligvis sjældnere. Derfor hed en hel flaske stadig en dyne.

Men endnu bevarede man spiritusmæssigt en vis stil i »Minefeltet«. Når overlæge Tage Kjær, Tito Wedel og Viggo Madsen, ned- eller oplod sig til Café Nick, drak de — så vidt kildeforskningen skønner — simpelt hen whisky. Det er for længst gået af mode på de kanter. Og de lignede naturligvis ikke de andre bohêmer, der var klædt i tørv eller oldefars redingote fra klunser Traps uudtømmelige lagre. Men naturligvis kunne man møde folk som forsikringsmanden Johs. Andersen i blåt og nålestribet, toradet direktørtøj, Georg Kyhné med calabreserhat og den sølvknappede, Mogens Vantore med olivengrønne gamasjer, og Jonas Weltzer i kanelfarvede sommerbukser og nyrenset jakke med liljekonval i knaphullet og legetøj i øjnene.

Jo, der kunne nok være optaget en Montparnasse film »on location« — i de hellige haller. Jonas spillede for resten med i en eneste film. Alle tiders fiasko: »Jens Langkniv«, hvor han er en drukken bonde, der søber af et mægtigt trækrus udlånt fra Nationalmuseet. Han tumler omkuld, spræller meget livagtigt, stjæler billedet og bliver klippet bort.

De kvindelige hovedrollers indehavere var den monokelbærende Ulla Brandt (oversætterinden), Ester Jerk i gyldenbrunt med konfektæskehat, Nanna Vantore, en vidunderlig langlemmet pige med silkelabre ben og et sensuelt hoved, Pip Overbeck og Gerda Westermann, der senere blev gift med Tom Kristensen. Så var der fru Tuxen, Nis Petersens gamle muse, kaldet Vipsen, der stod model til mangt og meget — også det berømte »Kit in memoriam«. Jeg ved

ikke, om café »Det røde Hjerte« har noget med Nick at gøre, måske kan Frederik Nielsen oplyse det. Ved samme lejlighed kunne vor Nis Petersen-ekspert også godt røbe, hvad en »algolakniker« er for noget. Er det noget med lagner?

Nis selv lagde ikke så meget vægt på tøjet og ville for resten helst omgås de mere enfoldige ånder, såsom drengebogsforfatteren Niels Meyn, Rasmus Fup og et par restauratører som Hansen fra Fortunen og Møller fra Sandkroen. Nis var på dette tidspunkt barsk og var kommet til penge. Og han måtte jo frem med omgangene, for der var ingen, »der ville sige ordet«. Han mødte dengang gerne op i ridebukser og med hørkræmmervest — af en eller anden krigersk årsag; men da han blev berømt, skjulte han det brushårede vikingehår under en stor melonhat. Det må have været det største nummer i hatte. Han kunne ikke passe hat med hvemsomhelst.

Senere var det, at man gik over til »et sæt«. Apropos dette udtryk er der en kongelig historie om Hans Henningsen, der *må* videregives i disse royale tider. Hans Henningsen var som det vil vides hofmaler og blev fra stambordet på Laurits kaldt til Gråsten slot, hvor han skulle male de små prinsesser. En aften var hofhusholdningens hele personale taget til staden for at se »De røde heste«, og Hendes Majestæt dronningen måtte overtage de små serveringer. Der er jo altid lidt kold kylling i isskabet i de bedre hjem. Og Hans Majestæt følte trang til lidt natmad, og det gjorde Hans Henningsen sandelig også. Det var i Knud Kristensens regeringstid, hvor en vis puritanisme gjorde sig gældende; men alligevel glædede de to herrer sig til, hvad isskabet måtte rumme af gode sager. Og sandelig, der kom en pilsner til kuverterne — een til hver. Med underfundig drengeagtig mine ytrer majestæten: — Kære Henningsen, vi har jo hørt en del om dette »minefelt«, hvad er det egentlig, »et sæt« betyder?

Hans Henningsen skelede til en isoverpudret rød Ålborg, der sov skønhedssøvn i et hjørne af skabet. Han sagde med teaterhvisken: — Deres Majestæt, et sæt betyder een øl og en dobbelt snaps. Nåh, men dronningen bød mildt som i eventyret, de to herrer godnat. Og kongen sagde stille hen for sig: — Kære Henningsen, det blev ikke til et sæt — dennegang.

Hans Henningsen var i øvrigt, når han havde placeret sig højædelt tronende ved stambordet under uret på Laurits, så temmelig utilnærmelig. Han ville beundres, men på afstand. Kun ganske enkelte udvalgte fik foretræde: Tom Kristensen, Tromle Clausen, Liebe (en søn af statsministeren fra påskekrisen 1920), juristen Rørdam, opera-

sanger Kyhné og måske Harley Brock, konservatoren, der havde en svag lighed med Fred Astaire uden dog at kunne steppe.

Så var der Ib Kruuse Rasmussen, hvis udvalgte dame var den høje flotte Iben v. Kohl, der boede dør om dør med Kirsten Kjær oven over Skindbuksen, gennem hvis prunkløse papmachékælder hun somme tider gik stuegang, iført kvarterets mest omfangsrige hatte og blankeste tasker. Iben sagde selv, at folk aldrig var helt på det rene med, hvilken af Kohlerne, Louis eller Aage, hun var datter af — om det var ham, der skrev »Djævlens Penge« eller ham, der skrev »Mikrobernes Palads«. Jeg har ingen mening om, hun selv var klar over det. De dengang debuterende malere som Erik Raadal, Kaj Ejstrup, Victor Brockdorff, Alfred Simonsen, Richard Mortensen og Kalle Bovin, fik ikke foretræde ved »Urbordet«. Så de larmede i billardstuen og karesserede under træet de førende damer anno dazumal. Der var foruden de tidligere nævnte valkyrier først og fremmest Merete Buhl, højtrejst og askeblond, både jente og mor Danmark i samme person, med humørboblende, blågrå øjne og i besiddelse af et perlende humør, sprudlende af anekdoter. Hun var opdraget i København hos familjen Strøyberg; men somme tider mere norsk end selv de norske damer. Der var Margitte, senere gift med maleren Helmuth Thomsen, der hørte til kredsen omkring Georg Kyhné, og Ib Kruuse Rasmussen. Hun var Meretes modsætning, med blanktpudsede skøjerøjne, kastanjebrunt hår, en temperamentsfuld mund, og en krop — nåh ja, det er jo mange år siden. Til musernes flok, hvorimellem der fandtes både kloge og mindre kloge jomfruer, sluttede sig pseudonymer som »Guldharpen«, »Bente Voldsmand«, »Kit«, »Røde Rosa«, »Svenske Olga« og alle de andre, der ikke hørte til i parkettet — men i foyeren.

Overguden og tordenguden selv, Laurits Betjent (han havde været sædelighedsbetjent i det nedlagte Holmensgadekvarter), hvis pluskæbede ansigt var som et fotografi af Månen i nærbillede, med opspilede muntre øjne og en røst, som havde lighed med både Chr. Torpes, H. P. Sørensens og Staunings — denne kældermørke bas. Legenden fortæller, at der en gang imellem kommer et ekko ovre fra Christiansborg — fra kældersumpen, som kan høres under bestemte vejrforhold — helt ned til Karen Kik. Mere okkulte lyttere mener at kunne skelne ordene: — Nej, nej, Laurits, det skal være langhalsede . . .

Jo, Laurits var sandelig ven med de store. Tito Wedel, der senere er blevet landets største godsbesidder, og Harald Henriksen, »russen« en af fortidens »Dare devils«, cand. polit. og fantast. De holdt til

ved urbordet. Og der er her en hel del historier, som vi skal lade ligge i et festligt værk som det foreliggende. Her tæller vi kun de lykkelige timer — og binder ikke kranse »ved gravens buxbombed«. Der findes et berømt gruppebillede taget efter en jagtfrokost på Frijsenborg, før krigen. Et halvt hundrede af Europas dignitarer med jagt som fornemste kunstgren, er her forsamlede: Prins Bernhardt, prins Philip, den svenske kronprins, hertugen af Cumberland m. fl. sidder forrest ved vildtparaden, flankeret af kongelige skovridere og skovfogeder med krumhorn og medaljer. De mere lokale koryfæer såsom overlæger, amtmænd og apotekere er stillet op lidt længere tilbage i billedet, og i allerbageste geled skuer man et kendt og umiskendeligt fjæs: Tito Wedels gode kammerat og mundskænk, Laurits Betjent og — naturligvis — Rus Henrik.

Jeg nævner det her, fordi snobberi og berømmelsessyge ikke har været »Minefeltet«s personligheder helt fremmed. Men der har vel egentlig aldrig været så langt fra slottene til de ydmyge steder. Der er ligefrem tradition for det. Tænk på figurantinden fra Kalkeballen, Lovise Rasmussen, der blev installeret i Amaliegade. Kalle Bovin flyttede engang ind i *den* lejlighed med hele marokkolejren og pylleryllerne. — Man kan sgu lugte noget mærkeligt, når man tænder op i kaminen, sagde Kalle, der altid har været dus med ånderne. Det var en meget smuk gammel porcelænskamin — og når man snusede nærmere, så var der minsandten en meget speciel aroma, en blanding af løbesod og den engang så berømte sæbe »Orientens blomst« (så vidt en i kosmetikken ukyndig kunne konstatere). Grevinde Danner gik igen rent odeurmæssigt.

Det var og er jo et meget fornemt kvarter. På tredie sal boede der en overhofmesterinde, fru v. Hybenskjold til Højager Nakke. Fra sine uoverskuelige godser og jagtmarker fik hun hidbragt fasaner, harer og agerhøns i sæsonen. Og da sulten bredte sig i familjen nedenunder, der nok havde kamin, men ikke noget at putte i gryderne, fandt man ud af, at man skulle stjæle fra de rige og give til de fattige. Varmemesteren Kristian Kulskovl og filuren, kunsthandler Søren Axelsen mente, at en enkelt fasan »ville kællingen deroppe sgu ikke savne«. Vildtet hang indbydende i snore uden for det højadelige fadebur. »Krig mod slottene, fred med hytterne«, råbte Kalle, og de tre herrer fik anbragt en af disse langskaftede kloakrensere (der hænger ved siden af brandstigerne i baggårdene) så snedigt, at den vedhængte fasan drattede ned til dem. Den blev plukket, flået og stegt i centralfyret, dog med gråsovs til. For husholdningen i

Willy Bille i den helt typiske udrustning. Sådan så han ud, når han kom ind på værtshusene og bestilte en øl komplet.

Kristian Kulskovls appartementer havde glemt at købe soya. Aldrig har man smagt bedre fasan. Desværre serveredes der ikke nogen ordentlig årgangsvin til — men den berømte og berygtede pulimut »Old Joe«, der i den onde tid blev perset af et nu nedlagt eddikebryggeri uden for Roskilde.

Ak ja, alle disse uforglemmelige jubelhoveder og grinagtige spøgefugle og natteravne, lad dem endnu en gang stikke deres illuminerede næser frem og gnide dem mod den gamle månes nypudsede tamburin over Nikolaj kirke.

Disse rødder havde ingen respekt for noget som helst. De drillede politiet og trak Stauning i skægget — selv rigets forsvar gik ikke ram forbi.

Efter en munter nat på Laurits listede en procession, bestående af Bertel Budtz Müller (fhv. garderløjtnant, stor som et jysk amt), Peter Tutein og Kaj Brusen, over mod Christiansborg og Proviantgården. I buegangen, lige før Det kgl. biblioteks have, logerede den kgl. danske generalstab. Der var ved porten en beskeden messingklokke med et lige så beskedent skilt med påskriften: *Natklokke til generalstaben.* De herrer nedgriflede på et stykke pap, de hængte op på messingknoppen:

I TILFÆLDE AF KRIG RING TRE GANGE

Men vi må tilbage til livets træ på Laurits Betjent. Under disse saxofonisk og zylofonisk muciserende papirblade og blomster, der havde skiftet kulør og fra irgrønt og æggeblommegult var forvandlede til den farve, som gammelt sengehalm og fynsk tobak erhverver, efterhånden som tiden går. Under dette grusomme træ har mangen ungersvend mødt sit livs Elvira, og mangen glitrende Venus er falmet for til sidst at blive udbåret til garderoben som prøve uden værdi. Mangen kysk teologus har fået sit følsomme hjerte rullet i de små »chambre separées« — med ølskum, smækkys og hornmusik. Andre har før lynlåsenes tid i et rosenflor af vidunderlighed løsnet gudindens hægter. En af vore mest avancerede teologer, Svend Aage Clausen, blev ovenikøbet så betaget af stemningen, at han kaldte sin første roman »Gudindens Skørt«, og giftede sig med Merete Buhl.

Det kunne i vor lynende ungdom hænde, at der opstod en smule tumult rundt om i krogene. Jeg glemmer aldrig, da Georg Kyhné, der trods sin pondus ikke var meget atletisk, og Jonas, der havde ben til brystet og meget korte arme, udkæmpede en lidenskabelig strid om en lillebitte porcelænsdame, der hed Rigmor. Det lignede

to pingviner, der fiskede efter sæbebobler i en nedlagt fjerfabrik. Men bråvallaslaget, Armageddon, for den store tid blev dog udkæmpet hin nat, da Aksel Sandemose endnu en gang beviste, at han ville stå, til Dovre falder. Han havde spændt ben for Kalle Bovin ved kanten af urbordet og ledsagede sin fjendtlige handling med følgende ord:

— For fa'en, denne mand taler jo, som han tænker.

Kalle blev noget sur over denne beskyldning og ville, da han rejste sig igen efter faldet, gribe Sandemose i frakkeopslaget og snakke arabisk til ham.

Da var det, Sandemose viste sig i al sin magt og vælde og løftede sin frygtede sømandsnæve. Han var et meget stridbart gemyt, og i retning af slagsmål mødte han kun een gang sin overmand i digterverdenen, det var i Stockholm — og manden var Eyvind Johnson, der er lille, men lynhurtig. Han fældede kæmpen fra Kjørkelvik. Men Kalle, der altid falder på poterne, selv når han lader sig nedstyrte fra tinderne og de højeste træer, fik gjort sig usynlig. Kravlede under bordene og søgte tilflugt under Laurits Betjents beskyttende stol.

— Hvem fanden er det, der snakker i kælderen, spurgte Hans Henningsen.

— Det er sgu Kalle Bovin, og så trak de ham frem til beskuelse.

Maleren begyndte straks en udredning om klokkebærerfolket, bredskaller, kortskaller og langskaller og mente, at Laurits Betjent var en typisk bredskallet kablunak. Dette foregik altså under uret, det berømte ur (der i sin tid var købt billigt, da Lemvig fik nyt rådhus). Et virkelig imponerende hammerværk, der navnlig ved lukketid dunkede og bamlede som mørk middelalder, og alle fik travlt med at lede småpenge frem og udbrede den lille krøllede, hemmelige, i vindjakkelommen. Et dommedagsur.

Men Sandemose, der var et arrigt gemyt og aldrig gjorde noget halvt, opsporede flygtningen og ville genoptage den af ham selv provokerede strid. Ved bordet sad også Povl Spejder, der ikke begreb et ord af det hele, og ville mægle. Så kom *han* i karambolage med det dansk-norske umenneske.

Uret skælvede, uret vaklede, for til sidst at styrte hen over selskabet, fordi Kalle pressede sig vej — bag om.

Der lå den tabte tid midt imellem de væltede sjusser, og alt blev vild forvirring. Og alle beskyldte alle for at have væltet uret.

— Det er Kalle, det er Aksel, det er Povl Spejder!

Uret blev rejst af granvoksne, stærke mænd, og lidt senere sad Povl Spejder og Sandemose ved et andet bord og drøftede norrøne sager. Digteren bestilte i et anfald af anger biksemad til hele bordet, og masser af brændevin. Men det varede ikke længe, før giganterne igen blev stridslystne. Spejder kom til at vælte skoldhed biksemad hen over Sandemose, der rejste sig, greb fat i Spejder, flængede hans skjorte op og hældte resten af biksemaden med spejlæg og det hele ind på grafikerens hårede maveskind. Da skælvede riget i sin grundvold, og det var lige før, skovvognen blev tilkaldt.

Spejder hylede og dansede, og Sandemose stænkede en hel del bajerskøl over brandstedet og blev derefter udnævnt til hvid jarl af Thule og Spitzbergen. — Varig skade var kun sket med de tre pudelløver i porcelæn og forgyldning, der stod på en hylde ved siden af uret. Kun en af dem kunne klinkes.

Mange år efter disse rystende tildragelser besøgte jeg sammen med Tuba Ole og en del noget berusede malere fra Corner-udstillingen en meget værdig ekspeditionssekretær i kulturministeriet. Tuba Ole medbragte naturligvis tubaen, som han ellers trakterede i spidsen for hjemmeværnsbataljonen. Og der var det, jeg (som i en vision over den tabte tid) på det fornemme mahognichatol atter mødte en af disse Holmensgade-pudler, der ser på én med dueøjne, og ellers passer til lampeskærmsvindueskarme, og kunststrikkerier med tungvægtige damer i lyserøde natkjoler. Der var visse mærker i postelinet. Brudlinier, der var sammenføjet. Minderne vældede op i mig, samtidig fik jeg øje på Hans Henningsens portræt af Laurits lige bag ved pudelløven. Jeg syntes, det blinkede til mig: — Der har vi sgu Laurits Betjent! sagde Victor Brockdorff ...

— Det er, som om tiden står stille, og vi er alle tyve år yngre og befinder os på Laurits Betjent, sagde jeg til værten.

— Det er sandelig ikke så sært, svarede ekspeditionssekretæren, jeg er nemlig gift med en datter af Laurits — og så pustede Ole i tubaen, og vi sang alle med på omkvædet af:

»Sku' gammel venskab rejn forgou«.

Det er vist ikke almindeligt, at fortiden manifesterer sig så indtryksømt og direkte.

Ak, alle disse betydende personligheder, hvoraf mange er blevet så skrækkeligt berømte: »post mortem«, at pen og blækhusmagistrene nørkler sig blå i hovedet på doktordisputatser om dem, og andre kun lever i ganske enkeltes erindring — som blafrende lys i en mørk

Georg Kyhné på højdepunktet som sanger på Det kgl. Teater.

Maleren Helmuth Thomsen, der også har lavet nogle dejlige melodier til Sigfreds viser.

Iben von Kohl og Ib Kruuse Rasmussen.

Den elskelige digter Otto Gelsted.

korridor. Men det er sandelig nemmere at klinke en porcelænshund end at sætte giganterne sammen, så mønsteret ligner. Og ikke alle efterlader sig en så gennemtrængende kosmetisk odeur som grevinde Danner i Amaliegade-kaminen.

Men lad os tænde op i de gamle fyrsteder og bilæggerovne og få også de for en større offentlighed ukendte til at danse russerdans igen og klinke med evighedens brændevin, springe over bålet, genopstå af asken og pudse kobbertøjet, som den uforglemmelige Sjus Olsen ytrede, lige før han udåndede.

Disse hemmelige mænd fra »Minefeltet« var markante skikkelser; men de var også festlige, de spredte slanter og sølvtøj, og julelysene tændtes — det var en mere harmløs tidsepoke. De havde ganske vist ikke, på få undtagelser nær, besteget de allerhøjeste tinder, for mange af dem var de vel i deres ærlige øjeblikke ganske tilfredse med, at de ofte havde set solen stå op for enden af Dybensgade. Eller set den danse over Nikolaj tårn.

Disse hemmelige mænd havde ligervis Kapitoleums augurer, deres gådefulde ritualer, der kun var røbet for indviede. Derfor havde de bl. a. måttet konstruere et helt nyt sprog. Nogle af dem var, rent bortset fra sprograffinementerne, samtidig så selvbevidste, at de fik overbalance, som nu operasanger Georg Kyhné. Han kunne føre sig frem som selveste Wotan på Wartburg, og vi andre var gæsterne. Han talte til det gemene folk med store, beskrivende armbevægelser, han draperede sig i foldekast og kappeslyng, han pointerede sine sætninger, så det ville have behaget en Liebmann, en Mantzius eller en Adam Poulsen. Men der var altid en lille ironisk funke gemt i øjenkrogen, altid den fine kursivering af eftersætningen, så vi, der var lærlinge, ølhentere og rekrutter, kunne forstå, at man ikke skulle tage sprogblomsterne og epigrammerne alt for højtideligt. Men denne højkultiverede dialog kunne hastigt ændres, og skældsordene haglede over værdige og uværdige. Så var der ikke langt til duellen i Søndermarken eller Ermelunden. Når Kyhnefar, Johs. Andersen, Helmuth Thomsen og Ib Kruuse Rasmussen tog figenbladet fra munden, så var der cyankalium i brændevinen og giftgas i cigarerne. Men pludselig stoppede det hele op, og »den kælne ondskab« eksploderede i et refrain, som var de herrers signatur:

— Da lo den store Bastian,
på billedet du ser hvordan.

Tågerne lettede, og man måtte forstå, at her levedes en ganske

speciel tilværelse, langt borte fra succesjaget og den store, hvide berømmelsens vej. Og man blev klar over — i hvert fald i det aktuelle øjeblik — at her var måske den sande livsform, at her blomstrede den sidste bohême; man troede i hvert fald på det, når man havde fået tilstrækkelig meget at drikke.

Og bacchustoget larmede gennem Hummergade, Laksegade, Dybensgade, Admiralgade og op til Sct. Nikolajs provsti — og fuglene kvidrede på pladsen, duerne kurrede erotisk, og man hentede ildslukningsbajere hos Søde Peter, og man længtes mod den saltede sild og Brøndums de små akkelejer — og

Et magisk åndedræt steg og sank i de gamle gadelygter:

Hvad er vel så skønt
som en lygte ved dag,
når den blankrudet,
bleg og forsovet,
løfter mod himlen
i udslukt ro
sit fine og tænksomme hoved.

Så var det skriftemålets time. Nogle græd, og andre både lo og græd. Men man *var* stor i sin egen lille verden, borte fra karrierejaget, Rådhuspladsens berømmelsessyge, d'Angleterres fortov og teatret derovre. Alt dette, som man måske ejede engang — ejede som et slot, der var bare sæbebobler og pressede violer i et eksemplar af en bog, man engang havde læst. »Et drömspel« af den skøre August — som man dog havde drukket absinth sammen med på »Romanisches Kafé« i Berlin. Vognen, der holdt for døren, var kørt, champagnen var blevet lunken, og Victoria var kommet på tossefabrikken.

Man videregav de obligate anekdoter, som om man stadig havde sin gang i teaterkantinen, på Elysium, og bag kulisserne. Men når stemningen kom på sine morgenpoter listende ud fra kulissen ved kirkemuren, så kunne Georg Kyhné, Herolds lykkebarn og arvtager, stadig folde tonernes påfuglehale ud over værdige og uværdige. Tenorstrofer af uforglemmelig fylde — så højt at nattevandrere fra Kirkens Korshær blev naglet til stenbroen, og duerne kurrede i en anden takt.

Og de mindre ånder, silkeaber og medløbere, faldt omkuld på en bænk eller slumrede ind i musens liljehvide arme.

»En tre dages rangel«. Ja, det udtryk brugte man sandelig i tre-

divernes midte. Jeg har endog hørt sætningen »Ude på daudi« bragt i anvendelse på højeste sted.

Angående Kyhné. Der findes i arkiverne stadig vakre fotos af en åleslank Rodolphe i Bohême, den rolle, han i sin tid overtog fra Herold. Man ser ham med kunstige lægge, kalvekrøs, ternede biedermeyer bukser med riderem forneden, fløjlsjakke og baret, og et lystent glimt i øjnene.

Men årene gik. Stemmen brast som et bornholmerur, der ikke kan fremhoste de allersidste slag. Bim bam bum — da kom den store Bastian. Ud for Brønnum møder han den allerstørste — *Reumert* ... Et optog er forbi — et andet begynder. Sving i de sølvknappede stokke, når stormestrene mødes som skibe på havet, der signalerer.

— Sutter De stadig, hr. Kyhné, er den ubarmhjertige replik.

Og den behøvede jo ikke noget svar.

Tilbage til vennerne på Nick.

Det var altså Kyhné, der lagde grunden til den særlige kongelige jargon, der opblandet med fræk Holmensgadeslang à la Rabalder Helge og Ibald fra Toms »Livets Arabesk«, blev et modelune op til tredivernes slutning. De omsorgsfulde konsonanter, de smidige alliterationer og de velafrundede metaforer. Disse stemmer kan man somme tider høre i let delirium som et ekko fra nedløbsrørene i et omstyrtet tempel. Disse maveskvulpende, tobakskatharalske latterbrøl:

— Thyge, vil du rede gravstedet og servere ti kurfyrstelige bajere!

Helmuth Thomsen kunne jargonen, og det samme kunne — næsten for fuldkomment — Ib Kruuse Rasmussen, der afreagerede det kommunale livs trivialiteter med et bacchustog gennem »Minefeltet«s labyrinter, skarpt forfulgt af Iben v. Kohl. Helmuth og Ib Kruuse overgik somme tider maestroen selv. De foragtede det brede folk, uden at høre til de hvidlevrede, der kunne også være noget gejstligt over dem. Det fortælles »apropos«, at selve biskop Brodersen, der i de dage havde nærmet sig Oxfordbevægelsen, jagtede Georg Kyhné, der ville være en fin skalp i middagsbladene, en omvendelse, der ville stå gny om. Stiftsprovsten gjorde sin entré, og lille Wilhelm serverede en gul sodavand med bortvendt ansigt.

Men Kyhnefar var der slet ikke, kun hans stok beroede i lokalet, sat i pant for gårsdagens »sæt«. Men Helmuth Thomsen var der på forhøjningen. Han spurgte den gejstlige højhed:

— Hvordan har De det egentlig med Jesus, min gode mand!

Nok om det. Kyhnefar blev ikke indfanget ved den lejlighed.

Disse ædle skikkelser var måske nok mystikere, og de troede må-

ske på overmennesket, men de mente ikke noget ondt med det. De var æstetikere, skønånder, hjertets vagabonder. Samtidig var der en vis atmosfære af »fin de siècle« over dem. Det gjorde dem faktisk til de sidste »Certosaherrer«.

Der var også noget vist kosmopolitisk over kredsen. Ib Kruuse Rasmussen var for sine fortjenester som oversætter fra svensk (navnlig Eyvind Johnson har han beskæftiget sig med) benådet med Nordstjerneordenen. Man fortalte, at Kyhné havde sunget i Bayreuth og var en god ven af Winnifred Wagner. Axel Davidsen, maleren, oversætteren og musikentusiasten, havde en tankevækkende historie om Georgs meriter på de kanter. I starten var det svært selv for de største sangere at få foretræde for familjen Wagners overhoved; men første gang, Winnifred så Georg Kyhné, skal han have sørget for, at han ikke behøvede at aflægge prøve.

— Nein, mein Lieber. Du sollst mich nicht vorsingen, du sollst mein Fliese sein!

Men den art historier skal jo høres, med alle små pauser, lattergrynt, gestus. Atmosfæren skal være der, billederne skal ikke alene tale, de skal koloreres. Erindringen er en fattig pensel, og Danaidernes kar er måske nok uudtømmeligt, men da der deri blandes alle kulører, virker det gråt. Så man må tage sin tilflugt til erindringsforskydningerne. Desværre optrådte disse store livskunstnere på scenen i det gamle kvarter, *før* båndoptagere blev almindelige »portable« rekvisitter. Vi må nøjes med at lade os inspirere af regnen i gaderne:

Det regner i alle gader
og i mit hjerte med,
jeg drog så langt af lande
og fandt dog ingen fred.
O! lyd af regn, som falder
det regner i mit hjerte,
min himmel er så grå.

Jo, de kunne deres klassikere. Disse prægtige åndsbersærker — de sidste bohêmer. Det er ikke så meget på mode mere — at kunne sige »ordet«. Det er »camp« at være delvist uvidende, selv om man er »høj«. Jeg har hørt en fræk muse lire samme vers af på flg. måde:

Det rajner i vor gaje,
og alle folk er glaje.
Det rajner — altså.

Det var de mere ukendte.Vi opsætter mindetavler. Men det kunne også hænde, at de virkelig berømte, landskendte, udødelige aflagde visit i de små kældre og taverner for at lede efter deres stormfulde ungdom, som skyggen af hvaler og delfiner, der i få øjeblikke formørker bassinerne, så de selvlysende bordludere, de nedfaldne tyre, småfisk og ligegyldige turister, ligesom mister deres kraft. Der bliver slør i styregrejerne . . .

Men de store, berømte er ofte tavse. Kun åndfulde på linjebetaling. De sidder på podiet og skuer ud over den gemene hob — med en livstræt håndbevægelse bestiller de »et sæt« — til sig selv.

For guderne er selvoptagede og giver ikke til hvem som helst.

Mange år før, sådan først i tyverne, da »Minefeltet« knapt nok var blevet et begreb — Skindbuksen hed Chaufførkælderen, Hviid var samlingssted for den kongelige kunst, og »Parnas« ikke opfundet — kom der til kvarteret en invasion af festlige fyre fra Valby. Man talte endog dengang om et Valbyparnas. Der skete meget mere i Valby dengang end netop Vigerslev-ulykken, som Tom udødeliggjorde i »Vindrosen«. Det er som med »Titanic«, man taler stadig om det væltede lokomotiv i Valby. Der blev åbenbart drukket meget i Valby — kan man begribe, for de syntes allesammen stærkt berusede, da de emigrerede til den indre by. Så meget, at de på et vist tidspunkt måtte indstifte frimandsbevægelsen. En lille select club med følgende medlemmer: maleren og tegneren Anton Hansen med løvebryn og sort som en panter, Aksel Sandemose med Johs. V. Jensen flip og små runde tænkerbriller i blikstel — og naturligvis Tom Kristensen selv — vandrende mod Hærværk og berømmelsen — uden selv at være klar over det.

Det varede nu ikke så lang tid med den afholdenhed. Det var før, antabussen var opfundet. Men med de fribårne frimænd fulgte en del andre nykogte ånder, der ville omkalfatre verdensrummet og fyre bomber af i studenterforeningen og lade skibe gå ned, mens kvinderne græd. Der var Bønnelycke, Toms altid erindrede ven og krigskammerat, der skrev ekspressionistiske digte, som han læste op fra Grundtvigs gamle talerstol på Borchs kollegium. Revolver affyredes efter hvert afsnit. Der var Helge Bangsted og Jørgen Vibe, der var malerne Lundstrøm, Karl Larsen, Søndergaard og Axel Salto. Der var tidsskriftet »Klingen« og filosoffen Herbert Iversen, der døde som ung, og efterlod sig en tankevækkende bog: »To essay om vor erkendelse«, der var lyrikeren Landt Momberg, der har fornyet sin

Kalle hjemvendt fra en Glob-ekspedition. Hans yndlingshustru mangler.

Alle tiders elskeligste ven og kammerat Harley Brock. Han skabte roseklubben træt af at høre malere og digtere rakke hinanden ned.

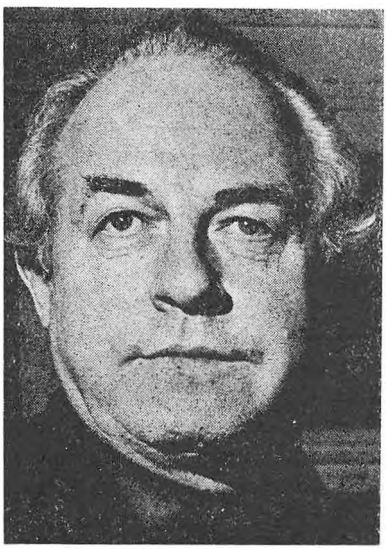

Bamse Kragh Jacobsen, skaberen af den moderne vingård.

berømmelse her i midten af århundredet, der var Wittrup Rindfeldt, der havde taget patent på tidsskriftet »Klinte«, så man måtte døbe det om til »Vild Hvede«. Senere kom Otto Gelsted til, og allerede tidligt havde man megen respekt for Gelles skarpe tunge.

Alt dette sagt i korthed — for vi har heller ikke selv oplevet de tider — »the roaring twenties«; men senere mødt storhederne, da de foldede sig ud, voksede og voksede og så lidt ned på de nye skillings- og fjerdingsfyrster, såsom Sigfred Pedersen, Johannes Wulff, Weltzer og Jens August Schade. De mentes at være mere i slægt med pudler og ikke rigtige løver. Til gengæld underlagde denne nye generation sig verdensrummet, der hvor de andre kun havde behersket Valby. Der var mode i det kosmologiske — før Henry Miller havde opfundet det »kosmokokkiske«. »Vi var unge, vi drømte stærke drømme. I spøg svor vi at erobre verden«. Skrev Jonas. Johannes Wulffs første digtsamling hed »Kosmiske sange«, hvori forekommer linien: »Mød mig i nat i drømme, mød øst for Paris«. Schade skrev »en mærkelig aften i verdens historie« og beskæftigede sig med selve »Jordens ansigt«.

Og fluemennesket Olsen besteg rådhustårnet.

Tom K. og hans gode ven Lundstrøm iagttog en eftermiddag uden for à Porta en lille mand, der bar sin regnfrakke som en slængkappe i en novelle af E. T. A. Hofmann:

— Hvem er denne mærkværdige person, spurgte Lundstrøm.

— Gud fader bevares, kender du ikke ham, det er *Schade.*

— Nåh, *schide* være med det, svarede Lunde.

I begyndelsen af trediverne kunne man også møde en anden af vore grønne håb, som det hed dengang i anmeldelser, Olaf Gynt, der ligesom Sigfred kom fra Fyn. Han havde en kurvekuffert, ikke fyldt med tøj, men med digte. Rigtige rimede vers, oder, elegier, ritorneller, kvad og sonetter. Her var versromaner og helteepos, her var alt lige fra en novelle om »Titanic«s undergang til vers om Christian den tiende til hest, og fader Stauning i Valhal. Det underlige var, at denne fynske yngling absolut ville læse hele kurvekufferten op i studentersamfundet. Hvor man grinede og kaldte hans digte for selvdøde svanesange. Han blev nærmest pebet ud. Men så blev »Gynten« olm og truede med at brænde kollektionen. Derpå ville han begå harakiri i Dyrehaven. Han betroede Schade sine planer og lovede, at han måtte få lov til at skrive nekrologen — og sælge den. De kendte hinanden fra en kaotisk oplæsningsaften i Kerteminde, arrangeret af Herman Madsen og Jonas. Her var det, Schade for-

nærmede Kertemindes indfødte ved at fremslynge følgende improvisation:

— Jeg hilser jer, I ørkenens kameler i larmende vintermulm
ved det yderste hav.

Og det var midt om sommeren.

Jens August solgte nekrologen, købte hakkebøf, et pund kartofler og en orkidé til Guri for pengene — men Gynt begik ikke selvmord. Og Schade blev fornærmet. Gynt lignede dengang en ung romersk rimsmed fra forfaldstiden. Han tilbad forfaldet. Jeg mødte ham i café »Flagermusen« i Holmensgade, og vi tog hele turen, for Gynt havde fået penge af Viggo Cavling, og jeg havde solgt min forlovelsesring. Jeg husker, vi endte i Vestre fængsel. Ja, det *var* sandelig forfald. Gynt drak alt, han ville være både Rimbaud og William Wågner på éngang. Fra en kaotisk absinth-drikkende europæisme, med et lille stænk guldalder og symbolistkrukkeri, han drak Friborg kirsebærvin med kogesprit, norske brystdråber og aqua Velva. Samtidig øvede han andre ødelæggende handlinger mod sin egen person, hvoraf den mest harmløse var »næsegnubben«. Han bearbejdede ustandseligt sin smukt krummede romernæse, så den forblev — jeg var lige ved at sige — ét stort liggesår.

Det sære var, at man faktisk kunne lade troubadurtiden leve op der i begyndelsen af trediverne. Man har åbenbart været mere patetiske end P. H. og Gelle tillod det i »Kritisk Revue«. Sønderby skrev »Midt i en Jazztid«, men Gynt replicerede harmdirrende:

Der er gnavende orme i jazzgulvets fjæl.

Nis skrev rimede vers à la Kipling og Robert Service. Karen Blixen skrev kappe- og kårdenoveller. Hun kom aldrig på Café Nick. Kaj Munk nørklede jo »så sødt som i gamle dage«. Vi kaldte ham: »Tågernes Kaj«.

Gynt blev modtaget med åbne arme i en vis del af pressen. Viggo Cavling fra Magasinet sendte ham til Paris, hvor han mødte både Børge Rudbeck, Sven Elvestad, Wildenvey og kunsthandler Karl Clausen. Så stod den ikke på kogesprit mere, men på Den gule Enke. Da jeg iført en slet siddende feltgrå uniform, medvindskasket og kårdebajonet til Remington, model 1867, ankom fra den kongelige danske generalstab til Café Nick (en bajer til soldaten), var de mest berømte forfattere: Olaf Gynt og Marcus Lauesen.

Jeg mødte Gynt hos Ib Sigurdjonsson, der boede i spartanske min-

destuer i nærheden af Nikolaj plads, hun var enke efter Johann Sigurjonsson, som havde skrevet »Bjerg Eyvind og hans hustru«. Jeg har engang som syttenårig journalistelev set det som stumfilm i Horsens; men jeg forstod ikke teksterne — og faldt i søvn. Men han var vist meget berømt. Olaf Gynt, der krøllede tæer i den berømte enkes entré, blev altså også meget berømt. Man sammenlignede ham både med Percy Bysshe Shelley og Holger Drachmann, i ét hug. Og dette hug fældede ham. Kritikerne hvæssede de helt store forskærerknive. Kannibalisme har altid været en hemmelig last indenfor dette fag. Man hængte ham, hængte ham ud, skar ham op — og ristede ham under sagte kulild. Så blev han ædedolk og afholdsmand. Det var sgu synd.

Gynt var meget forbunden med en anden kunstneroriginal fra denne tidsperiode, maleren og tegneren Eugene de Sala. Der til alt uheld havde stjålet det fremmedartede navn (det var før det blev moderne med Nash og Jorn) — der var nemlig i virkeligheden en fransk-spansk maler, der hed de Sala. Han var faktisk forud for sin tid — Sala. Som tegner havde han forelsket sig i Modiglianis lange halse og damer med opadstrøgne kuløjenbryn, der ligner svalevinger. For at vække opsigt gjorde han sig serafisk gustenbleg ved at spise sennep og drikke eddike — og male sit hår grønt. Ak, hippietiden er begyndt længe før, De tror, kære læser. Han kom af denne årsag i »Blæksprutten« — og blev fremholdt som afskrækkende eksempel på, hvad yderliggående futurisme kan føre til. Som det vil vides, havde en vred professor Carl Juul Simonsen — i tyvernes begyndelse givet udtryk for visse højakademiske hjerners mangel på forståelse af tidens ledende ideer og alt nyt i kunsten, ved at kalde både Nolde og Sala og »De fire« for udslag af en særlig neurose: Dysmorphisme. Dette foranledigede en sportsjournalist ved »Social Demokraten« til for sjov (og de tjente femten kr. pr. Dagens Digt) på et marmorbord i den »Våde Høne« (alle tiders forlorne skildpadde) at nedrable alle tiders mest modernistiske digt:

»Græd ikke så aflangt, du grønne ansjos,
endnu kan dit træben vel spille,
har tyren bidt dig i armen, nuvel
så flyv da til Vridsløselille.

Han hed Aage Hermann.

Jørgen Sindballe og Hans Bjerregård holder møde. Af deres alvor fremgår det, at dagen endnu er ung.

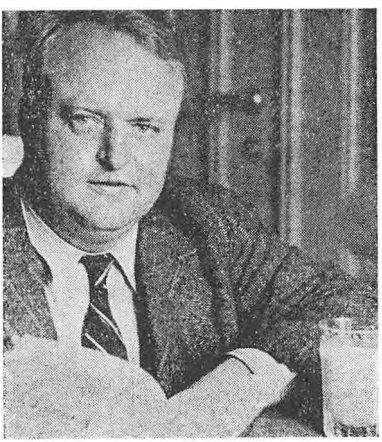

Digteren Olav Gynt.

Stortyrken Woldsgaard Iversen med sin kone, den ene af de kendte Peter Sisters.

Vi er nu nødt til at komme med et par kulturgeografiske detaljer, for de balstyrige unge mennesker, der har været så uheldige at lade sig føde efter 1940. Kvarterets grænser må fastlægges. Så kun de virkelige skyggefisk bliver fanget i vort med blidhed nedlagde snurrevåd. Allerede på turen fra den legendariske frokoststue på universitetet, via Krystalgade ned mod Købmagergade mødte man en hel del fristelser, hvis man altså havde »en kurfyrstelig femmer«. Det eksisterede dengang. På hjørnet inden buegangen og Rundetårn fik man en svag venstredrejning i fodslaget, og jublede ned i en kælderbeverdering med lavt til loftet, den rette brungyldte farvetone, tyreblod på væggene, og toilet i gården. »Damer ikke adgang«. Dette hul i jorden hed egentlig Schiøtz vinstue; men kaldtes i gamle dage »Agentens hvile«.

Her var det, Jonas i vrippen arbejdsomhed gemte sig bort for at nednørkle de fem, seks ark på gult koncept med grønt blæk og langt mellem linjerne, et skønsomt varieret mesterværk han skiftevis kaldte: »De usandsynlige hverdage«, »Det anonyme medmenneske« eller simpelt hen »Forårsbreve til efterårslæserne« og omvendt. Her mødtes den kongelige ungarske hestetyv og Johannes Wulff. Komikeren fra det gamle Scala, Lauritz Olsen, Sumus teologus og Harald Raage, som engang var lige ved at få en roman forbudt af Alberti. Men Alberti faldt og Raage overlevede. Her kom også alle tiders Don Quixote, de Price de Plane, der er en af de få, der har antaget deres hustrus navn — han var nemlig gift med den lille havfrue, Ellen Price, og på de tider balletfruen skulle hæve sine statslige midler, flokkedes vi alle om de Plane, der efter at have taget et ordentligt forskud af husholdningspengene for den kommende måned, fjælede sig bort fra kvindeverdenen og gik under jorden i »hullet« med den vilde bande.

En vintereftermiddag kom Jonas og Jens Søndergaard ned i underverdenen sammen med en forunderlig pusling, der talte et forunderligt sprog. De kaldte ham »greven«. Denne »greve« havde et pæreformet kranium, en underlig sammensnerpet mund, et nyslået fuldskæg og nogle særdeles nærgående øjne. Øjne som pistolmundinger. Fænomenet lod til at være særdeles kendt af de to andre; men jeg havde aldrig set ham før.

— Det er jo hestemaleren, sagde Jonas.

— Han kaldes »greven«, fordi han har sådan nogle fine manerer, grinede store Jens og bed spidsen af en Flora Danica.

Og det var altså Kaj Ejstrup, og jeg erindrer nok, at jeg havde set

nogle af hans kæmpelærreder ude på Den Frie. Enorme præmiehingste, der vrinskende kastede sig ud i violet vand, og gigantiske violette piger, der groede op af trompetgule, enorme bakkedrag, så man til sidst slet ikke vidste, hvad der var pige, og hvad der var bakke. Alt var svulmende og storladent og lignede på en måde slet ikke den lille mand, der ved dette første møde var meget højt oppe, fordi han efter sigende havde fået »det Dodenkopfske legat« fra Kunst- og flid fonden. Der kom fire herrer med høje hatte og vækkede ham på atelieret i Rosenvængets sideallé og overrakte ham pengene i rent guld. Men det viste sig nu bare at være noget, han havde drømt. Og det Dodenkopfske legat eksisterede slet ikke.

Ejstrup havde lange, forfinede hænder. Han hævede den højre hånd, lagde hovedet lidt på skrå og sigtede med en usynlig pensel som en knivkaster i cirkus. Efter et par gentagelser af denne pantomime sagde han og greb mig i frakkeopslaget: — Jeg skal sige dig, brormand! Jeg rammer nemlig aldrig forkert. Og så sigtede han igen og fyrede den usynlige pensel af mod det usynlige lærred. Senere, da vi havde fået endnu flere portere og dobbelte snapse, sang han for os med en henåndet smægtende tenor:

Den store maler kommer,
fuldkærlig er hans id,
han sidder ved staffeliet
og lutrer farven med flid.

Så hørte man et bump ved kældernedgangen. I sne og is og brandert nedtumlede Karl Bovin, iført tyskerstøvler, rygsæk, sommerfuglenet og klarinet.

Alle trak vejret tungt, vemod bredte sig. Ejstrup hviskede til mig med meget sigende fingerbevægelser i retning af fænomenet:

— Ham Kalle Bovuff er sgu en majet flink fyr, det er han; men jeg skal sige dig noget, brormand — *han taler for meget . . .*

Og så gik den vilde jagt videre i kvarteret med:

Ejstrup og Hoppe
og Karl Bovin
og ham med bolerohatten.

En anden af de hemmelige mænd var maleren Axel Davidsen, der var en nær ven af Georg Kyhné. De havde mange minder sammen fra Berlin, men i de formørkede år omkring tiden for rigsdagsbranden og nazisternes magtovertagelse var der ikke mere rangel på »Romanisches kafe«, og de havde kun minderne tilbage. Axel Davidsen var en fornem oversætter, og blev i en vis periode meget anvendt af Hasselbalchs kulturbibliotek. Litteratur og musik var hans domæne; når tonerne overmandede ham i symfonier af Bruckner, Bartok eller Stravinski, sprang han som en pneumatisk trold op af sin æske, igen og igen, og væltede farver ud over lærredet i stigende kromatiske skalaer, og med violet og barytgult som dominerende valører. I 1944 måtte han flygte videre for det tyske umenneske (det tyske menneske elskede han højt) med kone og barn. — Da han blev sat i land i omegnen af Hälsingborg, udbrød han (upraktisk og fortvivlet): — Jeg har glemt min tegnebog! Til gengæld fik han en strålende modtagelse af os på Bahns hotel, da han vendte tilbage, og Kyhné gav hele sit repertoire tilbedste. Sådan greb verdenshistorien på en venlig måde ind i de hemmelige mænds tilværelse. Og alt var som før. Til kredsen hørte også den fornemme pointilistiske maler Boye Givskov, der beboede Sophus Clausens gamle atelier ude på Gl. Kongevej. Han havde lidt tendenser i retning af det mondæne, og ekstravagerede med glitrende fiskeudstyr, jagtgevær, plusfour i godsejerfacon, og en udsøgt omgangskreds, undtagen altså når han var sammen med os andre. Derfor var det, Kyhné døbte ham »Silkeaben« — i det hele taget var de meget smarte til at give hinanden rammende tilnavne — men uden al ondskab. Det skulle da være »den kælne ondskab«. At høre dem overdænge hinanden med subtile grovheder var lidt af en oplevelse. Det hele foregik på et højst kultiveret plan, eller rettere det var en art barskhedens komedie, de spillede for hinanden. Og for udenforstående kunne det blive gådefuldt nok. De var faktisk meget sære, for ikke at sige snurrige. Den mærkeligste af dem var nok Scott Iversen. Han har nu forklædt sig under et profetisk Simon Spies skæg; men dengang i trediverne var han gift med den yndige »haute couture« dame, Aagot, og var lyserødt glatbarberet og med noget drenget i sit væsen, der var uimodståeligt. Han havde som så mange af kredsen drømmen i sig om at blive en stor kunstner; men det skulle være på den gammeldaws facon, alt nymodens var ham inderligt imod. Det overlod han til Aagot. Han havde gået på malerskole i Paris. Nu er han ikke helt ung mere, hans profetskæg bølger hvidt, men stemmen er den samme, knøseag-

Jørgen Haslund, der i mange år havde udstillingslokaler i Vingårdsstræde.

Redaktør Johannes Lindskov Hansen.

Digteren Nis Petersen i klassisk påklædning. Her ses han sammen med restauratør Hansen, Fortunen.

Forfatteren Kaj Brusen, opfinderen af betjent Ole Ny.

tige, lidt frække, med små grinende grynt som udråbstegn. I gamle dage var han en meget elegant »play boy«-type. Ja, man kunne måske vove udtrykket: en af de sidste levemænd. Han arvede vistnok engang en masse penge og bosatte sig i Italien for en tid. Han gik altid i velsiddende mørkt tøj, blankpudsede sko med olivenfarvede gamasjer — og meget dyre hatte. Samt sølvknappet stok. Han var måske nok arrogant — dengang. Men arrogant på en venlig facon. Hans øjne er stadig ungdommelige, smilende. Selv om jagten på den blåfrosne tier er gået ind! Helt safirblå øjne, en tyveårigs øjne. Han bevæger sig stadig stolt, som om han var iført en tryllekappe, og ved et foldekast kunne udslette årenes gang, og med et smil hente fortiden tilbage. Som maler skal han have hørt til de talentfulde; men han manglede nok Mogens Vantores og Willy Billes evner for »salesmanship«. Han tilhører et andet århundrede. Hvad der i malerkunsten kom efter Degas, var »illustre«.

— Nej, nej, sagde Scott, der er ingen, der kan male portrætter mere. Og så fortabte han sig i historier om Tizians: »Hertuginden af Urbino«, om Tintoretto, Leonardo og Rembrandt, om Lyonerskolen og om Eckersberg og Jens Juel. Og imens kunne han sende hånlige sideblikke til Jens Søndergaard, Lundstrøm og Hjorth Nielsen, hvis de var i lokalet. Men naturligvis talte han mest om italienerne. Det store århundrede. Han snakkede om tempera og aqua tinte — men specielt snakkede han om miniaturemaleriet, den lille kunst. Medaljonkunsten. Vokspousseringer. Glasmaleriet og så videre. Han havde engang været ejer af en fin samling miniaturer. I moden alder tog han den beslutning, at han ville lave alle tiders slot. Et slot, der skulle være som en repetition af alle stilarter, lige fra Vatikanets kældre, over gotikkens hvælvinger, og op til tårne og tinder, der skulle være en blanding af Chartres og Brunellechis kuppel i Florents. Han gik i gang med dette arbejde — jeg glemmer at sige, at det selvfølgelig altsammen skulle skabes en miniature. Hele slottet kunne frembæres i et mindre vandfad; men der skulle både være parkanlæg og kanaler. »Man skal naturligvis kunne komme sejlende til mit slot, i en gondol«, grinede han. Han arbejdede på sin plans fuldkommengørelse. Eet år, to år, tre år. Ti år. Og slottet voksede.

— Ja, men hvordan lavede du vandet? spurgte man.

— Jo, kære uvidende ven. Man stjæler lidt satin cirée fra systuen, noget der blev til overs fra Erna Hamiltons store robe til operaballet. Dette breder man ud under meget tyndt glas, der er in-

direkte belyst fra et sidekabinet. En ganske almindelig lommelygtepære med grønt glas. Det svære er naturligvis at lave gondolen. Den må jo ikke være større end en halv tændstik, hvis det skal passe i formatet. Men så er det, man skruer optikerens lille seglas fast i øjet og begynder at arbejde med pincetter, som en hjernekirurg ville misunde en, og de diminutive pensler, man bruger til vokspousseringer. Det kan vare en hel uge at lave sådan en gondol, men . . .

— Og det blev lavet?

— Naturligvis.

Der findes nulevende personer, der har set Scott Iversens slot. Han startede, som han havde sagt, med romerske fundamenter, steg op gennem vindeltrapperne, byggede en miniatureudgave af Vatikanets bibliotek, De ved det med de etruskiske vaser og statuerne af Bernini, Giambologna og alle de andre. Statuerne var udskåret i elfenben, og i selve parken havde han anbragt en udgave stor som et hvedekorn (i sølv) af Frantz den førstes berømte saltkar fra Blois. Den med Poseidon og Venus.

Og så var der træerne i parken.

— Var det panoramamos af det almindelig til halvanden krone for et kvart pund til modeljernbaner?

— Nej, nej, min herre. Hvert træ var nøje mikroskoperet efter japanske modeller. Hvert palmeblad var snidet af tinfolie, og den naturlige placering af stammerne var meget nøjagtig. Jeg havde lavet forstørrelser på et lærred fra et lysbilledapparat. Og slottet voksede, og gondolen kom sejlende gennem en kopi af den mulviske port, og der var mos og vedbend, og det hele skulle være i orden. Selv spindelvævene i kældrene.

— Mos og vedbend, hvordan laver man det?

— Havregryn pulveriseret og dyppet i blåsyre, der hvor det skal være vådt. Ellers bruger man ganske almindelig fortyndet japansk tusch.

— Men spindelvæv i dette mikroformat, det er jo umuligt?

— Nej, slet ikke. Glas, der ophedes til totusinde varmegrader, smelter, og når det størkner ved en øjeblikkelig proces i iskoldt vand, kan man opfiske de tyndeste spindelvæv. Naturligvis med en pincet, der ikke er større end knappenålspidser. Herligst var det nu at male billederne til Vatikanmuseet. Men man blev noget træt i øjnene efter at have studeret miniaturemaleriet teknisk, siden vokstavlerne fra Faijum, de persiske mestre, og de byzantinske. Og Mediciernes personlige maleslaver. Jeg måtte foretage lange og kostbare rejser for

at kopiere. Mest vellykket blev Rafaels: »Kardinal Inghirami« — ham med det kolde øje, du ved, og mit mesterstykke »Mariæ Bebudelse«, efter Leonardo. Jeg kunne ikke bare mig for at tage det med, selv om det jo hænger i Ufficierne og ikke i Vatikanet.

— Og slottet, blev det færdigt?

— Jeg manglede lige at sætte vejrhanen på det gotiske tårn, da der skete noget. For at sige det rent ud, havde dette slot kostet mig min formue, og de fornemme damer, der skulle garneres hos min hustru, flyttede af lande, og i det hele taget — der kom krise i de hjemlige forhold. En dag, jeg havde købt ti langhalsede på kredit i ismejeriet, kom min kone ind hvid i ansigtet — og . . .

»Hun smadrede slottet og smed mig på porten«.

Og som Georg Kyhné ville have sagt det:

— Da lo den store Bastian.
På billedet du ser hvordan.

I det hele taget dette at være en smule sindssyg på en kultiveret måde var meget anerkendt.

Penge har altid været et noget flimrende begreb i »Minefeltet«. Og at betale regninger efter vilde indkøb en af de store aftener falder visse folk meget vanskeligt. Jeg har set den gale direktør Konradsen fra Vingården i vildt sprinterløb sætte efter en upålidelig person, vi kaldte »Chimpansen«, tidligere dyrepasser fra Stephansens sommertivoli. Hen forbi »De tre Musketerer«, op imod kirken, omkring kirken, tilbage til hjørnet ved Vingårdsstræde, hvor han endelig fangede »Chimpansen«; men han glemte, at Chimpansen havde været markedsbokser, og netop i det psykologiske øjeblik ramlede han Konradsen et højre hånds hook ud »skøn som en solnedgang«, og direktøren styrtede omkuld hylende og skrigende. Efter dette gik det tilbage for Konradsen. Alle hans trofaste forlod ham. Grethe, der var ansat i det varme køkken, og alle tjenerne, Svendsen, Nøjs, Karl Peter. De stiftede »Parnas« — Gorki gav den en på harmonikaen, og Jens Sørensen satte sig til rette ved stambordet med sit bedste motiv, en glødende cigarstump, og dagens ret: tredive bajere.

Mere elegant kom den norske lyriker Gunnar Reiss Andersen fra en lignende situation. Vi var en aften inviteret på retsstatssmørrebrød, med et selskab af politikere og journalister fra »Nyt Dagblad« i Pustervig. Retsstatssmørrebrød er måske et begreb, man ikke forstår i dag; men retsforbundet eksisterede faktisk dengang, og deres eneste borgerrepræsentant, Sv. E. Johansen, var en dominerende skikkelse.

Af diskretionsgrunde skal værtshusets navn være unævnt, men det var et pænt sted med hvide paneler, bred trappe og rød løber. Svend E. Johansen spillede den storslåede vært, og efter »det opulente« kom tiden til sjusserne. Det blev til mange omgange og en stor regning. Desværre var retsstatshøvdingen ikke til at få øje på ved lukketid, og der var kun Gunnar og undertegnede tilbage. Vi så på hinanden med dette tomme blik, der siger så meget som: »Skal vi køres op, må vi bevare værdigheden«.

Først kom overtjeneren, meget venlig, med en regning. Senere kom værten med det meget sigende blik.

Mens de to stod som et par zulukaffere, der venter på belønning, rejste Gunnar sig martrialsk, og jeg tog også luft ind. Vi rystede uforstående på vore i forvejen omrystede hoveder og pegede på lysekronerne. Vi nærmede os med stiv værdighed trappeafsatsen, vi berørte det øverste trin, tog forsøgsvis et par chassé til — det mindede om ballet i et lufttomt rum. Værten havde fulgt os nervøst trippende til afsatsen, og tjeneren synede i baggrunden som en anskudt flagermus. Værtens håndflader åbnede og lukkede sig.

Da, i det psykologiske øjeblik, vendte Gunnar sig om og sagde på klingende norsk:

— Skriv det på himlens konto.

Og værten trak sig bukkende tilbage.

— — —

»Minefeltet« befolkedes dengang med en race, der vist er uddøende, de festligt glade dansende trolde, de sidste bohêmer, og Don Juan, »som er toreador og har tyren bragt med sig i snor« ... mens Gorki spiller serenaderne. Dette musikalske slangemenneske er også gået i grotten, hvor han trakterer håndklaveret for Sct. Peter og alle hans ærkeengle. »Du gamle måne«, »Under den hvide bro«, »Rimonde«, »De plukkede kirsebær på boulevarden« og »Champagnedrengen«, det var den af tunge tanker nedbøjede og besværede Kårsberg, der trakterede det opretstående i den store tid på Wessels kro. Da Sigfred var krofar. Man havde gennem avisen søgt en habil værtshuspianist, og hele skaren af søgende ånder troppede op, aldrig har man set så mange ældegrønne smokinger og svalehaler og diplomatfrakker. Det var sandelig også en vanskelig opgave at remplacere rigets smukkeste værtshuspianistinde, Ilse, der svigtede »Minefeltet« til fordel for lehn- og stamhusene og blev gift med grev Eberhardt Haugwitz Hardenberg Reventlov. Men da Sigfred så Kårsberg i køen, var der ikke tvivl i hans sind.

— De får stillingen.

Og de, der har oplevet Kårsberg, forstår det.

Honoraret var maden og hvad gæsterne sendte op til musikken, hvilket i de tider ikke var så helt lidt. Kårsberg var interesseret i det med maden. Jeg har set ham spise en stor portion gule ærter med supplement, mens værtshuset var slået til pindebrænde efter et af de store slagsmål. Men kampen rasede omkring Kårsberg, der røg flasker ind i klaveret, han spiste... bøjede sig dybere ind over portionen for at beskytte sin pølse og sit flæsk. Til sidst, da udrykningen kom, lod Kårsberg det sidste stykke rugbrød opslemme den sidste rest sennep.

— Er det her, der er blevet slået en mand ned? spurgte en af de hvidlevrede.

— Har De set noget til dét? spurgte en anden betjent inkvisitorisk.

— Jeg har ikke set noget som helst, sagde Kårsberg i overensstemmelse med sandheden. Og det var virkelig rigtigt.

— Jamen, det kunne godt se ud, som om der havde været slagsmål, sagde en meget snedig betjent og kikkede rundt på det søndrede bohave.

— Hovedrengøring, sagde Kårsberg og fiskede en knust flaske op fra de søndrede strenge.

Og så spillede klaveret igen. Lidt efter strømmede stamgæsterne tilbage. Og stamgæsterne dengang, det var kvarterets fuldblod. Søren Axelsen, vor store kunsthandler fra den gamle smedie og senere — efter krigen — den mand, der skabte begrebet »Bunkerskunst« og holdt Jens Sørensen i live — selv efter at han var afgået ved døden; og rent bortset fra at mirakler ikke er helt ukendt i kvarteret, så holder man såmænd stadig Jens Sørensen i live. Sunefar og Sunemor fik jo den opgave, og selv om onde mennesker mente, at de burde straffes sådan som andre »forvanskere« og »plagiatorer«, så viste det sig, at her gjaldt sandelig ikke de borgerlige straffelove. Disse love gælder ikke for »Minefeltet«. Ak, far, hvor flyver svanerne hen?

Der var klunserkongen Trap, brødrene Madsen og Fugletom, den lune anekdotefortæller, der kan slynge sære spørgsmål mod uforberedte skønånder (han er meget belæst). Jeg fik engang flg. opsang: Hvem skrev »Hvem var det, han krysted' til sit bryst, før morgenhanen gol«. — Det var i hvert fald ikke Shakespeare, ymtede jeg, men...

Tauscher hilser dagen godmorgen. Han har allerede malet de første to billeder.

Stor latter. Det er sgu *Tauscher*. Af vore kunstforvanskere og lommefilosoffer (det hedder egentlig noget andet i kvarteret, man må selv gætte), er Tauscher sandelig det forunderligste påfund. Klædt i bedemandstøj med mølædt pelshue roterer han igennem byen på en rusten damecykel med mulepose, traktater og hastigt nedsværtede øjebliksbilleder af Rundetårn en miniature, malet med en skorstensfejekost, løbesod og bajerslatter (efter at have vendt ryggen til motivet, som han siger). Han aner ikke, hvordan Rundetårn egentlig ser ud. Og hans Nyhavnsbilleder ligner et rustent cyklestyr opfisket fra en portion hvid labskovs fra Skindbuksens køkkeneregioner.

Tauscher er så berømt, at han hænger på æresvæggen i Hviids Vinstue tegnet i rødkridt af mester Ivan Opffer. Men selv er han desværre adgangsforment til de hellige ølhaller. Sådan kan man blive så berømt, at man opfattes enten som afdød eller som tugthuskandidat.

Ja, minderne kan man jo ikke tage fra os . . .

Mens vi slukkede gadelygter og blev jagtede af politiet, der dengang var udstyret med blanke lakhjelme og lignede tjekoslovakkiske brandmænd, rev de Holmensgade ned for os. »Flagermusen«, »Det røde Hav« og alle gallionsfigurerne, der sad deroppe i lyserøde natkjoler

med festons. Vi forlader denne skamløshedens og de købte glæders gader og overlader resten til arkiverne, hvorfra vi plukker skygger og billeder, masker og møer, Pryglemesteren og Gulvskrubbemorderen, Carmen og svenske Olga. Med en målbevidst og agil Jonas i spidsen begiver vi os til Vingården, af Scherfig omdøbt til Ølgården i det berømte debutværk: »Den døde mand«. I denne roman, hvor Josephsen, Børge Rudbeck og Gynt for første gang præsenteres for en større kreds. Som Scherfig så træffende skriver: »Megen god kropskraft gik til spilde i Ølgården«. Dette er jo tusinde år før jazzhalløjet, Bamse og stortyrken, Woldsgaard Iversen, og Papa Bue, og alle hans bælgetrædere og tubaforvanskere, der gjorde Vingården's berømte korridor (hvor mange varige forbindelser blev indgået) til en brølende flaskehals i helvede. Og vi i vore deliriumsyner fik cyklestyr til at parre sig med sabelkatte fra Ituris sumpskove.

Men der herskede det samme forbrankede, støvede mørke på dette værtshus som i dag, selv om stilen i lidreboksene langs væggen ud imod torvet ikke husede så mange unge mandriler knuget sammen i de Steen Hegelerske mønstre, men resultaterne var jo tit de samme. Den lille fornøjelse med den store virkning! Vingården var dengang såmænd et meget nobelt sted i kvarteret. Og ædle slørhaler af flere køn sjaskede rundt i tidens maxi eller sjaski, og man havde ikke opfundet Carmen curlers eller skalplok à la indianer, endsige det Anisette-struttende atombombehår. Men for os at opleve syntes ingen tidsperiode at have haft skønnere kvinder, piger, damer end Vingårdens rosenflor af purung, eller måske moden elskovsynde, man brugte stadig krøllejern, og man kunne skue lidt for branket pandehår hist og her, når hånden havde skælvet en smule på hybelen af kærlighed eller mandolinfeber. Det var i Sct. Nikolajs provsti i midten af de forkætrede tredivere. Det var forelskelsens lange vår, skrevet under af Jonas Weltzer med grønt blæk. For at sige det rent ud, så var vi allesammen en lille smule vanvittige af kærlighed og sult. Vi nynnede »Ylalali« med Hamsun og »Sertimila« med Weltzer. Og rimede Ruskaja på Maja.

Jens August Schade med musen Susan, som han i sommer gjorde berømt under sin rejse Danmark rundt. (Foto: Mogens Berg).

Cafe med musik

AF JENS AUGUST SCHADE

Et henrivende skridt —
og Du dykker ind
i »Café med musik«
og åbner Dit sind

på en anden måde
— Du har en ventil
et sted under bordet,
en tryllepind,

som også slår gnister —
fra mand til kvinde,
fra bord til bord,
der springer kilder

uden ord.
Som var det hor.
Og dybe toner
fra andres koner.

De løsner sindet,
som før var løftet,
til månehøjder,
og kilder sprøjter

fra lave dale —
en hustru følte
sig utilfreds,
og hun vil kølne

sin ildebrand
fra mand til mand,
hun er så træt
af sin mands kloak.

Vil ikke mere
være lokum
for hans tilfældige
månedsdrifter.

Han er så kold,
hun vil se på verden,
lad ham kun købe
sin elskerinde.

Hun har et hjerte,
som bor herinde —
hun vil i sandhed
være kvinde.

En mand har sat sig
ved siden af.
Ham kysser hun
og får blomster af ham.

Det syder mildt
i den lille café —
smuk er hun sandelig,
fiks at se.

Og han er mand
af den vilde slags,
går udenvidere
til sagen.

Rører ved rugbrød,
tager på låret,
lægger sin hånd
flygtigt på håret.

Falder på knæ
efter ting, han har tabt,
knive, skeer —
glas og tallerkner.

Sommerfugle
på svimle vinger
flyver højt
over sild og kartofler.

En falder ned
i en brødrist og brænder,
en anden lander
i hendes hænder.

En putter hun ned
imellem de bryster,
som før eller siden
får sindssyge lyster.

Pjasker lidt vildt
i øllet, det gør hun
med fornemme fingre —
og tørrer dem af

i håret på manden
og nedad hans ansigt,
men fjolset gør stormkur
alligevel.

Smider tallerkner
op i luften,
rager en flok
flasker til siden

hele tiden.
Sviner sig til,
øllerne sprøjter
ned i skridtet

på hylende tøjter.
Langsomt løber
en trofast strøm
ned i kjolen

på damens drøm.
Hun er så glad
for den milde musik,
sidder med himmelvendt

smittende blik.
Alle blir glade,
caféen begynder
så småt at udfolde

menneskets synder.
Florlette damer
begynder at danse
med tvivlsomme herrer,

skønt de forstår,
at nogle er skøre,
og én er »forelsket«
som bidt af en hugorm

og tilbyder damen
»at fylde kloaken
med kærlighedsbreve,
sendt fra hans kone«.

Og én er en svindler,
som bare vil se,
om han kan få pigen
med hjem i sengen

og se på de »flotte,
bedårende ben«,
og religiøs
er en anden én

og spørger, »om damen
har sjælefred,
for ellers vil *han*
give hende besked

om psykiske årsager
til, at hun savner
netop *ham*
til de kys, der gavner

hele fysikken,
så hun falder om
i sengen for *ham*,
som fra Paradis kom.

Og nu skal al kulde
og fysisk sult
i sengen forsvinde —
nu er hun okkult.«

Og nu er der sus
i café-musikken,
harmonikaer
og violiner

har en vibrerende
kraft-impuls.
alle skåler,
og alle synger,

under loftet
står folk i klynger
og beder bønner
med smukke tanker

for dem, hvis hjerter
for lykken banker,
for kærligheden
og verdensfreden.

Henne om hjørnet
står ål i gelé
synger man nu
i den lille café,

harper fra Java,
Hawaii og Bali
svinger i luften,
og menneskestemmer

synes opsluge
himmelske toner,
bølger ses tydeligt
skylle i luften

ind imod strande
og palmer vifte,
nøgne piger
med varme drifter

lægger de fromme
sjæle i sangen,
så værtshuset rystes
i dybe grunde,

og glassene synes
helt uden bunde.
Min sjæl, min sjæl,
hvor rig er Du ikke,

at Du i de verdner
får lov at drikke
og bo i et Paradis,
murene svinger

og bliver usynlige,
himlen er kommet
og blandes med øllet,
så blidt og forblommet.

Kvindernes nøgne
lemmer bag kjolen
er titusinddoblet
i skønhed, som smør

føles de bløde
bedårende arme,
de er som smeltede
sammen med luft

fra andre verdner,
og æterbølger
fylder de søde
atomer med støj,

armene ringer
og lårene hviner
i høje lyslyde
som græshopper springer

fra jord til luft —
og brysters laviner
presser mod kjolen
som blomster i knop,

læberne stiger
som sommerfugle
bevæger de røde,
æteriske vinger —

og slynger forundrede
toner mod stjerner,
de springer tilbage
som levende gnister

og tænder min tryllepinds
krudttøndetoner —
min elskedes underliv
dirrer som solens

atombombelys
under bordets atomer,
gnister slog over
dybt under bordet —

vi så i et lysglimt
forelskelsens sfære
ligge som floder
af lysende blomster

fra klode til kloder —
vi hører de fjerne
toner endnu,
de lysende bønner

og sange for freden
og kærligheden —
Harmonikaer
og violiner

toner stadig,
hun flænger kjolen,
og brysters laviner
strømmer som solen

udover mig —
caféen er borte.
Vi vandrede hjem
gennem rummet, det sorte.

Kvarterets damer

AF BIRTHE BOVIN

Da jeg en efterårsdag i 1926 stod på Rådhuspladsen i København med min lille kuffert i hånden og så med store øjne på de høje huse, sporvognene, bilerne og de mange, mange mennesker, følte jeg mig meget, meget lille og ensom. En knugende, skræmmende følelse af at være en lille sten, der var blevet kastet ud i et dybt hav.

Når en lille sten bliver kastet ud i vandet, danner den ringe, hvor ringene mødes, bliver der en bølge, der mødes med andre bølger og til sidst skyller man af sted på en vældig flodbølge.

En bølge af grådige livshungrende og tørstende unge skyllede og skyller stadig hvert år igennem gaderne i det indre København.

I de år var der sket noget ganske særligt.

Hidtil havde café- og værtshusliv været skarpt adskilt. De »bedre« folk havde deres steder, hvor de »lavere« folk ikke i deres vildeste fantasier kunne tænke sig at sætte deres fødder.

Det var i virkeligheden lidt af en revolution, da velhavende gode borgere satte sig til bords med håndværkere og kunstnere i de små beværtninger.

Ikke mindst var det en revolution, at pigerne gik med. Vi havde smidt korsettet og ville leve det samme liv som mændene. Vi forkastede ægteskabet og valgte vore partnere udfra det synspunkt, at papireri ikke kunne have noget med den følelse af samhørighed, respekt og kærlighed, der skal til, for at et ægteskabeligt samliv skal kunne lykkes.

De gamle forældre rystede på de kloge hoveder, som forældre altid har gjort, og sagde, at vi var umoralske, umulige, umenneskelige

og en hel masse andre ting med u. Hjemmets døre luktes, og pengeforsendelserne hørte enten helt op eller indskrænkedes til det mindst mulige.

I Studentersamfundet, som var samlingssted for de mest yderliggående venstreorienterede, færdedes datidens oprørere og provoer. Vi var røde, vilde og frigjorte. Vi drak bajere af flaske og trådte fast i gulvet, når vi gik på værtshus og satte os mellem arbejdere og ludere, rigtignok de første gange med vildt bankende hjerter. Vi var elever i livets skole. Klasseværelserne var frokoststuen, Lumskebugten, Skindbuksen, Vingården, Café Nick, Laurits Betjent, som det ærværdige Royal var blevet omdøbt til. Frk. Isahorsts maskinbureau ved Gammel Strand, Ib Sigurdjonsons beskedne lejlighed i Nikolajgade, Willy Billes gæstfrie hjem i Lille Kongensgade og Asylgade, samt en masse andre steder, hvor videbegærlige unge kunne lytte og lære. Og timerne var alle døgnets timer. Vi havde travlt, og tiden blev ikke spildt. Hver time mødte man nye mennesker, der kendte en facet af livets vidunderlige diamant, som vi endnu ikke havde set, og det var nødvendigt at kende dem alle. Vi var fattige, men ikke ydmyge betlere. Verden var vor, og med ungdommens naturlige herskerret tog vi vor ejendom til os. Hidtil havde damer kun kunnet gå på konditori alene og på restaurant, hvis de var under behørig eskorte af mænd. Jeg husker, at min veninde Trut Rosenkrantz og jeg en dag havde penge og ville gå på Vingården og spise. Vi bad flot om spisekortet, og tjeneren spurgte, om vi ventede på herrerne. Det gjorde vi ikke, og så kunne der ikke serveres for os. Vi luskede rødmende og flove ud, men vendte hurtigt tilbage med kavalerer. Vi troede, at det var et meget fornemt sted. Det var det nu ikke. Når Nick lukkede, og det var forholdsvis tidligt, vandrede man i sluttet trop over gaden og fortsatte festen. På Vingården kunne man nemlig danse — det var der ikke plads nok til på Nick. Det skete dog undertiden, at de digre ældre herrer Tromleclausen, Blomstermortensen, Kulgrossereren, også kaldet Kulkongen, Nick og Pryglemesteren trådte en sælsom dans, kaldet drengerøvenes vals. De blev bevæbnet med koste, gulvskrubber, grydelåg og andet køkkentøj, og så gik dansen om det runde bord, idet hver især drejede sig om sin egen akse, og det var nogle vældige akser. Der var ingen af de herrer, der nogen sinde havde hørt ordet afmagring. Når de dansede, havde man en følelse af, at hele det hyggelige rum svingede frit i verdensrummet og lydmuren blev sprængt under de taktfaste tramp, krigsråbet: »drengerøv« rungede til slag på gryder og låg.

Bente Voldsmand, der var malernes muse, fuld af vestjysk vejr og styrke.

Assurandør Johs. Andersen.

Der står kvinder bag ved alt, hos Nick var det den dejlige Elvira Husen. Hun var den virkelige indehaver af cafeen. Blød, blid og rund og kvindelig, en moderlig favn man kunne lægge sit unge hoved ind til og græde ud, når man havde rodet sig ind i for mange ting, så det hele blev lidt for speget. Med en uforanderlig tålmodighed og dygtighed styrede hun sit lille værtshus, opdrog sine børn, lavede tusindvis portioner labskovs og biksemad, halve kaffe og lækkert, hjemligt smørrebrød og sørgede for, at der var skinnende rent og propert overalt. En direkte modsætning til den tyranniske, blodrige, voldsomme Nick. »Kvinde, bered mit leje!« brølede han, når han ikke kunne indtage flere genstande, og blidt bugserede hun de 100 kg Nick i seng.

Vi var mange, der ikke havde fast logi, eller boede så usselt, at det ikke var tilladt at bo der, så havde vi postadresse: Café Nick.

Væggene blev efterhånden smykkede med et utal af malerier og tegninger, som blev købt for naturalier. Engang Nick havde købt et billede af mig, kaldte han på mig en formiddag, da han sad og rodede med en masse små hvide sedler i en cigarkasse. »For pokker, det var ikke meningen, du skulle gi' omgange, det går sgu for hurtigt, køb til dig selv og lad dem, der har råd, om det andet!« Man måtte lære.

Ringene i vandet bredte sig. Nogle af de små sten gik til bunds og kom aldrig op mere. Der skulle fysik til at holde til livet i Minefeltet. Det så man på de stærke, lattermilde kvinder.

Den dejlige Merete var datter af den store norske forfatter Olav Bull. Mange bejlede til hendes gunst, og der vankede mange brådne pander, når rivalerne stødte sammen.

En aften kappedes to unge teologer om hende. Til slut løb den ene af med hende. Gadedøren var låst efter dem. Merete boede på 5. sal, her kunne de være trygge. Men netop som de havde afført sig deres tøj og stod der som Adam og Eva lige før syndefaldet, lød der en rædsom larm, og ind ad vinduet fór en gestalt sammen med splinter af sprosser, og skår af ruder. »Jeg er djævlen!« skreg han, »og selve Satan skal annamme jer!« Den ulykkelige elsker tog flugten, og hans klæder blev kastet efter ham. Rivalen var klatret op ad en brandstige, entret en tagrende og kastet sig ind ad vinduet. Man siger, at hans modstander blev lidt underlig efter den tid.

Fra Jylland hjembragte maleren Jens Sørensen en flot kornblond pige. Høj og velskabt med store blå øjne og det troskyldigste, rullende jyske sprog. Bente hed hun, og stærk som en okse var hun.

Hun fik tilnavnet Voldsmand. Hun var elsket og frygtet. Hun var en glad pige. Ærlig og trofast; men hun fandt sig ikke i alting, og når der var noget, Bente ikke fandt sig i, vankede der tørre tærsk. Vi lærte at kende og frygte hendes hårde næve. En glad og munter novice kom en aften ind på Laurits og så en dejlig stor pige i stram, sort kjole ligge på gulvet. »Hej, sikken en dejlig sofa!« råbte hun og satte sig. Der gik en gysen gennem os. »Rejs dig, det er en hornmine!« skreg vi og fik hende væk, før Bente vågnede.

En dag kom hun ind på Wessels kro for at hente en femmer, hun havde lånt sin gode ven Josenberg. Johs havde ikke lyst eller råd til at aflevere, og de gik udenfor.

Kort efter lød der et øredøvende brag og Johs lå inde i Berlingske Trykkeri. Bente stod på den anden side af gaden og skreg: »Politi, politi! Han har overfaldet en værgeløs kvinde!«

Efterspillet i Byretten skal have været ganske morsomt.

Bente fik lært at male blomsterbilleder, og engang kom hun stolt og fortalte, at hun havde bestilt en telefon. »Jamen, Bente dog, hvordan har du dog råd til det!« »Jeg har solgt et billede til 400 kroner!« sagde hun stolt. »Men,« tilføjede hun med sit store smil, »han var nu også meget fuld!«

Det var de onde tider, pengene var små, arbejdsløsheden stor, alle priser steg. En dag sad en flok venner hos Willy Bille og ventede på, at han skulle male en fuldrigger færdig, så der kunne blive råd til mad og drikke. »Nu da prisen på materialer er blevet så høj, har du vel sat prisen lidt op?« spurgte een. »Nej, jeg har sat kvaliteten lidt ned!« svarede Willy.

Willys elegance og nonchalance var ubeskrivelig. En gang stod han og malede i Kongens Have, da to bumser kom hen til ham. »Gi' en skilling, go'e herre!« »Jeg har ikke tid,« sagde Willy. »Ta selv i venstre lomme! Og sørg så for, at jeg får fred!« Behøver jeg at tilføje, at de to fyre omhyggeligt sørgede for, at ingen andre nærmede sig »deres mand«.

Bag Willy stod Musse som en gæstfri værtinde for de mange, der flokkedes om den sangvinske maler. Da hun døde, blev hun efterfulgt af den varme, frodige Ragnhild, der selv var en talentfuld malerinde. Hun fik aldrig rigtig vist sine store evner som kunstner. Da Willy pludselig døde, sad hun tilbage med sine tre børn, hvoraf den yngste kun var få uger gammel. Da de små var næsten voksne, blev hun dræbt ved en automobilulykke sammen med den ældste datter

Gundel. Lejligheden i Lille Kongensgade, der havde været et fristed for så mange, gik over på fremmede hænder.

I Vingården kom der en ny vært. Med en ny vært kommer der en ny tone. Hvad er det dog for en forunderlig ting, denne lydløse magnetisk kaldende tone, der får menneskene til at strømme sammen på et bestemt sted. En ny tone og tiltrækningen er borte. Da Løgne-Johan købte Vingården, mistede stedet sin tiltrækning ... Gæsterne gik i protest, da værten en dag slog hatten af Viggo Madsen. Tjenerne, fire i tal, og køkkenchefen, Grethe Larsen, fandt et passende lokale i Lille Kongensgade. Poul Spejder, grafikeren Poul Christensen og Arne »Gorki« Schmith dekorerede. Grethe havde denne hemmelige klokke, der får folk til at følge dens kalden, uden rigtig at vide hvorfor. Hun var i mange år den omsorgsfulde værtinde for de mange, der næsten blev hjemløse, da Elvira Husen døde, og Café Nick ikke længere havde denne mystiske kaldetone. Grethe havde et varmt hjerte. Da Jens Sørensen var blevet svagelig og ikke kunne klare sig selv så godt, var hun ham en moderlig veninde, sørgede for, at han fik mad og drikke og blev sendt hjem i seng, når han var træt.

Laurits!

Den store, lyse stue mod Gammel Strand var møbleret med de smukkeste gamle borgerlige møbler, magelige, højryggede møbler, et vældigt antikt fransk standur, der meget nøjagtigt målte døgnets timer. Det skønne, indlagte hjørneskab, som rummede Laurits's regnskaber, cigarer, cigaretter samt den fine cognac, som kun kom frem ved ganske særlig højtidelige lejligheder. Væggene var prydet med en uvurderlig samling portrætstudier udført af Hans Henningsen. Skinnende hvide duge på bordene og blomster i vaserne. Her i den »private« stue sad Laurits selv og var ordenshåndhæver. En enevældig konge over sit domæne. Med et tegn med hovedet eller en håndbevægelse viste han, om en gæst var accepteret eller ikke. Var man ikke godkendt, hjalp det ikke, at man var greve, baron eller kunstmaler, det var ned ad trappen. Gik man ikke godvilligt, skete det med magt. Hvis Laurits selv skulle rejse sig og deltage i udsmidningen, var det livsvarig karantæne og helst 5 år mere. I det mellemste, mørke lokale stod et billard, her kom fiskerne fra Gammel Strand og indtog deres frokost.

I det bageste rum var der skabt en kunstig Dyrehavsbakkestemning med paptræet som midtpunkt og kulørte papirguirlander. Væggene var dekoreret med motiver fra Bakken. Ved buffeten stod

Maleren
Jens Sørensen.

Ragnhild Bille, der var mor, elskerinde og ven gennem mange år. Hun skabte et gæstfrit hjem, hvor vi vist allesammen har overnattet og slappet af mellem slagene.

fru Laurits, smuk og værdig. Her gik dansen dengang som nu til den lyse morgen.

En morgen sad vi hos Willy og Musse og talte om at tage på Bakken med madkurv. »Der er så fandens langt derud!« klagede Willy. »Og for de penge, toget koster, kan vi få en masse bajere! Lad os dog hellere gå op til Laurits!« Som sagt så gjort, med Willy i spidsen drog vi op til Laurits, hvor vi lejrede os i »græsset« omkring paptræet og fik en dejlig dag. Gorki havde sin harmonika med, Kalle sin fløjte og Jan Svane sang, så væggene dirrede. Snart rygtedes det i kvarteret. Og på få timer var »Laurits« stuvende fuld. En aften på »Laurits« sad tilfældigvis fem piger: Ellen Bystrøm, Ellen Redøhl, Ellen Toustrup, Ellen Stein og Ellen (Pip) Overbeck, sammen med maleren Vantore ved et bord. En pæn, gavmild herre kom hen og spurgte høfligt, om han måtte give en omgang til de skønne. Han præsenterede sig, men så mere end forbavset ud, da han efter tur hilste på damerne, der alle hed Ellen. Da turen kom til Mogens, rejste han sig, bukkede elegant og sagde med sit mest forborgne og charmerende smil: »Ellen!«

Uden for Laurits holdt i mange år de seks aftener om ugen en rullestol. Så vidste man, at den litterære klub var samlet om hjørnebordet lige indenfor i »den fine stue«. Det er ikke småting af god litteratur, der er blevet distribueret fra Beckers rullende bibliotek. Om dagen kan man finde ham allevegne i byen på jagt efter bøger. Efter en lang og hård sygdom er han nu igen i stand til at passe sin forretning, men han kan ikke klare den stejle trappe hos Laurits, så nu holder rullestolen foran Skindbuksen.

En anden lidenskabelig elsker af litteratur og kunst er fhv. oberstløjtnant Ricard Kaas. I sin ungdom lærer på officersskolen, senere meget aktiv i modstandsbevægelsen. Tidligt begyndte han at samle på avisudklip om danske digtere, en kolossal samling, som er helt enestående for et enkelt privatmenneske. Mange er de unge digtere, der har søgt ly under hans og hans yndige kone Paulas vinger, Gustav Munch Petersen, Iljitsch Johannsen, Jonas Weltzer, for at nævne nogen, jeg har truffet i det gæstfri hjem. Hvorfor hedder det egentlig gæstfri, når det dog betyder et sted, hvor mange gæster kommer. Kaas var nemlig ikke bare samler af avisudklip, nej, bøgerne og menneskene bag bøgerne elskede han; derfor har han altid været en trofast gæst, hvor digtere og malere mødtes. Jeg tror næsten, han traf sin bedårende Paula ved en digterfest på Ungarsk Vinhus, hvor trylleklokken ringede folk sammen et par år.

Det frygtelige, elskede og snart klassiske papirtræ på Laurits.

Paulas storesøster var den muntre Ester Jerk, som tryllede frem et mesterværk, et liberi med striber i til den stakkels Sigfred, da han stod en dag med nøgen bag midt på Vesterbrogade. En lumsk pibeglød var blevet til bål og brand i hans bukser.

Ester havde også den fortryllende klokke i sin lomme. Til hendes lille værtshus Pilegården i Pilestræde har klokken lokket den unge generation. Vore børn og deres venner har haft mødested der, som vi havde det i »Minefeltet«. Det var en fest at møde Ester, når hun var ude at lufte Bonnie, den sorte puddel, som var hendes tro følgesvend de sidste ti år.»Hej, du gamle, nu skal vi ud og more os!« Og så kom historierne fra den svundne tid, ikke altid lige stuerene, men altid grinagtige; hendes latter var smittende, hun var som et træ: fuldt af styrke og overmod. Da vi skiltes sidste gang, en tidlig morgen, aftalte vi, at næste gang, vi mødtes, skulle vi starte tidligt for at få en hel dag til at dyrke de gamle minder fra »feltet«.

Den næste gang, jeg så hende, lå hun for døden. Endnu et væltet træ.

I mange år hængte der et skønt billede, malet af Mogens Vantore, på væggen hos Nick; det forestillede en underdejlig pige, Pip Overbeck. Hun sad på »Laurits«, og en herre blev umådelig glad for hende, han påstod, at han ville gøre alt for hende, og hun tænkte, at hun kunne forene det nyttige med det behagelige, så hun foreslog, at de skulle mødes den næste dag hos Nick. Hun forklarede, at der hang et portræt af hende lige over sofaen. Samme dag havde Nick solgt billedet, eller bare fjernet det, og der var blevet hængt et billede op, der forestillede en ækel gammel luder. Den næste dag kom en pæn herre ind på Nick, bestilte en whisky og så sig om i lokalet; da han fik øje på billedet på den angivne plads, blegnede han og mumlede: »Kors, hvor må jeg ha' været fuld i aftes, jeg syntes ellers, hun var så sød!« Han skyndte sig at betale og gå.

Et øjeblik efter kom Pip, hun blev rasende!

Ellen Redøhl var en høj, bredskuldret dame, hun klædte sig på gammeldags borgerlig manér, hun gik aldrig på gaden uden hat. Hun var en meget fin kender af antikviteter, og det var med en ganske særlig glæde, man gik til fest hos hende. Det var en nydelse både for øjet, ganen og sjælen. Det fine sølvtøj, krystalglassene, blomsterne og de levende lys, en grel modsætning til de usle tagkamre, vi ellers færdedes i. Vidunderlig mad og en strålende oplagt og intelligent værtinde. Men når Ellen gik på hærværk til de små cafeer, skulle man vare sig. Hun elskede skænderi for skænderiets skyld.

Ester Jerk, som nu er borte. Man troede, hun ejede det evige liv, symbolet på kraft og styrke. — Kunstnernes ven gennem et halvt sekel.

Malerinden
Ellen Bystrøm.

En af hendes frygteligste modstandere var Bataglia, af alle kaldet Batalje. Hans familie var indvandret fra Schweiz, fra det rhetoromanske område. Batalje talte et smukt fransk, og også et pænt dansk i almindelig, hyggelig samtale. Men når han og Ellen begyndte at dyste med grovheder og skældsord, var der guldkorn at høste til Lis Jacobsens store ordbog. Batalje påstod, at han havde været Fremmedlegionær, og efter hans ordforråd at dømme, havde han været en grov børste. Men Ellen stod sig hver gang. Ja, det var ikke lutter små bly violer, der blomstrede i »Minefeltet«.

Det var en sælsom menneskejungle, hvor alle slags menneskeplanter groede side om side. For os, der var unge dengang, var det en enestående chance at møde alle disse højt begavede , mange gange vidt berejste folk. De stille filosoffer, de brændende digtere, Herman Wildenvey, Aksel Sandemose, Nis Petersen, Johannes Weltzer, som ganske vist hørte med til vores egen generation, men var så sælsom, at han ligesom bredte sig ud over alle tider, når man talte med ham. De er borte nu, alle dem der var med til at forme de unge malere, digtere, lærerne for de kommende generationer. Hans Henningsen, kongemaleren, der var ven med Laurits og Nick. Niels Bjerre, der holdt hof helt ude på Åboulevarden i »Milano«, men dog dukkede op en gang om ugen i »Minefeltet«. Viggo Madsen og hans norske hustru Ragnhild. De boede helt ude på landet i Fuglevad nær ved Lyngby. Dertil valfartede vi, når vi trængte til frisk luft. Dette hjem, der var som et museum af uvurderlige kunstskatte, samlede af Viggos far — den gamle kunsthistoriker Karl Madsen — var et eventyr af gæstfrihed, munterhed og charme. Det var mødested for et hav af mennesker, der alle var fulde af ånd, vid og begavelse. De fantastiske skikkelser bliver færre og færre. Manden med leen har hugget hårdt. Mange blev grebne af udve, rejste bort over de store have, andre blev skyllet op i pæne, borgerlige stillinger rundt om i landet. Mange af de små skumle gader er blevet sanerede, erstattet af sterile forretnings-, forsikrings- og bankbygninger. Fiskernes hyttefade er borte, skovserkonerne er væk. Jeg tror, at der stadig sidder et lille sug af hjemve hos mange efter den urolige ungdom omkring Nikolaj Plads. Når man kommer til København, går fødderne næsten af sig selv de gamle veje. En dag mødte jeg en mand, jeg kendte ham ikke, men han sagde: »Endelig et kendt ansigt, kom med, så får vi en genstand og en sludder om gamle dage. Jeg har ganske vist kun været her et døgn, men jeg plejer at blive her en tre-fire dage, når jeg endelig kommer til byen!« »Hvor bor du da

Ellen Redøhl, engang byens største kunsthandlerske. Den første kvinde i Danmark, der fik kørekort og den første, der mistede det.

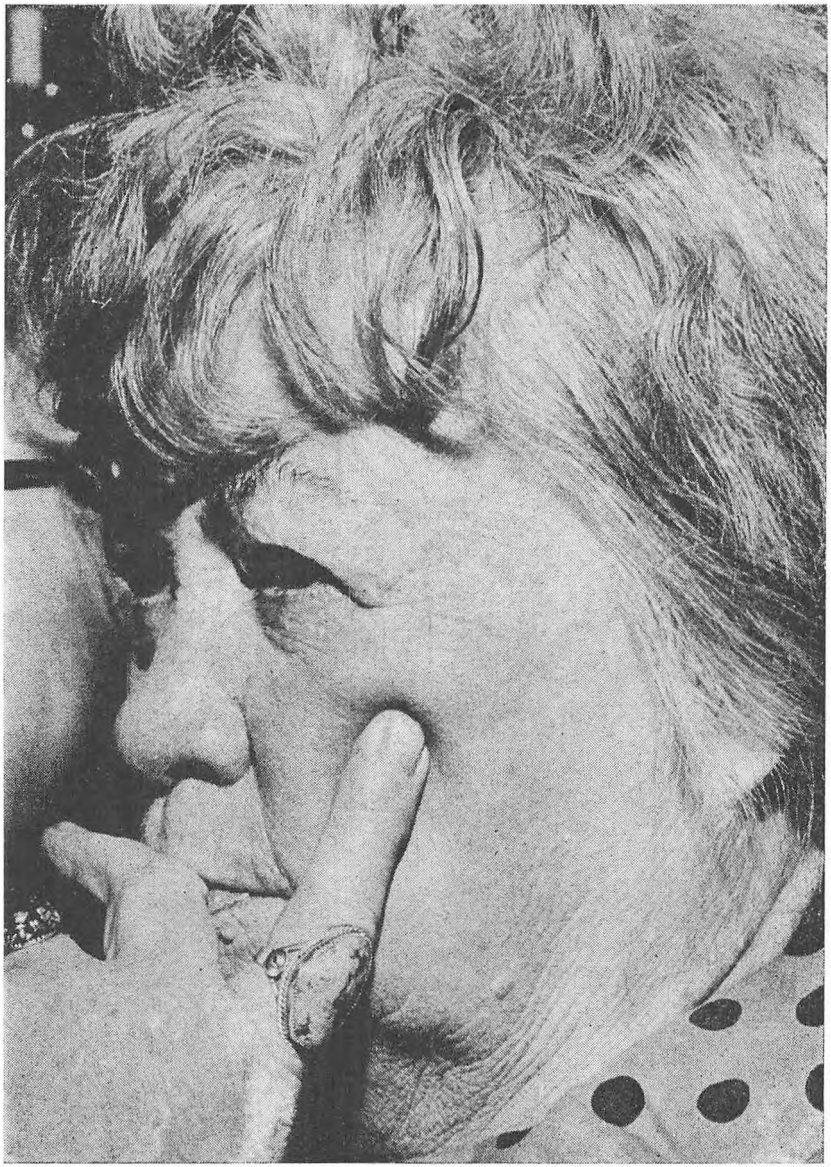

Kirsten Kjær, den fantastiske malerinde, der skiftevis optræder i Thit Jensen-tøj på Strøget for ugen efter at trave med Lapperne på rensdyrtogt i Nordnorge og Finland.

Den litterære Becker og hanemaleren Villy Buus.

henne?« »I Valby, men det er så satans svært at nå helt herind!«

I tankerne ser jeg dem komme over Kongens Nytorv, fra Akademiet. Ja, jeg synes næsten, jeg kan høre og lugte dem også. For lyd, lugt og syn var lige mærkeligt. Kaj Ejstrup, Raadal, Alfred Simonsen, Hjorth Nielsen, Spejder og Kalle Bovin. Kalle i spidsen med en lille blikfløjte, som han brugte til at spille sig ind i pigehjerterne med. Knæbukser, viklers og på fødderne gamle sutsko (det var om vinteren i snedriver). Ejstrup i stor Grok frakke, der slæbte efter ham, på hovedet sort, stiv hat, hvor ståltråden stak ud foran. Rådal i elegant jægerdress. Simon i tynd flonelsjakke, fløjlsbukser og en flad hat, der fik børnene på Christianshavn, hvor Kalle og han boede, til at råbe »Adamasmand« efter ham. Spejder barhovedet svingende armene som møllevinger for at understrege sin mening om et eller andet.

De tre er døde. Gået ind til Vorherres store maleglæde, som Ejstrup plejede at sige, hvor vi skal sidde til bords med alle gode malere i hele verden. Hvor ville jeg ønske, at han har fået sit ønske opfyldt. Hjorth Nielsen er professor på Akademiet og har således fingeren på pulsen af, hvad der sker i det nye kuld, der skal afløse de gamle.

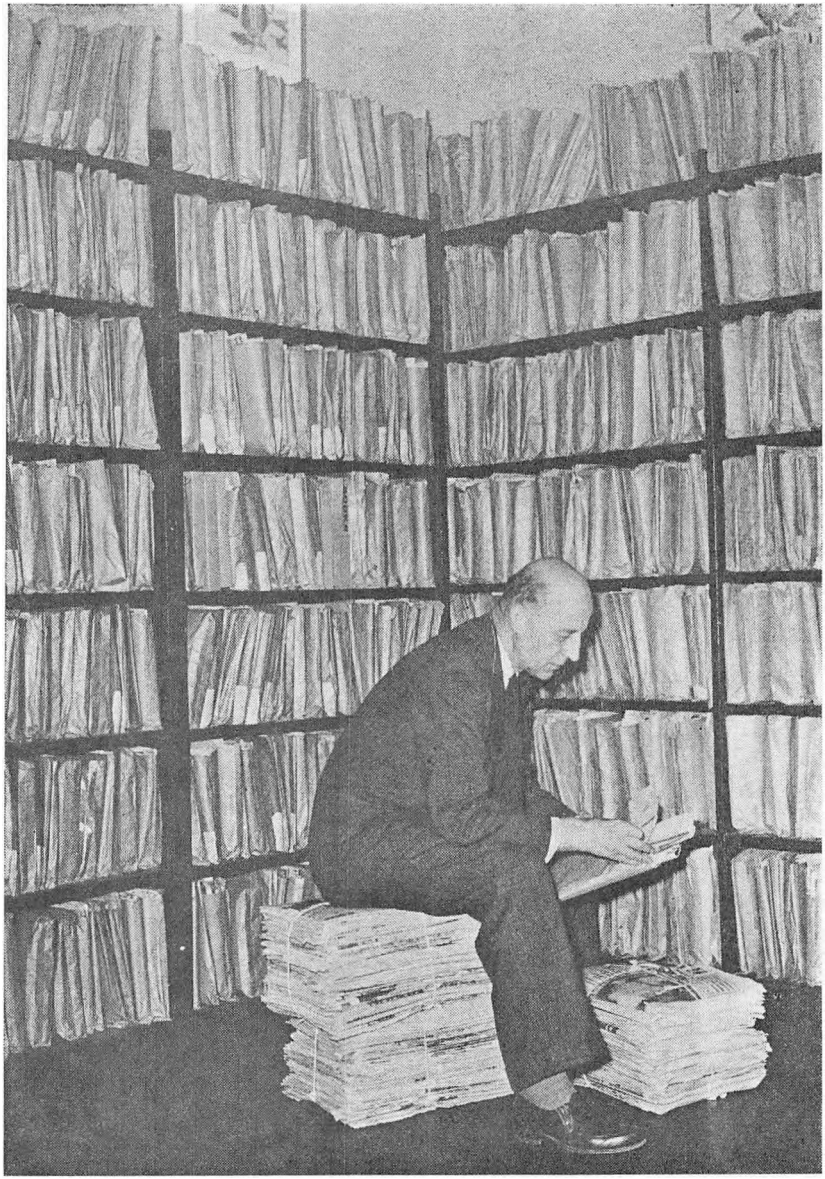

Rich Kaas Sørensen i et hjørne af stuen med den kæmpemæssige udklipssamling. Hver pose rummer måske 500 udklip.

Kalle og Spejder lever endnu; der står stadig en vældig lyd fra dem. De er stadig lige fulde af brændende ildhu efter at kæmpe for deres idealer. Og for resten for en hel masse andet! Og stadig ligeglade med deres påklædning.

Nu da vi er blevet ældre, sker det ofte, når en eller anden fylder et rundt år, at man indbyder til fest, og da sker det, man møder eller får hilsen fra folk, man mødte dengang i de unge skønne år og udveksler minder om sorgfulde eller lykkelige timer.

Denne bog er en sådan fest.

Og på samme måde som ved et gilde, hvor der er samlet hundreder af mennesker, kan man kun nå at kontakte nogle få af dem.

Stoffet er for stort til, at man kan nå at få alle med.

Den strålende diamant, livet, har stadig nye facetter, men dejligt er det strålende spil.

Går man en nat igennem de små gader bag ved strøget, under Jomfru Thieles gang, hvælvingen ved Nikolaj, myldrer minderne frem. Skygger opstår og viger, stærke unge stemmer og kvindelatter får det til at svie i hjertet af længsel efter den tid, der svandt. Nævne navne, trykke hænder, mærke det livgivende kammeratskab og venskab, og fødderne går op ad trapper, og se: gennem røg og tummel dukker et kært ansigt frem, et smil, en stemme:

»Åh, gudskelov, du er her endnu!«

Dansen omkring Nikolai

AF MOGENS GOTTLIEB

Det var i København i begyndelsen af trediverne, og landet afleverede et nyt kontingent af fattige bondestudenter, der skulle læse og gøre forældre og sogne stolte af deres opvakte børn.

Jeg husker blankt de første dage i byen, da man — næsten med hølugten fra Skernådalen i tøjet — blev modtaget på læreanstalten og let forvirret mødte den københavnske trafik og det myldrende menneskeliv.

Man kom fra et forarmet bondeland og tog ophold i et København, hvor hver tredje voksne mand var arbejdsløs.

En almindelig støtte hjemmefra var 100 kroner om måneden og studenterjob eksisterede ikke. Jeg husker et opslag på universitetet, der lød: »Vi henstiller til de studerende ikke at give privatundervisning under 50 øre i timen.«

Når jeg nævner disse ting, er det for at man kan forstå baggrunden for vores økonomiske livsudfoldelse og for at forstå grunden til, at Frokoststuen og Kannibalkøkkenet blev vores nye hjem.

Her kunne vi spise til middag for 40 øre, og her kunne vi formedelst 10 øre købe kaffe og få koppen fyldt op for 5 øre.

Mange af os havde ikke varme på værelset, så her kunne vi hygge os og diskutere i timevis uden nogen forstyrrede os.

Frokoststuen var i de år befolket med besynderlige typer udover det almindelige studenterklientel som Josefsen, Filosof-Andersen og Russer Brandt, og det var samlingsstedet for det unge digterkuld med Schade, Sigfred Pedersen, Weltzer og skyggedigteren Poul P. M. Pedersen blandt de mere kendte.

Brødrene Kalle og Frans Bovin på grinefod med Birthe som håndspålægger.

Grete Prom taler til folket.

Jeg husker vores yderst beskedne påklædning — ofte jakkesæt, der var vendt, eller de blanke buksebage og stoppede sweaters. Karakteristisk for os var imidlertid en livsoptimisme, der stod i et stærkt modsætningsforhold til vores forældres og det allerede dengang vaklende demokrati i Europa.

Sådan var altså baggrunden, og det har nok været medvirkende til, at nogle af os brød ud af studierne og mere eller mindre tilfældigt gled ind i bohêmemiljøet omkring Nikolaj.

For mit vedkommende skete det i hvert fald tilfældigt. Jeg led af hjemve efter Vestjylland og strejfede ofte rastløs rundt i gaderne i de sene aftentimer.

Sådan en melankolsk aften kom jeg travende gennem Store Kannikestræde og hørte pludselig harmonikamusik fra en af de gamle gårde. På et skilt stod »Pølser og Kartoffelsalat 50 Øre« og vist det samme for en øl. Det var Admiral Geddes Gaard, og det blev vendepunktet i min tilværelse.

Der var digteraften med gårdsfest, og de var der alle sammen — de som senere blev mine venner og kom til at præge de kommende

Schade med musen og malerinden Inga Lyngby.

Mogens Gottlieb og Merete fejrer hans 50 års fødselsdag på Grand.

Maleren, filosoffen Tauscher i en ganske uvant situation som elsker.

30 år. Jeg havde altid holdt af lyrik, og her mødte jeg personligt Tom Kristensen, Sigfred, Weltzer, kunstnermæcenen Rich. Kaas Sørensen, Knud Meister, Erik Larsen — ja, det kunne blive til en remse på over hundrede senere venner.

Hvordan mit vestjyske bondesind og bohêmerne kunne forenes ved jeg ikke, men min hjemve forduftede og kom aldrig igen. På en eller anden måde var det måske en slags landsby i storbyen, jeg havde fundet, med de små værtshuse som litterære gadekær.

Det blev til pragtfulde aftener i Geddegården og, efterhånden som jeg lærte digtere og malere at kende, til nyopdagelser som Nick, Vingården og Laurits Betjent, senere igen Skindbuksen og Parnas. I modsætning til nu havde kvarterets beværtninger dengang helt deres eget ansigt. Der var ikke gået turisme i det. De var befolket naturligt af gadens beboere og de fattige bohêmer. Det var håndværkere, små forretningsdrivende og gadernes ludere og alfonser. Det var fiskerne fra Gammel Strand, og det var først og fremmest de gamle nu næsten uddøde københavnske originaler, der havde deres helt eget sprog og deres meget sælsomme opfattelse af tilværelsen.

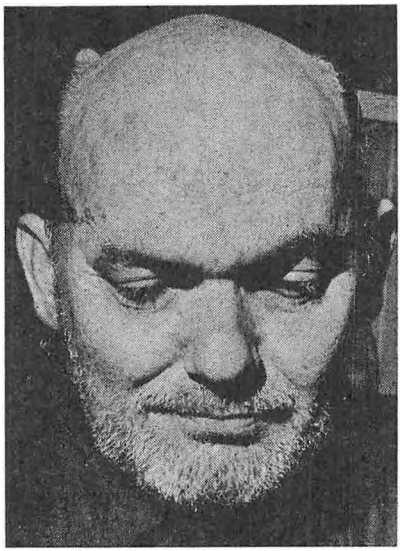

Maleren
Jørgen Wiberg.

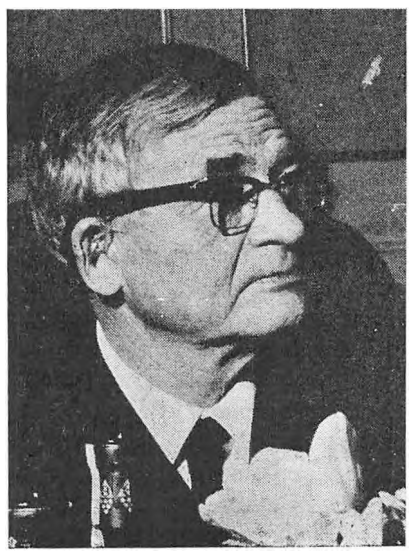

Professor Søren
Hjorth Nielsen, der
har støttet og op-
muntret en hel ge-
neration af malere.

En, der her må mindes, er Vægter Viggo, manden der for en stund standsede tiden. Han drev smugkro i Nikolaj tårn og kapslerne røg naturligt ned i urværket. Hans kone hed Stine Håndkuffert, og han påstod, at han for en menneskealder siden havde fundet hende ved bredden af Kongofloden. Den slags mennesker eksisterer slet ikke mere.

Jeg fatter ikke, hvordan vi klarede os de år. Efterhånden røg støtten hjemmefra, og vi fik de særeste job. En tid flyttede jeg herreløse cykler for politiet, skrev forretningsbreve for de handlende i kvarteret og blev senere cyklebud.

Der var på det tidspunkt dukket et nyt kuld digtere op på parnasset: Iljitsch Johannsen, Grete Riisbjerg Thomsen, Sonja Hauberg, Lise Sørensen og Ove Abildgård.

Iljitsch og jeg fik en tid bolig hos en lille halt luder i Studiestræde. Hendes lejlighed bestod af to små værelser med et forhæng imellem, og når hun havde kunder, begyndte Iljitsch gerne at synge, højere og

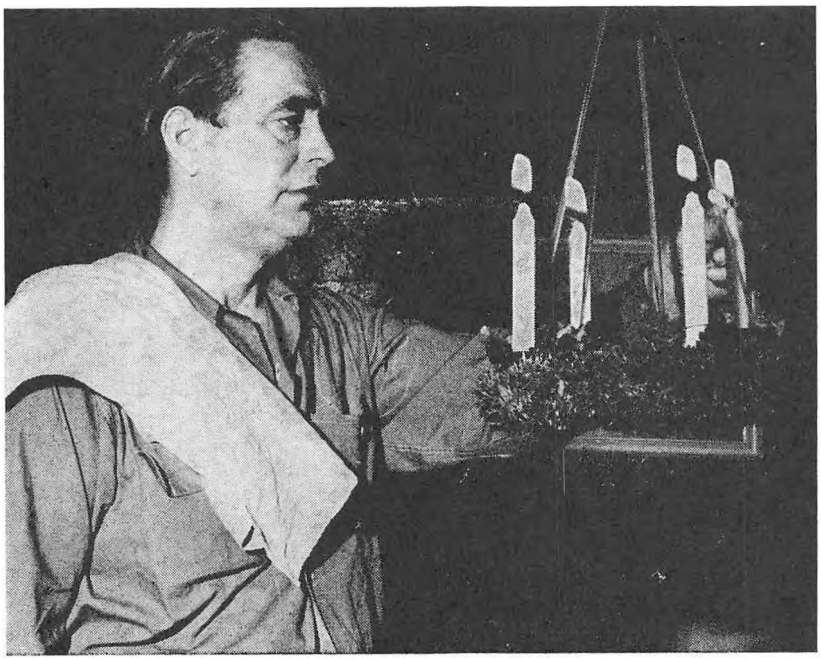

Rabalderhelge har også det bløde sind. Her tænder han adventskransen fuld af jul og alt det der.

højere, efterhånden som lydene forstærkedes fra erotikkens affaldsbål ved siden af.

Jeg cyklede som sagt den gang, og hver morgen klokken 5 trak jeg Iljitsch med på en kaffebar i håb om at lokke ham med på arbejde. Lige så regelmæssigt udbrød han, når vi var færdige med kaffen og rosenbrødet til 4 øre: »Det er et barsk liv. Jeg tror, jeg går op og digter!«

Ofte havde vi slet ingen bopæl og gik brandvagt eller sov på gulve hos mere heldige venner. Jeg mindes fra den tid med fryd en periode, hvor jeg havde fået lov til at sove i en cyklekælder til en budcentral. — I meget løftet stemning kom jeg en nat hjem fra Laurits med en bourgoisipige og sov sammen med hende på en trehjulet cykel. Da hun vågnede om morgenen, så hun sig først forfærdet omkring og blev så pludselig Dis med mig. »De bor meget mærkeligt,« stønnede hun og forsvandt ud ad døren på vej mod Hellerup.

Hvordan pigerne overhovedet holdt os ud i de år, forstår jeg ikke. Jeg sidder og skriver dette med døren åben ud til badeværelset. Hvornår skiftede vi tøj, og hvornår blev vi vaskede? I sandhed vi må også have lugtet af ungdom!

Pianisten Holger Stenersen, der spillede på alle cafeerne omkring Nikolaj, selv bohême og ven med os alle.

Vesterhavsmaleren Poul Fureby gøgler for kvarteret.

Omkring 1939 var det ligesom det lysnede for os (jeg vil bevidst holde krigen helt udenfor dette tilbageblik). Jeg ved ikke, om vi var blevet mere voksne, eller om vi havde fået flere forbindelser. Det var på en eller anden måde lettere at få job og lettere at få værelse.

Det var omkring den tid, den dejlige periode med Sigfred og Niels Clemmensen fandt sted i la Reine, og året efter at Sigfred åbnede Wessels kro. Sigfreds popularitet havde på det tidspunkt nået et højdepunkt, der næsten gjorde det let for os andre også. Det vældtede ind med gæster, der næsten gav øller, bare man kendte ham, og hørte man til inderkredsen, der var medlem af »Nordisk Sjavs- og Raffelunion«, var man helt sikker.

Der var lige et problem tidligt om morgenen, hvis man var flad. Vi kunne sådan set godt få kredit til en kop kaffe eller en øl, men Sigfred havde en herlig gammel københavnsk tjener, Oscar. Han ville ikke give klods, før han havde haft en kontant kunde. Det kunne sinke dagens start.

Løb man tom eller tabte en stor omgang senere på dagen, var der en sikker udvej. Chefen for korrekturen på Berlingske var stamgæst, og gik det galt, kunne man med henvisning fra ham læse korrektur nogle timer, til økonomien var rettet op.

Stamgæster fra den tid vil mindes, da en noget snobbet grosserer en formiddag spurgte Sigfred, om der var nogle berømtheder i lokalet. Sigfred var lynhurtig. En lille repræsentant i stearinlys blev udpeget som Johannes V. Jensen, en ølkusk på fridag til Morten Korch, mens Grete Prom blev fremvist som søsteren Johanne. Det indbragte os mange øller.

Sigfred måtte desværre ret hurtigt give op. Han havde aldrig haft bevilling.

Også Parnas nød dengang — og er for resten ved at gøre det igen — en meget stor popularitet blandt de ydmyge steder, vi gæstede.

Her var der to skikkelser, der dominerede: Jens Sørensen (Jens Geni) og Willy Bille, men også Åge Strand, Poul Spejder og Erik Larsen var i høj grad med til at sætte deres præg på cafeen, hvor afdøde Grete Larsen tronede som den kærlige veninde. Hun var vores virkelige ven.

Det var Jens Sørensens sidste tragiske år, men der var alligevel fest, når han akkompagneret af Holger Stenersen sang vores yndlingssang: »I den lille café, ikke langt fra Strøget«.

Luth-sangeren Friis Hansen, der allerede i Bellmann-kælderens periode var en kendt underholder i feltet.

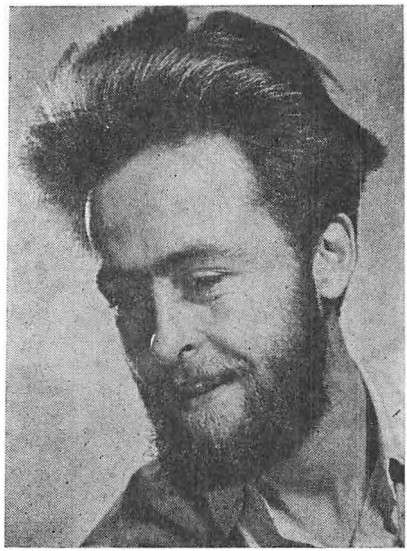

Digteren Iljitsch Johannsen, der tragisk omkom ved en ulykke i Sydfrankrig. — Han var midt i sit store arbejde med oversættelsen af Lorca.

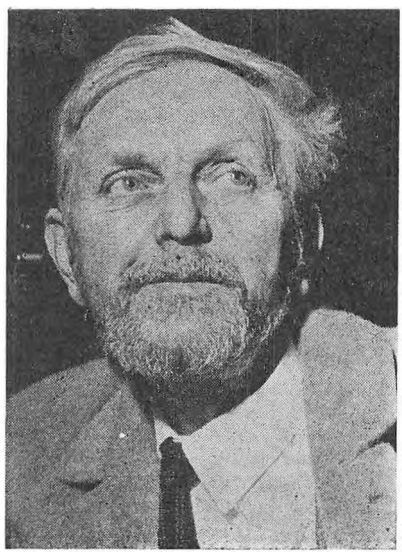

Maleren, billedhuggeren og livskunstneren Åge Strand.

Nu lever Parnas igen med den populære pianist Åke og med Schades uendelige nætter som dominanter.

Jeg ved ikke, om det var krig, mørkelægning og spærretid, der var skyld i det, men vi begyndte i fyrrerne gud hjælpe mig at stifte hjem og gifte os.

Vorherre og gode venner skaffede mig en lejlighed i Nyhavn med hele fire små rum. Lejligheden lå i baghuset og havde den fordel, at man bare kunne hejse en kurv ned i gården, hvor købmanden fra forhuset kunne fylde den med øl. Bagdelen var lokummet i gården, hvor der boede en gammel skaldet rotte oven på cisternen. Den faldt altid ned, når man trak i snoren. Om natten stillede en gammel rar spritter med en skråpude og snoede sig rundt om tønden.

Det væsentlige var imidlertid, at man endelig havde en lejlighed, og at den dengang kun kostede 28 kroner om måneden.

Da jeg delte den med vennen Benny Bruun, havde vi så mange boende, at den en tid i kvarteret blev kaldt St. Peters gæstehjem, men de, der mest kom til at præge lejligheden de år, var malerne Gorki og Karl Bovin og en tid Schade og Inga Lyngby, som boede hos mig henimod et år.

Kalle og Gorki gæstede mig, når de var inde fra landet, og Kalle påstår, vi sammenlagt har talt et år med hinanden. Hvis det er rigtigt, må det blive 51 uger til ham og en til mig, men der kunne i hvert fald gå døgn, hvor vi talte og drak, og min købmand i Havnen har endnu en udstoppet havmåge og fire drengebøger i pant for et par morgenbajere.

Gorki, der nu desværre er borte, var mere stilfærdig. Han, der startede som vidunderbarn på Akademiet, huskes af de fleste som harmonikaklovnen, »der hadede fattige folk« og altid skulle have en porter og en cigar, men kendte man ham, var han generт og blufærdig til det grænseløse. Han sad gerne på sengekanten med en kop te og fortalte om sin gamle mor.

Da Schade og Inga flyttede ind hos mig, oprandt en ny tid. Jens August besatte straks hovedstuen, og da jeg første aften kom hjem, havde han placeret en af de sidste uartige sypiger fra Bremerholm i min seng i naboværelset. Jeg husker, jeg blev rasende og smed hende ud, og at Schade overrasket sagde til mig: »Synes du ikke om damen? Det er meget mystisk.«

Schade spiste medicinalgær om morgenen og troede, det gav ham det evige liv. Han elskede de gamle smugkroer i Borgergade og Kler-

Maleren Jan Svane, der hver sommer flyttede ind under hjortenes halvtag i Dyrehaven. — Han gemte engang 500 kroner i et hult træ og fandt dem aldrig igen.

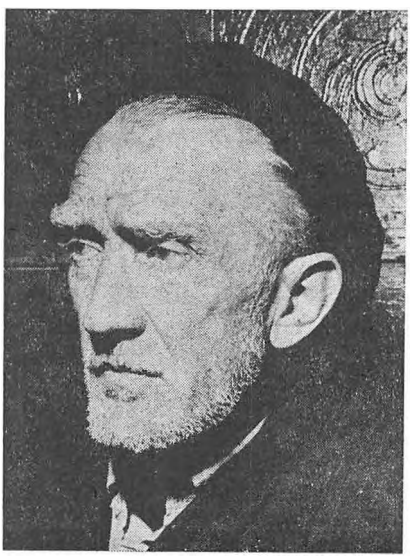

Klovnemaleren Niels Mogensen venter bekymret på en kunde.

kegade, men skrevet har han på et eller andet tidspunkt, for der kom flere ting af ham på den tid.

Nu havde jeg dengang et job, hvor jeg nogenlunde kunne møde, når det passede mig. Det benyttede de sky og skræmte bohêmer sig af. De stod i Nyhavnsportene om morgenen og ventede, til de havde set min kone gå på job. Så myldrede de frem med flasker, og en af de dage, hvor det gik værst til, var de ikke nået at komme bort, da min kone kom hjem. Huset flød med glas, cigarettågen bølgede gennem rummene, og min kone var rasende. Schade ordnede det hele. Han tog min kones hånd, kyssede den og sagde: »Der er mystik i din hud!« Se, det er forskellen på Jens August og os andre!

En anden logerende var Grete Prom.

Grete Prom vil blive stående i feltets historie som det bedste eksempel på en mine — en overmine, der viede hele sit liv til Nikolajs glæder.

I 40 år var de små værtshuse hendes dagligstuer, og med tiden kom hun mere og mere til at ligne sit yndlingsdyr — pingvinen. Højden var ca. 150 og de små, ivrige arme oplagte luffer.

Den lille underlige kvinde var rigt udrustet med forstand og humor og kunne sikkert have drevet det vidt som journalist eller ved forlagsvirke, men hun foretrak det frie ubundne liv og følte sine få job som en ubehagelig pendant til tilværelsen.

Kammeratskabet, den korte rammende replik og en uendelig kæde af øller blev hendes liv, og hvem husker ikke et eller mange af hendes pletskud, som når hun f. eks. gik hen til et lidt for elskende ungt par og manende sagde: »Man skal ikke tage hjemmearbejde med på værtshus.« Eller når hun, hvis talen faldt på ligeberettigelse mellem mand og kvinde, altid erklærede, at hun snobbede ikke nedad.

En lidt for stilfuld sagfører Toft opgav at spise sin frokost i Skindbuksen efter, at Grete 3 dage i træk havde hilst ham med et »Der sidder jo togfører Saft«.

Min kone og jeg havde hende boende et halvt år i en periode, hvor hun jobbede på Det nye Radioblad hos Aller. Hun kom på det tidspunkt hver nat hjem fra Laurits ved 2-tiden, og det var mit tunge hverv at få hende op klokken 7, når havnesirenen kaldte til arbejde.

Jeg bankede på og råbte: »Den hyler,« og Grete råbte altid igen: »Så trøst den!«

Mens hun boede hos os, bankede fogeden en morgen på, før Grete

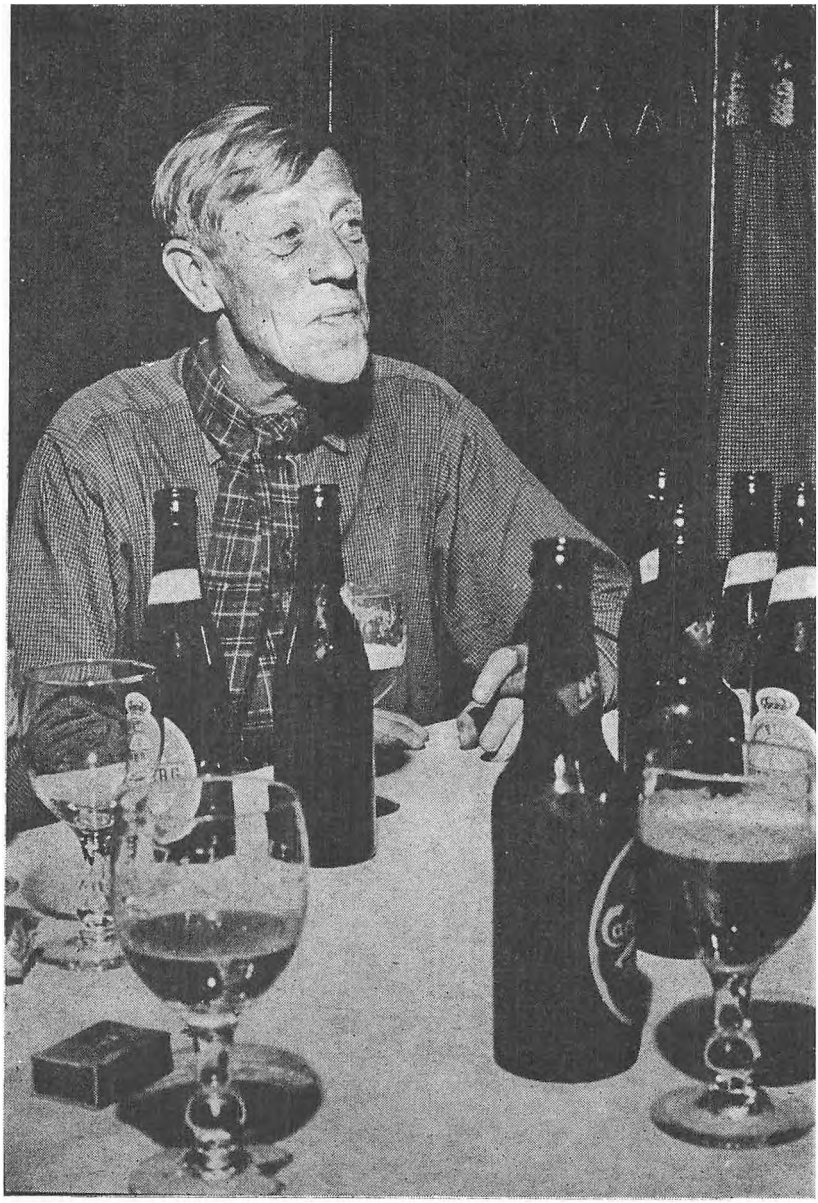

Løkken-maleren Erik Larsen på vinterbesøg i staden.

rigtig havde fået øjne. Han kom med en stævning, og der udspandt sig følgende replikker:

— Hvem er det?

— Fogeden med en stævning.

— Smid den ind gennem brevsprækken.

— Det må jeg ikke. Den skal forkyndes.

— Så forkynd!

Til sidst måtte den arme mand på knæ og forkynde gennem revnen.

Grete led af total foragt for penge. Sin løn brugte hun til taxa, og da hun arvede, var det næsten en selvfølge, at hun finansierede en chauffør med en flot vogn, lod ham køre hende en tur rundt på de fynske herregårde for til sidst at lade sig snyde for sine penge og bruge de sørgelige rester ved en dundermiddag på Krogs fiskerestaurant.

Gretes helbred havde jo ikke godt af »Minefeltet«, og noget af det sidste, jeg husker om hende, var en aften, hun troppede op hos os, hvor vi netop sad og skulle ha' gule ærter med masser af øl og brændevin. Hun så længselsfuldt mod bordet og halede så den længste lægeerklæring, jeg har set, frem.

Der stod noget i retning af: Lever ødelagt, nyrer ødelagt, dårlige lunger, svagt hjerte og mavesår. Lægen fortsatte: Jeg tilråder 3 års antabus og senere operation.

Den hoppede Grete nu ikke på. Hun tog konsekvensen og betalte med at dø alt for tidligt.

Hendes sidste vittighed fik vi ved begravelsen. Hun hed slet ikke Grete Prom!

Det var omkring den tid, den fantastiske bunkersperiode opstod. På Kongens Nytorv havde en kunsthandler, Søren Axelsen, lejet den store midter-bunker og lavet galleri. Malere af større eller mindre karat strømmede til, og kunderne gjorde det samme. Det blev alle tiders salg og et navnløst antal øller.

Det var en gylden regel, at man skulle give en omgang øl, når man kom, så det gjaldt om at komme tidligt ned i Katakomben på et tidspunkt, hvor man kunne nøjes med tre eller fire.

Man havde en udvej, som ikke var rar. Var man flad, kunne man slippe med at gå op med spanden og hælde indholdet ud foran linie 1 på vej mod Hellerup.

Bunkeren var hegnet med billeder, og nede i den underjordiske

Optikeren, pianisten og mennesket Svend Cornelius.

afdeling lå eller stod stabler. Der var iskoldt dernede, men vi klarede den med at lave bål midt i den, og synet af det og halvmørket rundt om henrev strøggæsterne, så de til tider købte de argeste lærreder til en meget høj pris.

Maden fik vi bragt fra Skindbuksen i spande. Det var den berømte labskovs til en krone, og det var i det hele taget sorgløst og rart, indtil stadsingeniøren modtog en klage over støjen og atmosfæren og følte sig nødsaget til at lukke.

Der er vist kun eet menneske, der mindes perioden med en vis gru. Det var en maler, der var blevet lidt fuld. Ham glemte vi en lørdag og slog slåen for. Da vi kom mandag formiddag, havde han siddet 40 timer i buldrende mørke uden mad og tobak eller noget at tage over sig.

Han var stiv som en pind, da vi genfandt ham, og det kostede en halv flaske brændevin, før vi fik ham tøet op til normale tilstande.

Jeg har med vilje gemt Skindbuksen til sidst, denne vidunderlige kælder, vi nu gennem 25 år har brugt som vores dagligstue, og når

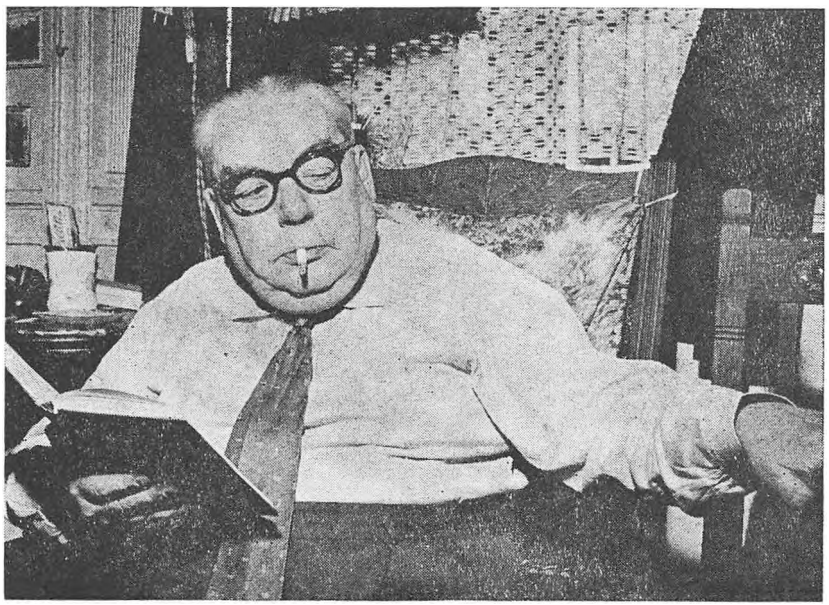

Oversætteren Henrik Hårløv, der levede et eventyrligt liv som officer i den ægyptiske hær, forsikringsmand på Sicilien og oversætter og foredragsholder i Danmark.

Stenhuggermester Frans Bovin, kvarterets bedste fortæller, har kræfter til at løfte Birthe op til lysekronerne.

det er hændt, at et ungt menneske sukkende har udbrudt: »Her er nu ikke som i gamle dage«, så skjuler der sig bag denne alderstyngede replik fra en tyveårig som regel den kendsgerning, at han for eet år siden var forelsket eller deltog i en sjov klike, som nu er opløst.

Næh, skal man tale om alder eller om virkelig gamle dage, så er Skindbuksen hundrede og Grand Café netop to hundrede år, og det morsomme ved restaurationerne, hvortil også Hviids Vinstue har hørt i skiftende perioder, er, at de, når man tager den almindelige demokratisering i betragtning, faktisk huser det samme publikum som ved starten i 1769: Det mere velhavende borgerskab og bohêmerne.

Der har været en linje, måske bestemt af beliggenheden, måske bestemt af traditionerne og restauratørerne, men i hvert fald en linje, som altid er blevet holdt. På intet tidspunkt er der blevet snobbet til nogen af siderne. Den lidt for højstemte fornemhed har måske anet et smil under et besøg i Grand og taget det ad notam, og de dårlige elementer fra Nyhavn og det efterhånden sanerede Holmensgadekvarter har selvfølgelig prøvet at invadere Skindbuksen, men uden held. Atmosfæren og jordbunden er ikke til det.

Grand Café opstod i 1769, da trakteur Herman Dreyer fik tilladelse til at flytte sit tracteursted i Vingårdsstræde til hjørnet af Kongens Nytorv og Lille Kongensgade. Fire år senere åbnede han Hviids Vinstue, og først hundrede år senere opstod Café 4 til glæde for droske-kuskene på Kongens Nytorv. Da bilerne fortrængte hestedroskerne, omdøbtes cafeen til Chaufførkælderen, og de øvrige stamgæster behøvede naturligvis ikke kikke ret længe på chaufførernes bukseender, før det blivende navn Skindbuksen var en kendsgerning.

Kongens Nytorv var jo dengang byens suveræne centrum, og det er klart, at Grand kom til at spille en rolle som mødested for datidens dygtige forretningsmænd fra de tilstødende handelsgader, og naturligt at kunstnere og skuespillerne fra Det kongelige Teater og eleverne fra Kunstakademiet fik deres gang i Grand og Hviids Vinstue nedenunder.

I litteraturhistorien i gymnasiet lærte vi om den unge Adam Oehlenschlæger, der blev vakt til digter under mødet med naturfilosoffen dr. Henrik Steffens. Dette møde, der blev optakten til Guldhornene, fandt sted i 1802 i Grand Café. Samtalen varede 16 timer, kun afbrudt af en pause, hvor man på Oehlenschlægers forslag spiste bøf og drak rødvin.

Den navnkundige styrmand Jens Marius, der selv om han havde sejlet 40 år på verdenshavene, altid sloges med heste, når han drømte.

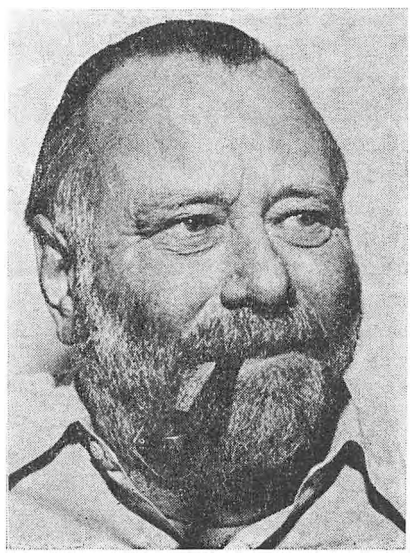

Globetrotteren og farmaceuten Kai Nielsen.

Den litterære café opfattes vel af mange som datidens Bernina, der lå på Strøget, befolket med danske kunstnere og de store nordmænd, men Grand Café var allerede dengang med og har senere sammen med Hviid og Skindbuksen overtaget traditionerne.

De fleste af os, der nu kommer i hjørneejendommen på Kongens Nytorv, har kun kendt en vært eller rettere et værtspar, direktørerne Hansen og Persson. De overtog restaurationerne efter direktør Brydesen, da denne fik Snapstinget. Brydesen kom til i 1938, og når man lige nævner, at der i denne 30 årige periode skete det, at Lulu Ziegler skabte en litterær Cabaret over Grand afløst af Torben Ulricks jazzklub Blue Note, og at selskabslokalerne er blevet udvidet betydeligt, kan man vist roligt sige, at det, der har præget disse år, har været Skindbuksens enorme succes som ølkælder og hjem for mere eller mindre energiske studerende og kunstnere.

Nu kunne man naturligvis spørge, hvordan disse ofte ludfattige stamgæster dag efter dag og år efter år kan få deres sult og tørst slukket, eller hvordan en kælder som Skindbuksen kan være et af de mest stabile økonomiske aktiver i den københavnske restaurations-

Pelle Kabell.

Otto Jacobsen (Farbror), en af de ældste Miner med et intimt kendskab til kvarterets historie. Medforfatter til »Anekdoter fra Minefeltet«.

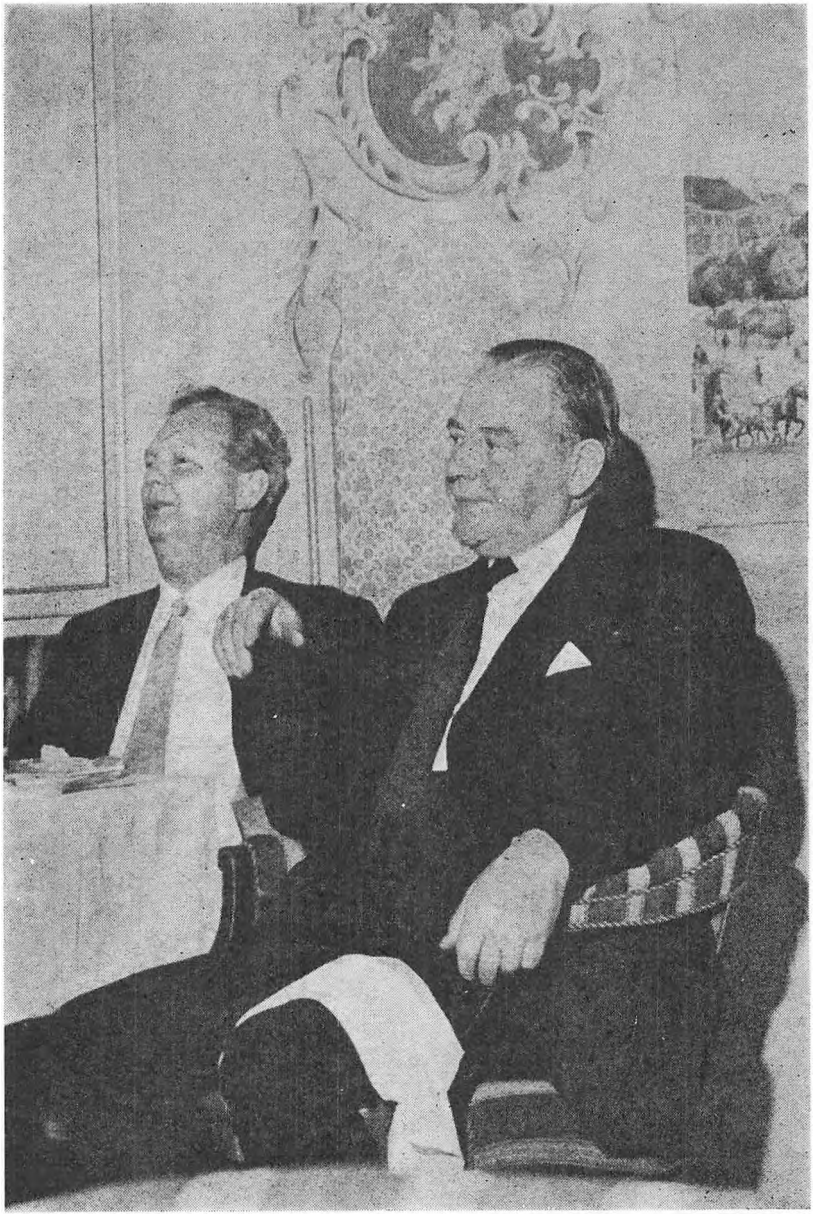

Det populære værtspar, direktørerne Hansen og Persson.

verden, og svaret bliver ufortøvet: De travle forretningsmænd og de mere bedagede akademikere fra ministerierne, der her har fundet en oase og slapper af i en verden, de ikke forstår eller kun tør opleve gennem andre.

Selvfølgelig må stamgæsterne tjene til dagen og vejen gennem deres mere eller mindre udviklede talenter eller gennem besynderlige og altid kortvarige job, men øllet og festen kræver som oftest bistand fra forretningsmanden. Han gør det gerne, og han køber lige så gerne den evige strøm af endnu våde lærreder, der hver dag bliver falbudt.

Det er i sandhed en drømmeverden i en forjaget storby, men den er vanskelig at skildre sandfærdigt og rammende. De hidtidige forsøg, og det vil sandsynligvis gå ligesådan med de kommende, har tegnet den sorgløse bohême, der altid drikker og mykler eller har lige så overfladisk skiftevis på Batholdi- eller Scherfig-manér talt om helvede efter døden eller antallet af tabte arbejdstimer for landet.

Skindbuksen kan ikke sådan uden videre defineres, men den er farlig for ubefæstede sjæle, der ikke har deres uddannelse i orden, før de bliver grebet af bohême-salmernes monotoni.

Springet fra geni i Skindbuksen til boligberettiget på Sundholm er ikke større end dygtige længdespringere skal være varsomme med at hoppe om kap.

I kølvandet på de digtere, forfattere og malere, der har præget kvarteret gennem årene, er der altid kommet en række besynderlige mennesker, der vel *her* har følt sig trygge, *her* har fundet tilhørere og vel først og fremmest *her* har fundet en let adgang til at eksistere uden synderlige bidrag til det virkelige liv.

Jeg mindes i flæng:

Der var Pandehårslise, der i næsten to år sad på samme stol, hvorpå hun flyttede over på nabostolen og med et næsten energisk udtryk i øjnene udtalte: »Jeg bli'r så rastløs.« Samme pige så en dag ekstra melankolsk ud, og da vi spurgte, hvad der var i vejen, svarede hun: »Jeg har ingen badedragt.«

Vi vendte et bæger om en badedragt, som hun også købte for lidt efter at se endnu mere bedrøvet ud. Hvad var der nu i vejen. »Jeg har ingen at bade med,« lød det fortvivlede svar, og man forstod faktisk hendes bundløse problemer.

Så var der »Flyveren«, der med sit tynde hvide hår lignede professor Picard. Han mumlede sig i seng med alle kvarterets piger, samtidig med at han opfandt. Hans bedste opfindelse gik ud på at

Svend Åge Clausen, en alt for sjælden gæst og skribent.

Forfatterforeningens afdøde formand, den bornholmske digter Jørgen Vibe.

opstille automater med skrigeballoner overalt i byen. På disse balloner skulle indgraveres kort over de vigtigste gader i byen. Turisterne kunne så bare, mente han, trække en ballon og puste den op, når de var i tvivl om vejen.

En meget øldrikkende pige, der altid havde en cigaret i munden, erklærede en dag beslutsomt: »Det skal være løgn med dette meningsløse liv. Jeg går i kloster!«

Der gik 14 dage, så sad hun der atter og erklærede rasende: »Nonner må ikke ryge!«

»Med et sprog som vilde skarntyder« skrev i sin tid Johannes Weltzer om Rabalderhelge, og intet kan være mere rammende. Helge Hansen er født og opvokset i Holmensgade-kvarteret og kender den indre by og dens beboere til bunds.

Hans vennekreds spænder fra de mærkeligste lyssky elementer via kunstnere til landets største jorddrot, Tito Wedel, og han ved alt om os. Inderst inde er han en følsom natur, men træd ikke på ham! Han kan endnu nikke en skalle, og han har en uhyggelig klæbehjerne. På et sekund kan han remse hele ens generalieblad op med en nåde-

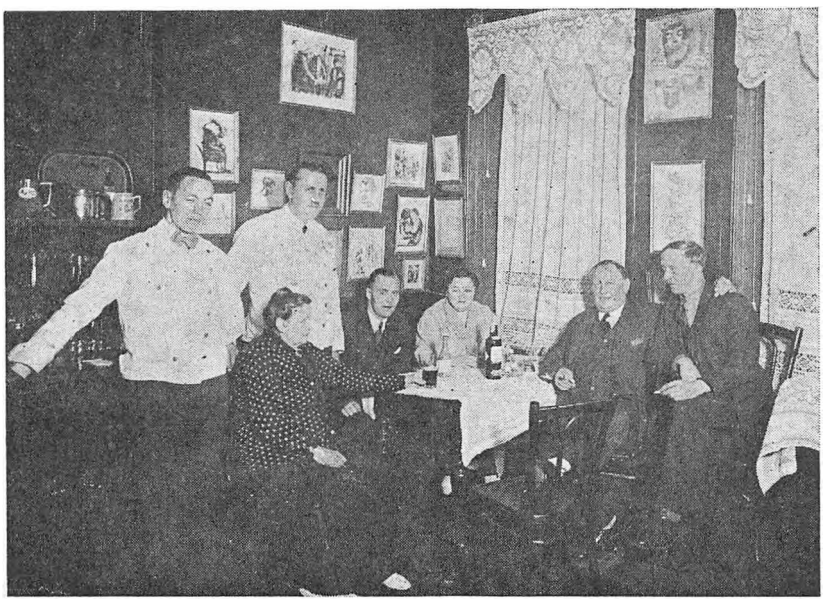

Stambordet på Cafe Nick i gamle dage med Nick ved vinduet og fru Husen ved bordenden.

Formiddag på Pilegården. Fra venstre: Holger Stenersen, Mogens Hildebrandt, Gamle Ole, Johs. Andersen, Anders Boisen, Vagn Hadsund, Ester Jerk og tjeneren Tim.

løs stemmeføring, der når over hele det værtshus, man sidder på.

En af de få fornyelser blandt værtshusbohêmerne er maleren Poul Fureby, der trods et elendigt helbred har et ukueligt humør og får hele kvarteret til at bølge af latter og brændevin, når han kommer ind fra landet. Han er vesterhavsmaler og en strålende kammerat.

Den mærkeligste person, der vel nogen sinde er kommet i Skindbuksen, er Tauscher, Svend Åge Tauscher. Alle kender ham, og der er opstået utallige myter omkring ham.

Når han møder op med et endnu vådt lærred i hånden, siger en masse vrøvl på forvildet latin, ta'r en slurk terpentin og afsynger »Lille Guds barn, hvad skader dig«, så jubler alt folket.

Tauscher er nu mere end det. Han er det mest besynderlige menneske, jeg kender, og nok en af de få virkelige vagabonder, der er tilbage i Danmark.

Han spiller ikke for noget forum. Han er simpelt hen sig selv. Han kan gå alene på landevejene. Han fløjter og synger og maler alene og behøver ikke noget publikum.

Jeg mødte ham første gang i den helt fattige tid, hvor jeg for 75 øre fik en seng på et lille kogesprithotel i Lars Bjørnsstræde. Man boede to og to på værelserne, og jeg fik Tauscher som kontubernal.

Politiet kom hver nat og lyste på os med en lommelygte for at se, om vi var eftersøgte, og jeg kan huske, Tauscher fortalte mig, at den forrige gæst i min seng var blevet hentet, fordi han havde slået en gammel dame ned med en jernstang.

Dengang malede Tauscher ikke, men delte små religiøse sentenser ud, gik fra svendehjem til svendehjem og besøgte alle landets præstegårde, hvor han altid fik to kroner for at gå videre.

Myterne om Tauscher fortæller, at han er teologisk kandidat og ud af meget fornem familie.

Det kan jeg dementere. Jeg ved, han er vokset op på et drengehjem mellem Horsens og Vejle, men hvor han har hentet sit enorme kendskab til Bibelen og alle sine skrækkelige brokker latin forbliver en gåde.

Man har netop fortalt mig, at han blev dræbt, da en lastvogn kørte over ham i Fredericia. Jeg tror ikke på det. Han er løjet død før.

En dag vil vi se ham igen iført sine fire frakker, et vådt lærred og syngende på en ukendt salme.

Jeg har før været med til at skrive en bog om »Minefeltet«, kun

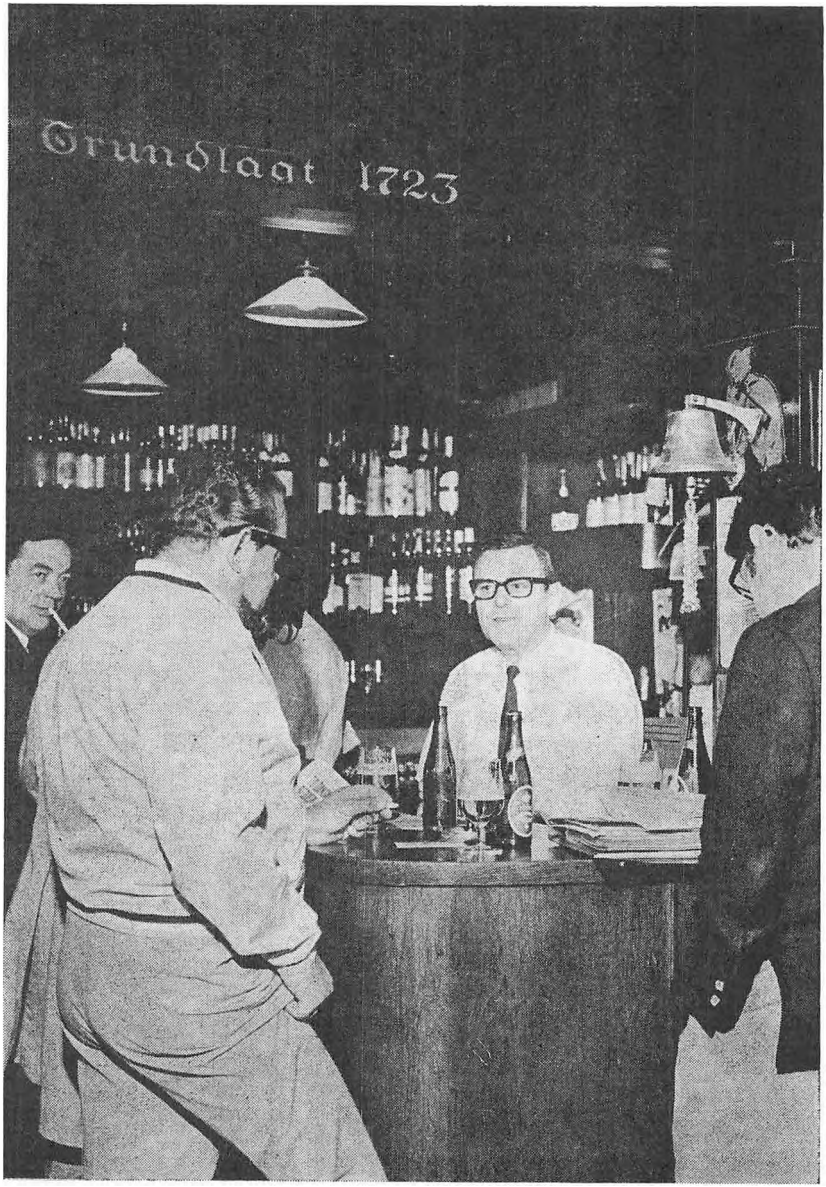

Tjeneren Gunner Hansen hygger om gæsterne på Hviid.

med anekdoter. Det stof er uendeligt. Lad os her bare drysse et par stykker ind i stoffet.

Det hænder, man på en døgnlang udflugt bliver virkelig træt, så man kun sanser hjemmet og sengen og ikke skeler til omgivelser eller låsede døre.

En sådan nat gik jeg hjem fra Laurits og faldt i en tung søvn. Da jeg nogle timer senere vågnede (tørstige folk sover ikke så længe), så jeg til min store overraskelse en vildtfremmed mand sidde i min lænestol!

– Hvem fanden er De, spurgte jeg.

– Finn Søborg, lød svaret. Jeg havde hørt, De var så morsom.

Jeg stod op og hentede nølende 2 øller, som vi drak uden at sige et ord, inden jeg smed ham ud.

Det var to såkaldte morsomme mænd, der havde mødt hinanden!

Den sangglade maler Jan Svane elskede Dyrehaven og Dyrehavsbakken. Hvert forår flyttede han ud i skoven og slog sig ned under de halvtag, man har sat op til hjortene, for at de kan søge ly under hårdt vejr. Der boede han så hele sommeren og efteråret, indtil opsynet kom og bankede ham på skulderen og gjorde ham opmærksom på, at nu var det dyrenes tur igen.

Under et af disse ophold gjorde Svane en dag en mægtig handel med et par billeder. Han fik så mange penge, at han ikke turde tage dem med på Bakken, hvor han hver aften fik sig et par bajere.

Han tænkte sig længe om og fik en god idé. De hule træer var en glimrende sparebøsse, og beslutsomt gemte han 500 kroner i et af dem, helt nede på bunden.

Men ak! Der er mange hule træer i den gamle have. Da han stolt over sin fornuft ville hente dem, kunne han ikke huske hvilket træ.

Han fandt dem aldrig.

Der går en lidet smigrende historie om mig. Den går helt tilbage til 1942, da Hansen og Persson overtog Skindbuksen og Grand efter direktør Brydesen.

Millionhandelen var lige afsluttet, og Persson gik ned for at se Kælderstuen, selv om Grand Café for ham var det vigtigste.

Nu husker jeg ikke selv min tilstand, men jeg var ifølge myten den eneste gæst. Persson så længe på mig og gik derefter op til Brydesen og spurgte: »Kan handelen ikke gå tilbage?«.

En af de gamle klassiske historier handler om kongemaleren Hans Henningsen.

Normalt var Hans Henningsen glad for livet og sit maleri, glad for værtshuse og iskolde bajere, men vi kan alle få vores melankolske stunder, hvor tilværelsen er uden idé og mening.

En sådan dag sad Hans Henningsen sammen med sine gode venner Laurits Betjent og Pryglemesteren og følte sig helt slået ud. Han blev mere og mere trist, og til sidst rejste han sig op og sagde: »Jeg har kendt og glædet mig over livet, jeg har malet mine billeder, men nu vil jeg ikke mere. I må ikke prøve at overtale mig til noget andet.

Jeg har i sinde at tage ti øl med ud i en båd, drikke dem og så gå til bunds«.

Der blev stille, men vennerne forstod ham og gjorde ingen indvendinger, da han kaldte på tjeneren og fik sine øl ned i mappen.

Da han var borte, prøvede man at holde tankerne borte fra Hans, og det krævede mange sjusser, og der gik mange timer.

Henimod midnat gik døren op med et brag og en rasende Hans Henningsen gik truende hen mod tjeneren og råbte: »De var jo lunkne, de bajere«.

Helge Hansen har aldrig været nogen elsker af love og myndigheder. Da han engang havde væddet med kunstbrødrene Madsen, om han kunne svømme over Frederiksholms Kanal, havde politiet opdaget aktionen og stod og ventede på ham på den anden side.

Replik:

Politiet: »De er anholdt«.

Helge: »For hvad?«

Politiet: »For utilbørlig optræden og gadeuorden«.

Helge: »Hold kæft. Det kan da højst rage søpolitiet«.

På Nick er Vibs, restaurationens ukronede dronning og har forstået et gøre sig populær hos både den gamle og den nye generation.

Alle flokkes om hendes bord, mens den skrækkelige box spyer avanceret pop til den fjerneste krog og sælsomt klædte unge rokker i takt i det røgfyldte lokale.

Engang imellem må hendes tanker imidlertid gå tilbage til gamle dage på Parnas. Det giver sig udslag i Københavns besynderligste skilt, der sommetider bliver taget frem. Der står kort og godt: I DAG SERVERER VI IKKE FOR BARFODEDE!

Lægen, psykologen, forfatteren og sportsmanden Knud Lundberg lever normalt efter alle sundhedsregler med fornuftig mad, rigelig søvn og megen motion.

Det sker dog, han skejer ud fra den daglige levevis og går på Laurits for at få et par øller med sin gode ven Grimme fra Aktuelt.

En sådan aften sad jeg på en tredagstur ved bordet, da Lunde kom ind sammen med Grimme. Han kikkede lidt på mine indkøb og sagde på sin drævende måde: »Du lever lige så usundt som en professionel sportsmand«.

Jeg kom engang svajende på en tungt lastet trehjulet cykel og kæmpede mig frem mod vinden gennem Bremerholm. Biler og cykler legede sig forbi mig, og mellem dem Bamse og Strauss på et par splinternye knallerter.

Da de var en halv snes meter foran mig, vendte Bamse sig og råbte: Længe leve proletariatet, men gud fri mig for at tilhøre det.

Pressefotograf Oluf Kjelstrup kan mangt og meget, og der er ikke ret meget, han ikke har oplevet. Man fortæller bl. a., at han er den eneste dansker, der tog på i koncentrationslejr. Han havde aldrig levet så regelmæssigt.

Hans sidste historie morede mig meget. Han fortæller: »Jeg var i Jylland for at fotografere. Det var midt om natten, og jeg havde glemt mit armbåndsur. Nu var det vigtigt for mig at vide, hvad klokken var. Hvad skulle jeg gøre? Så fik jeg en strålende idé. Op mod den vidunderlige stjernehimmel så jeg natflyveren, som jeg vidste blev fløjet af min gode ven. Jeg røg ud af bilen med min lommelygte og morsede op: Hvad er klokken? Oluf. – Der gik et sekund, så morsede min ven tilbage: 3,17, jeg må videre!

Jeg ved ikke, om de små værtshuse i den indre by en overgang havde for meget medvind og for lidt konkurrence. I hvert fald oprandt en tid, hvor hver anden gæst fik karantæne, oven i købet også besynderlige halvkarantæner, hvor man f. eks. kunne komme i den ene halvdel af værtshuset og ikke i den anden.

Det skabte en kedelig atmosfære mellem servitricerne og gæsterne, og servitricerne, der ellers altid har været vores venner, led selv under det og blev mistroiske og opfattede tingene helt forkert.

Jeg mindes fra den tid med fryd en dag, hvor jeg sad med en jysk gæst og talte om min mors hjem på Orø. Under samtalen fortalte jeg, at min mor lige havde fået lagt nyt tag på sit hus, hvorpå servi-

tricen med et tigerspring var over mig og hvæsede: Hvad var det, du sagde om mig!?

Der går utallige anekdoter om Karl Bovin, og jeg tror, jeg har et par stykker af de mere ukendte.

Kalle og hans malerkollega Bertil Sjøberg var engang på soldetur i København og delte værelse på et hotel. De havde både penge og spiritus på værelset, men lidt frisk luft skulle de jo have. Sammen slentrede de gennem de små gader og standsede begge med et ryk foran en antikvitetsforretning, hvor der var udstillet et dejligt billede uden signatur.

De var begge enige om, at det var noget virkeligt godt uanset malerens navn og gik ind i forretningen, og efter at have forvisset sig om, at de kunne få det for 300 kroner, bad de ejeren holde billedet tilbage et par timer.

De gik tilbage til hotellet efter penge, men måtte jo lige have en drink ovenpå al den luft, og desværre blev det mange. Det tog faktisk et døgn.

De kom tilbage efter maleriet dagen efter, men da var det væk. Det viste sig ved en senere auktion, at de havde haft sørgeligt ret. Billedet var en stor sjældenhed malet af en ung engelsk maler, der døde som 28-årig. Auktionsprisen lød på 40.000 kroner. Men som Kalle sagde: »Det var måske godt, Bertil. Vi havde bare fået dilerium«.

En anden Kalle-anekdote fortæller, at Kalle var til fest på d'Angleterre for at fejre 5 års dagen for det nye Kina. De fik en bunke risbrændevin, som ifølge Kalle smager ligesom ungpigearmsved, og Kalle kom til at vælte den tjekkoslovakiske gesandt. Han kommenterede det senere for sine venner med at sige: Forstår I. Det var umuligt ikke at vælte partifæller.

Kakkelaker er en plage på næsten alle værtshuse og også Skindbuksen og Hviid er ramt.

Da en dame meget fornærmet klagede til direktør Persson over, at hun havde fået en kakkelak med hjem i bukserne, så direktøren strengt på hende og understregede: De må ikke tage noget med ud af huset.

I 1945, lige efter krigen, kunne man faktisk kun komme ud at rejse som presseofficer.

Samme år friede Tom Kristensen til en af vore unge lovende ly-

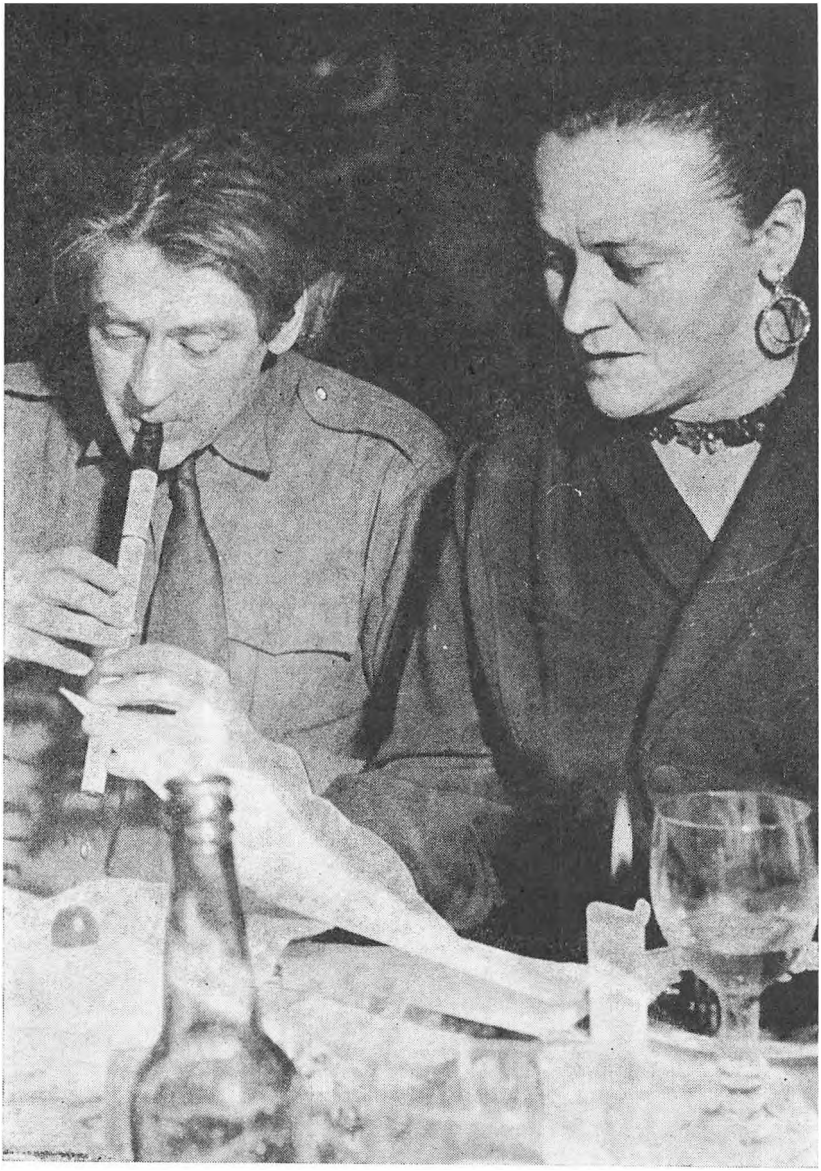

Kalle Bovin spiller på fløjte for Store Erna.

rikere. Hun så længe på ham og sagde: »Tom, hvis du vil gentage din store Kinarejse nu 25 år efter, vil jeg gifte mig med dig.«

Tom så lige så længe på hende og spurgte vemodigt: »Hvad skal jeg gamle mand i uniform.«

Da Ove Abildgård første gang var gæsteanmelder i »Aktuelt«, drejede det hele sig om 6 linjer om en ukendt udenlandsk forfatter. Som den store spøgefugl, han altid har været, ringede han dagen efter til bladet og spurgte: »Er oplaget steget?«

En af mine kæreste anekdoter handler om duellen mellem daværende kirkeminister Bodil Koch og Banjo Egon.

Bodil Koch fik en tid for vane at drikke sig en kop eftermiddagskaffe hos Ester Jerk i Pilegården. Her fattede hun interesse for en ung pige, der efter hendes mening gik for meget op i det søde liv med mænd og øller.

Hun trak pigen, vi kan kalde Birte, med op i ministeriet, fyldte hende med sort kaffe og begyndte allerede at drømme om at sende hende til Krogerup for senere at hjælpe hende, der jo kendte livet, til videreuddannelse som socialrådgiver.

Men ak, kirkeministre spår, men o.s.v. Vorherre lod pludselig Banjo Egon, der ellers optrådte som orkester og elsker i slyngelstuen på Frederiksværk Hotel, tone frem i den indre by.

Birte faldt med et brag. Hver gang, hun havde været til kaffe i ministeriet, stod Banjo Egon nedenfor og sang: »Når klokkerne ringer, de ringer for dig.« Krigen blev lang, men den hæse elsker vandt. Hun dannede sangerpar med ham og kom selv til at forvirre nye uberørte sjæle.

Når jeg sådan skal gøre de mange år op, er hovedsummen vel den, at jeg har mødt min tids malere og digtere. De har lært mig at læse en bog, og de har lært mig at se på et billede. De gav mig et fantastisk kammeratskab, og jeg er bange for, at kvarteret nu vil drukne i velfærdsstudenter og turisme.

Det er muligt, der vil opstå et andet kvarter, f. eks. på Christianshavn. Jeg ved det ikke.

Tilbage bliver nogle dejlige år, der har givet en masse rynker. — Rynker af fattigdom, rynker af slid, men fremfor alt rynker af smil — smil over at være til.

Jeg skrev i min ungdom to linjer, jeg står ved:

Af ler er du kommet, og til ler skal du blive.
Jeg ler allerede, mens jeg er i live.

På strejftog med fotografen Herbert Strauss

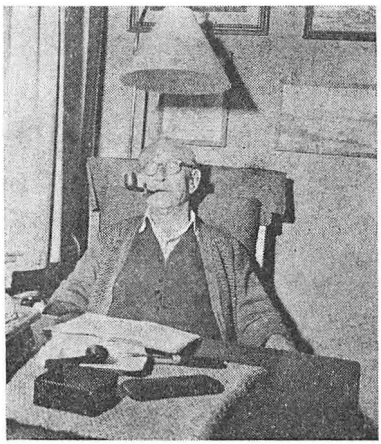

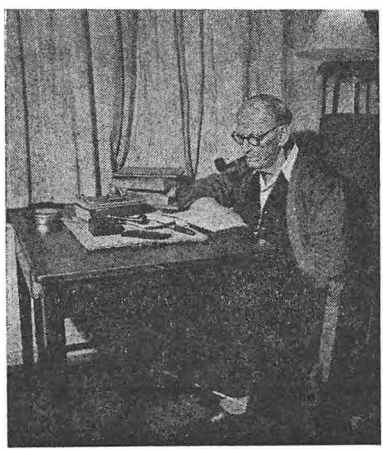

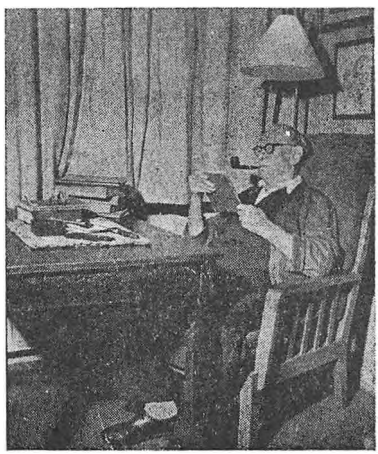

Minefeltets grundlægger på café Nick nyder sit otium i De gamles by.

Sigfred og magister Lunde-Christensen, der trods myreflid altid har haft tid til os og til at skrive viser til vore fester.

Livskunstneren, arkitekt Gunner Nyberg, hvis rødvinsfester, der stod gny om.

Globetrotteren, rejseforfatteren Tage Nissen, der efter hver udenlandsfærd lander i Minefeltet.

Una og Ove Abildgaard har besøg af Grete Prom.

Sherry van der Loo og hans Kiss under salig Wessel på kro i Sværtegade.

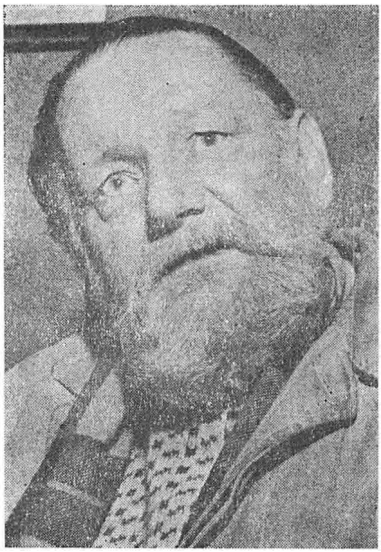

Maleren Gudnitz, nu bosat i Sverige, hvor han helliger sig Helleristninger.

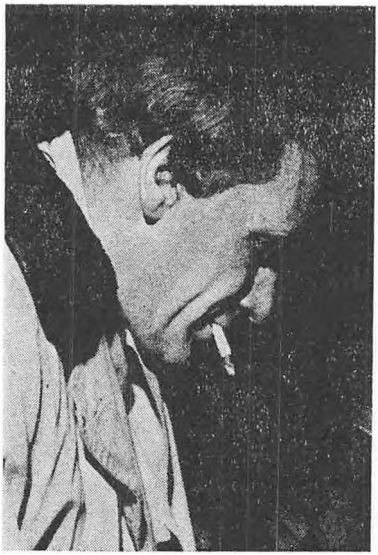

Dyrberg Petersen har malet sin muse endnu engang.

Baronesse Trut Rosenkrantz.

Kunsthandler Christian Madsen.

Kvarterets sidste brudepar, den skønne Helene, der giftede sig med Bruun, manden, der kan den europæiske togplan udenad. (Foto: Erik Smith Hansen).

Forfatteren
Marcus Lauesen.

Tom Kristensen hylder Schade med Akademiets årlige pris.

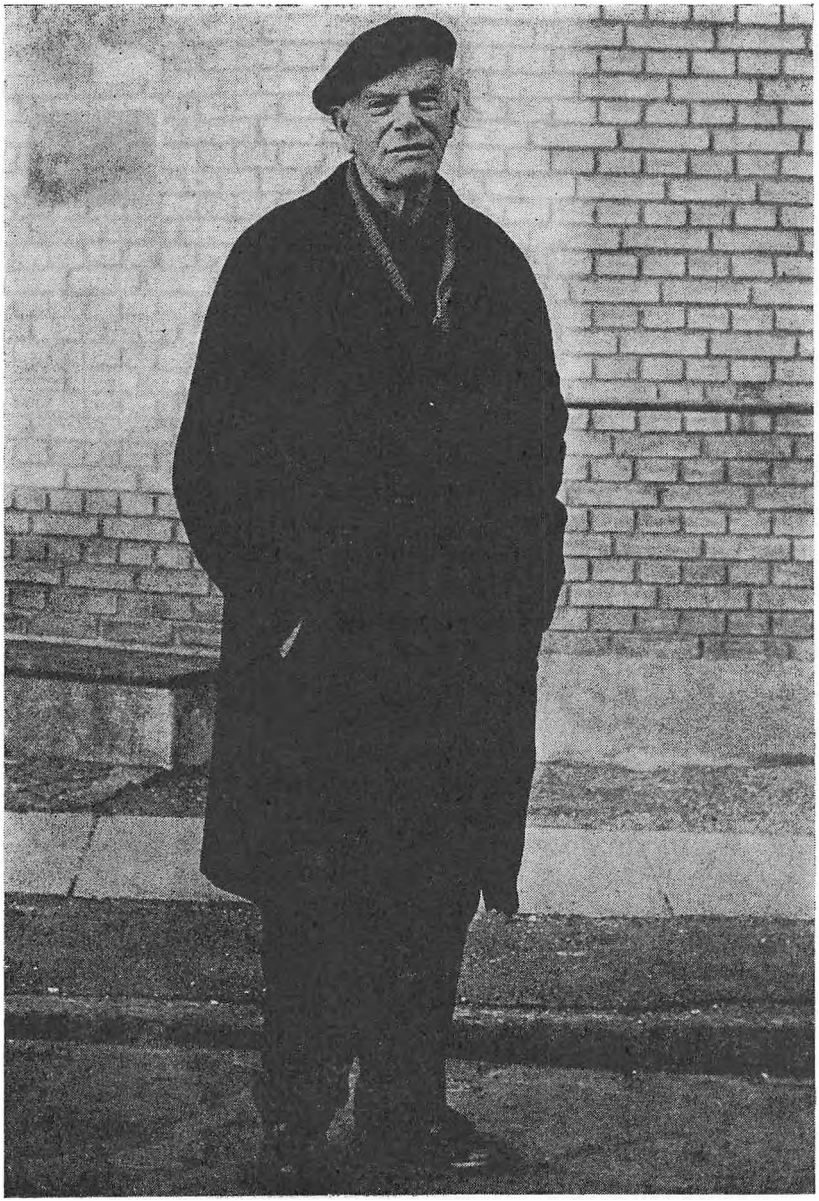

Alle »miners« ven, fotografen Herbert Strauss.

Minefeltet og litteraturen

I de år, »Minefeltet« har eksisteret, har det været behandlet og strejfet af mange digtere og forfattere, mange af dem i sjældne bøger og digtsamlinger, som konstant er udlånt. Det er alligevel lykkedes at plukke disse citater:

I begyndelsen af sit berømte digt »Frokostdigtet« skriver Johs. V. Jensen:

Kafeen skal være velsignet
Gudskelov for Sofahjørnets Fløjl
Jeg omfatter min Kelner med Sympati.
Jeg sidder sval og barberet ved Bordet
finder Stangen under det med Fødderne
og spiler Næsen mod Dugens kyske Klorlugt.
Giv mig en Bajer.
Jeg vil berømme det ravgule Øl fra Fad
Det er isafkølet og det fråder af Kulsyre.
Død og Djævel, hvor mine Tænder længes efter det.
Mit svælg drikker det allerede, når jeg ser det på Afstand.
Jeg vil begrave mig i en Slurk.

I bogen »Omkring den litterære Café« skriver redaktør Aage Welblund:

»Caféliv i moderne betydning begyndte herhjemme først i 1840erne, og det var Schweizercafeerne, der skabte denne nye form. Et vist litterært præg havde nogle af disse cafeer, således Stephan à Porta på

Kongens Nytorv, hvor, foruden embedsmænd, forretningsfolk og andre, en del kunstnere og skribenter havde deres stamborde. Blandt cafeens litterære stamkunder var Frits Bøgh, lystspilforfatteren Frits Holt og professor Peter Hansen, men foruden disse havde Georg og Edward Brandes, Holger Drachmann og Schandorph deres gang der.«

Videre skriver Welblund:

»Dog en litterær café i ordets egentligste forstand var à Porta ikke, en sådan fik vi først, da Bernina åbnede i 1881 i Tuteinernes gård på hjørnet af Badstuestræde og Vimmelskaftet. Det var epoken med de store nordmænd.«

Knud Bokkenheuser skriver i sin bog om Grand Café bl. a.:

»Det var på Grand, at Carl Møller foretog sit berømte kunststykke at drikke tolv snapse cognac uden at røre dem med hænderne, som han lagde på ryggen, mens han greb glas efter glas med læberne, bøjede hovedet tilbage, så drikken løb ned.«

I en anden lille bog »Fem om Bordet« skriver Bokkenheuser:

»Der er folk, som i de senere år har villet hævde, at byens centrum er flyttet fra Kongens Nytorv til Rådhuspladsen, men efter mine anskuelser er det noget godt sludder, ikke andet end avisreklame. Ser I, rent geografisk kan det hverken blive den ene eller den anden af pladserne, der er centrum. Vorherre må egentlig vide, hvor det ligger, og det flytter sig jo desuden år for år, alt eftersom byen vokser, men i alle københavneres hjerter står Kongens Nytorv indskrevet som byens hjerte.«

I Lyngby Jepsens »Træerne« skriver han bl. a.:

»De har skumfri sjatter i glassene og lader sig modstandsløse synke ned gennem udsigtsløshedens og selvopgivelsens skakt, og ingen gider ændre noget, gå eller gøre bekendtskaber.

Digteren Johansen dumper ind for at få selskab og aftenbajere. For et halvt århundrede siden skrev han et par digtsamlinger. Siden gik han med afsky og for pæne honorarer til ugepressen.«

Videre hedder det: »Karl Vilhelm er rørlægger, men vil hellere være kunstner. Han er en udmærket rørlægger og en elendig maler. Derfor går han på værtshus. Han er bordluder, undtagen når han har haft et par dages arbejde i sit fag. Det sker efterhånden sjældent. Han har pandehår, ørnenæse og fuldskæg og går somme tider med ørenringe og gør indtryk på piger under tyve og over fyrre.«.

I »Det ganske unge forår« skriver Harald H. Lund om Ungarsk Vinhus:

»Tyverne. Man bildte sig ind, at det var sorgløse tider. Sårene efter den store krig var ved at blive lægt, aldrig mere krig, arbejdsløshedens magre gespenst gemte sig endnu bag horisonten, det var festlyrikkens tid, Seedorff og Bønnelycke, skyggen af skjalden den store Holger tegnede sig med slørede omrids på væggene i vinhuset. Hans Hartvig Sorgenfri, slå rommen i glasset! Digteraften.

Niels Clemmensen sætter sig til klaveret og synger med sin smukke, men lidt ru baryton visen om »Polankins børn i Pensa«, Tom Kristensens »Landsknægtvisen«, »Arthur med de blanke laksko«, Jørgen Vibes »Gamle Nekast«, så følger Wildenveys »Hør Lines enkle sang, en liten vises klang«. Håndklap og bravoråb, men så skal der være pause, for tjenerne skal have lejlighed til at modtage ordre på husets specialiteter: »Nonneblod«, »Okseblod« og »Præstetanker«.«

Om det døende felt skriver Bent Zinglersen i sin bog »Skål, København« om Laurits Betjent: »En vandring gennem Vingårdsstræde og Fortunstræde ender undertiden i »Laurits Betjent«. Laurits er nemlig natrestaurant nu og har været det siden slige etablissementer atter blev tilladt efter krigen. Den var engang en af Københavns mest berømte kunstnerværtshuse, men i dag er der i reglen alt for overfyldt til, at det overhovedet kan kaldes andet end en gennemgangslejr mellem aften- og morgenværtshuse. Stundom kan der dog spores lidt af den gamle stemning på ugens første dage, men stort set lever den af de gamle heltes hæder — og lever godt!«

Thejls Bogtryk har udsendt en bog »Må jeg be' om en kælderbeværtning«. Heri skrev Sigfred Pedersen:

»De små kælderbeværtninger har en samfundsnyttig mission. Hvorfor i himlens navn nedlægger man den ene efter den anden uden at give os værtshusfolk kompensation? I enhver jungle har man brug for smuthuller, at ikke tigre og slanger skal sønderrive en.

I storbyen har de små kælderbeværtninger og bodegaer en lignende funktion. Her gemmer man sig for kreditorer og neurasteniske ægtefæller. Den ydre verden er lukket ude, gardinerne trukket for. Luften er tung af tobaksrøg og øldunst, raflebægrene vendes med flid . . .

De små værtshuse har en mentalhygiejnisk mission. Hvorfor betænker sundhedskommissionen ikke det?«

Videre hedder det: »Herregud, det øl, man drikker, er forsvarligt pasteuriseret, snapsen er i sig selv bakteriedræbende. Hvorfor dette hysteri med sundhedsmæssige forskrifter.

Hvis Paris havde ligget i Danmark, ville sundhedsapostlene have lukket 99 pct. af dens spiserestauranter, men dødeligheden ville antagelig ikke have ændret sig af den grund.«

Lad os slutte citaterne med et af Sigfreds dejligste vers om bohêmen:

Dagen er kamp mod kæfertens hamren,
dagen er borgerens drømmen om gavn.
Natten er drivertens, slagsmål og kvinder.
Natten er sølvlys i sejlløbets favn.
Natten blev skabt for de skræmte bohêmer,
gøglernes flok, ignoranternes hær.
Natten er lang, lad os sove i morgen
døvet af dagslysets dyssende skær.

Sensommer i Minefeltet

AF HAAGEN HETSCH

Første gang, jeg tumlede ind i »Minefeltet«, var det langtfra døbt sådan endnu. Det er nemlig ca. 60 år siden. Slagterbodernes støbejernsskure med rullejalousierne stod grå og triste bag Nikolaj tårn. Jeg var 5-6 år og gik ved barnepigens hånd til slagtermester Petersens bod. Det var hos Storm P.'s far, vi købte bøfferne til mine forældres stegepande. Vi boede nemlig på Gammel Strand, altså på tærsklen til »Minefeltet«.

Senere har jeg unægtelig tumlet en del rundt i kvarteret, ofte med en pige ved hånd, omend ikke netop en barnepige.

Mine erindringer om »Minefeltet«s første dage er fra begyndelsen af tyverne, hvor jeg med en nødtørftig studentereksamen som baggrund besluttede at aftjene min værtshuspligt just i disse egne.

Det var jo oplagt, at man begyndte hos *»Nick«*, som vel må betegnes som »Minefeltet«s livmoder, hvori alle de andre beværtninger i kvarteret er fostret, nogle, der voksede sig store og stærke, andre, som måtte bukke under på grund af bohêmernes luner, der tvang dem til bestandig at være ubestandige. Naturligvis særlig betinget af de svingende kreditmuligheder.

Hos »Nick« kom *genierne*, både de par stykker, der allerede havde erhvervet et bogtrykt navn (eller udstillet et lærred) og adskilligt flere, af hvem man måtte nøjes med at *forvente* geniale udfoldelser på alle kunstens områder, undtagen lige skuespilkunsten. Scenens unge fulgte almindeligvis traditionen fra salig *Olaf Poulsen* og kom hos »Hviid«, når de var tørstige, eller hos Brønnum og à Porta, når de ville se eller ses.

Den anden af Minefeltets grundlæggere, maleren Hans Henningsen tegnet af Ivan Opffer.

Går man i dag op ad de otte trin til »Nick«, finder man stadig genier af alle afskygninger. Der er både langhårede, fuldskæggede og barfodede; der er almindelig »bums-lapsede« gentlemen og orientalsk draperede ladies. Ingen kan levere bevis for, at man ikke her sidder og bliver på ølfod og drikker du's med de vordende *Tom'er, Schade'r Eistrup'er og Poul »Spejder«'ere.* Men der sidder ikke mere nogen *Hans Henningsen,* kaldet Hans Hennesy, og da slet ingen *Nick* himself. *Nikolai Christensen,* bohêmernes overhoved. Han tvangsforlod kvarteret med nogen bitterhed efter 24 års trofast virke i vennekredsen, da madam *Husen,* som »var velset for sin gode mad«, ikke nåede at skrive testamente, og hendes arvinger havde set mere end nok til Nick.

Når jeg nu efter fyrretyve års forløb har taget et lille repetitionskursus i bohêmeliv, er det foranlediget af en vis *Knagsted,* nu overlæge ved et større jysk sygehus, som i et langt brev på hjertegribende vis mindedes vor ungdom og galskab og oprejste det foruroligende spørgsmål: »Er der endnu liv i Minefeltet? Kan man den dag i dag rende på nogle af de gamle minører? Eller er de alle gået *heden* — omend ikke til himmels, så til agtværdig*heden?*«

Da jeg gennem årene havde aflagt alt for spredte visitter i de kære, gamle stuer omkring tårnet, besluttede jeg mig til at undersøge sagen ved personligt fremmøde.

Det skulle jeg ikke have gjort. Det hamrer endnu tre dage efter i mit om føje år 70-årige hoved.

Først nu orker jeg at besvare min gamle vens spørgsmål. Ergo skriver jeg følgende brev:

November 1969.

Kære, gamle Knagsted!

Tak for dit hyggelige brev, som vakte de mest utrolige minder om *vore* oprørske ungdomsdage. Du husker så meget, som jeg havde glemt, men jeg kan måske også friske lidt op på din hukommelse.

Først vil jeg fortælle dig lidt om lokalerne, hvor vi måske lidt omtågede og vaklevorne grundlagde troen på os selv som vordende kunstnere, men heldigvis for omverdenen senere kom på borgerlige tanker. Så slap den da for dine skilderier og mine digte.

De lokaler, der den dag i dag ligner datidens mest, er såmænd de klassiske: »Nick«, »Hviid«, »Skindbuksen« og »Laurits Betjent«.

Naturligvis er der sket ændringer, men ikke afgørende.

Hos »Nick« er der ikke nær så gode billeder på væggene, som i Nick's egne dage. Jeg har truffet en mand, som på *Bruun Rasmussens* auktion i Bredgade købte *Hans Henningsens* herlige billede af alumnen fra »Almindeligheden« for — 200 kr. Du kan nok huske, at han hang på endevæggen, den djærve kusk i alumnernes grå vadmelskofte med det knaldrøde halstørklæde og den vældige næve hvilende på højre knæ. Et af Hennesy's bedste billeder — ak 200 kr. Hvis de andre gode lærreder fra vor tid er gået til lignende priser, kunne vi have grundlagt en smuk og billig malerisamling.

»Hviid« er sig selv i de to rum ud til Kongens Nytorv, og her holder også den gamle garde til. Her kan du stadig træffe *Schade*, *Birthe* og *Kalle Bovin*, *Aage Strand*, *Ivan Opffer* og *Hans Bjerregaard*, men sikrest *Jørgen Sindballe*, nu navngivet »Dusinballe«, fordi han daglig samler sit hof af dusin-størrelse om sig, med en »hof« eller »grøn« som medlemskort til den intellektuelle gruppe omkring Uhr-bordet.

Men ellers må man nok sige, at »Hviid« er undergået store forandringer, specielt udvidelser, som var højst nødvendige, da gæsternes antal alene i *Verner Hansen's* værtsperiode er steget fra et par hundrede til et par tusinde *om dagen!* Det havde du nok ikke regnet med, hva'be'har?

Nogle af de ældre filosoffer klager over, at stedet er overfyldt med teen-agere, men det er nu mest bemærkelsesværdigt sent om aftenen, og særlig fredag-aften. For nogle år siden, fortæller en af de sidste tjenere fra de gamle dage, *Moritz Burchard*, forsøgte nogle af de mere outrerede unge at erobre det inderste lokale, men de forsvandt ret hurtigt efter nogle gange at have haft karantæne uden dog at kunne lære at opføre sig ordentligt.

Hvis du ved din næste københavner-visit skulle føle trang til at genoplive de sagnomspundne dage, må du ikke forsømme at kikke indenfor i »Skindbuksen« ved spisetid, for der møder du sandelig det gamle virvar og dermed den jævne forbruger, som stadig kan få selv ret små penge til at slå til, både til mad og mjød. Her kan du endnu slutte hurtige, gemytlige venskaber ved skipperlabskovsen, hvis du da ikke, kære Knagsted, er blevet så provinsielt knirkende, at du har glemt drilleriernes udrensende virkning på højrøvede individer.

»Parnas« er som før en god, borgerlig spiserestaurant, men du må ikke regne med at finde nogetsomhelst af den stemning, som herskede, da *Jens Sørensen* sad som »administrerende direktør« for sin malerifabrik og solgte Pjerrot'er for 50 kr. plus en bajer til sin lille kamfer-flaske, og da *Grethe* hævede sin skæve skulder over skranken for at få fat i den lange cigarkasse med regnings-bon'erne's mængde. Det skal ikke bebrejdes mellemtids- og nutids-restauratører, at milieuet og publikum er forandret. Her er et sted, hvor et forsøg på at holde liv i en særpræget stemning ville være fuldkommen håbløst.

»Vingaarden« kan du godt gå langt udenom — den har *Bamse Kragh-Jacobsen* omdannet til et larmens og dansens tempel, som sikkert giver gode skillinger, og dem fortjener han efter brydsomme år. Men hyggeligt var der jo i sin tid i de smukke lokaler, som restauratørerne *Helmbæk* og senere *Konradsen* havde arvet fra *Københavns Kunsthandel,* og hvor vi to har spist mangen fortrinlig frokost sammen, inden den gæve tjenerstab udvandrede med Grethe og lavede »Parnas«.

Karen Kik's kælder i Fortunstræde har jo, som du ved, kun i *geografisk* forstand hørt med til »Minefeltet«. Det har altid været den gode frokostkælder med kendte gæster fra Stauning-perioden,

via vexellerer-perioden til håndværksmestrenes. Bohêmen havde ikke brug for nogen frokostkælder.

Efter Karens alt for tidlige død — hun var en prima, djærv krokone — er kælderen overtaget af hendes søn, *Karl Kik*. Han driver den som forhen, og det er godt for alle parter. Der er gudskelov *ikke* kommet »fyndord« på bjælkerne i smag med: »De gamle kæmper drak altid...« o.s.v. Interiøret er ægte og renvasket. Her kan du altså stadigvæk få et godt stykke smørrebrød, ikke at forglemme dit yndlingsstykke: Skinke hakket sammen med løg, af Stauning benævnt »dragonrøv« med hentydning til dragonernes gennemredne bagdele.

Der er jo forsvundet nogle af vor ungdoms beværtninger: »Bellmann-Kælderen«, som af en kælder at være havde den ejendommelighed at ligge i den temmelig høje stue på Nikolaj Plads, hvilket kunne være noget upraktisk. Du husker nok den nat, da jeg glemte dette fænomen og skred lige ud i luften og pådrog mig både forstuvet fod og håndled.

Det var så galt, at du næsten ikke kunne få mig bugseret over til »Laurits«, hvor vi bænkede os med salig *Grethe Prom«*, opfinderen af slagordet »kampen for den daglige øl«.

Hos »Laurits« er der ikke forandret synderligt i »skovpartiet«, men meget i lokalet ud til stranden, hvor vi engang spiste pæn middag med Hans Henningsen, uden at han fik raserianfald. Ved min genvisit forleden lød der fra dette lokale yndefuld fædrelandssang af unge grønlændere med deres små søde dito-inder. Det kunne jo være lige så rørende som i vore dage, men selve lokalet var meget kønnere dengang. Mellemlokalet er nu bar, og måske er det karakteristisk for den barske tid, vi nu lever i, at barstolene er låset fast til bar'en med jernkæder, og på herretoilettet er præservativ-automaten ude af funktion, for den nutidige ungdom har jo både p-piller og spiraler til at begrænse produktionen. Og da ejendomsretten efterhånden er blevet et lidt afsvækket begreb, er håndklædeautomaten nu anbragt *uden for* toilettet, på det at garderobedamen kan holde et vågent Laurits Betjent-øje med, at rullehåndklædet *forbliver i automaten* i stedet for at blive klippet over. Der har du et par eksempler på, at ikke alt er som i hine fredegods-dage, da *vi* legede bohêmer.

Et helt kapitel for sig burde jeg vie Wessels Kro i mindet om vor herlige ungkarle-lejlighed oppe på kvisten og vore rørende, langmodige værtsfolk, Birthe og Sigfred nede i kroen, men brevet her er langt nok, gamle ven, og Wessels Kro har netop for nylig under-

gået en forvandling, som har udslettet de sidste spor fra Sigfreds dage. Ih, hvor er det uhyggeligt!

Nå, kære Knagsted, kom nu selv herover en dag og lad os sammen besvare dit første spørgsmål: »Lever »Minefeltet« endnu?«

Efter min rundtur og påfølgende indisposition mener jeg — absolut JA. Det er unægtelig blevet lidt anderledes — men det er du og jeg velsagtens osse!

Lev vel sålænge, din hengivne

Haagen.

———

- og her er så fotografens Minefelts-vejviser

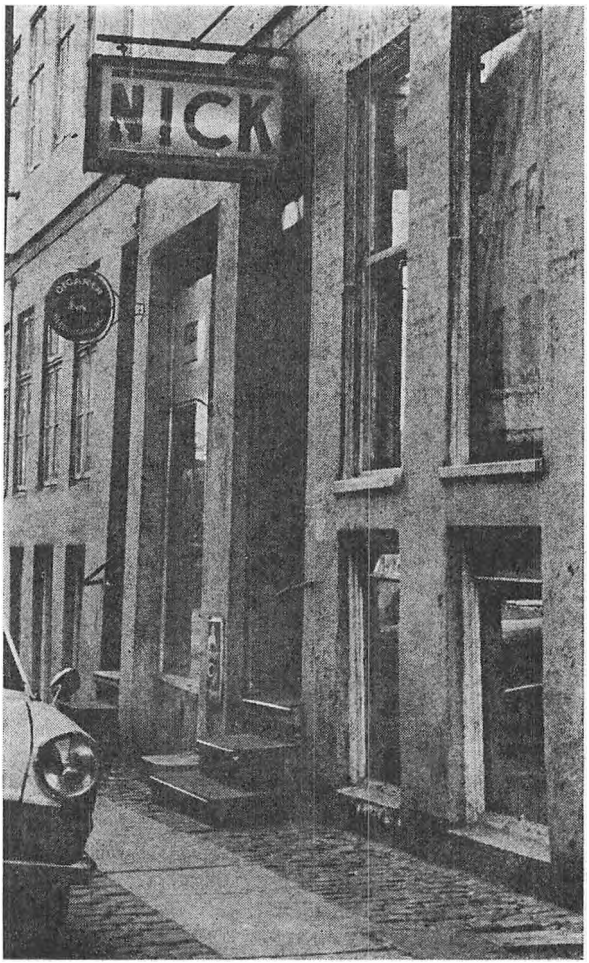

Nikolajgade 20.

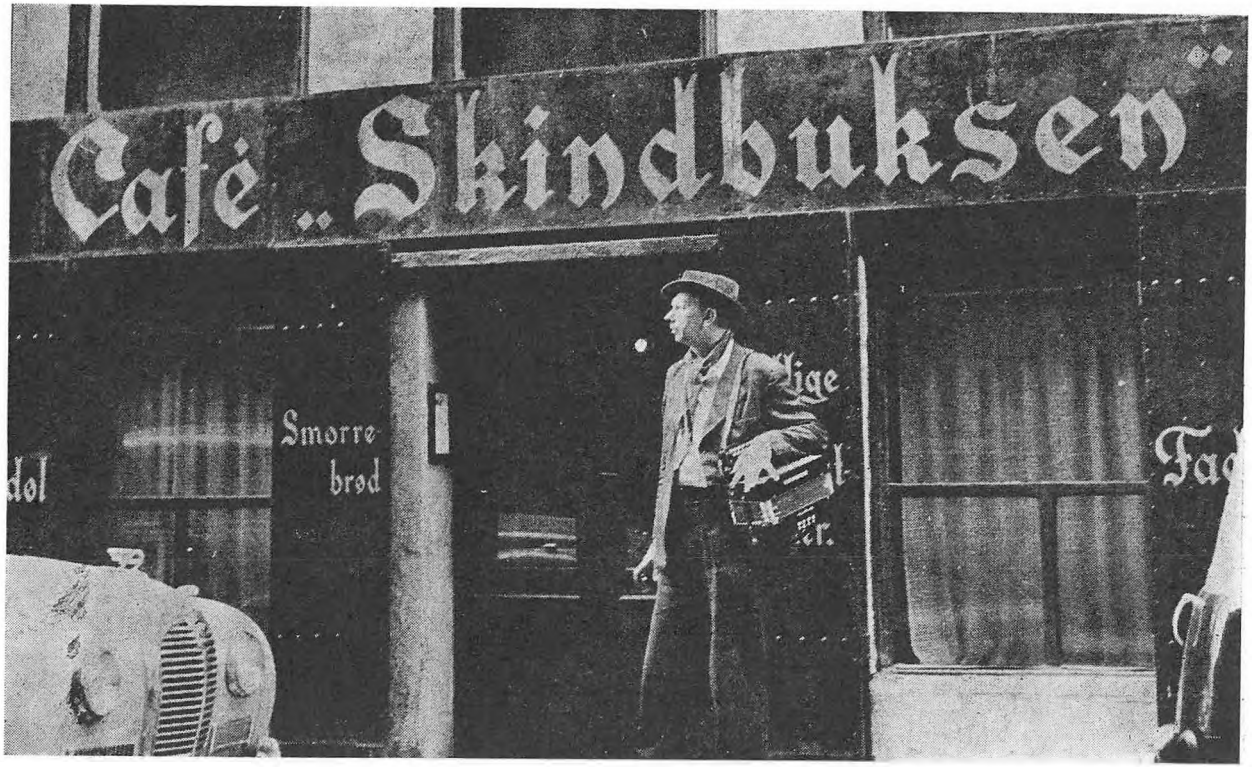

Lille Kongensgade 4.

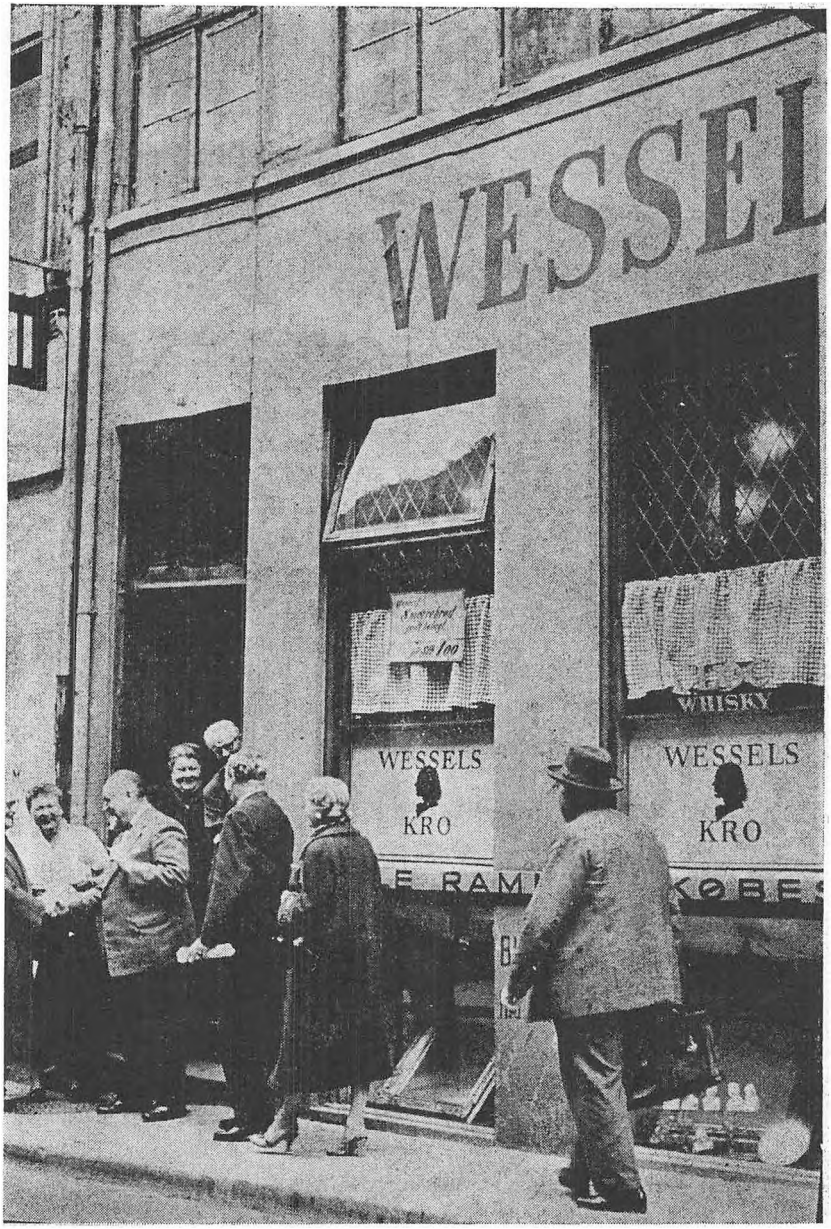

Nikolaj Plads 21.

Sværtegade 7.

Lille Kongensgade 16

Café Royal
alias
Laurits Betjent
Ved Stranden 16.

Kongens Nytorv, Hviids Vinstue i kælderen/Grand Café ovenpå.

ALFABETISK BILLEDREGISTER

Forsiden forestiller to af kvarterets kendteste skikkelser, Tauscher med Gorki ved klaveret.

	side
Abildgaard, Ove, forfatter, med fru Una	144
Andersen, Johs., assurandør	89-132
Becker, Minefeltets antikvar	101
Bente, kaldet Bente Voldsmand, malerinde	89
Bille, Ragnhild, enke efter Willy B., malerinde	93
Bille, Willy, maler	47
Bjerregaard, Hans, forfatter	61
Boisen, Anders, radiotelegrafist	132
Bovin, Birthe, malerinde, gift med Kalle B.	105-124
Bovin, Kalle, maler og alvidende	105-139
Bovin, Frans, stenhuggermester, bror til Kalle B.	105-124
Brusen, Kaj, »Ole Ny«, forfatter	65
Bruun, pølsemand og nygift ægtemand	147
Bruun, Helene, datterdatter af kgl. skuespiller Olaf Poulsen	147
Buus, Villy, maler	101
Bystrøm, Ellen, malerinde	97
Clausen, Svend Aage, forfatter	130
Clemmensen, Niels, komponist	15
Cornelius, Svend, optiker og pianist	122
Fureby, Poul, maler	113
Gelsted, Otto, digter	51
Gorki, Arne Gorki Schmidt, maler og harmonikaspiller	37 - forsiden
Gottlieb, Mogens, journalist, med fru Merete	108
Gudnitz, Fred, maler	146

side

Gynt, Olav, digter 61
Hansen, Friis, luthsanger 115
Hansen, Gunner, tjener på Hviids Vinstue 134
Hansen, H. Bang, restauratør, Skindbuksen/Grand Café 128
Hansen, Johannes Lindskov, forfatter og redaktør 65
Haslund, Jørgen, konservator 65
Henningsen, Hans, portrætmaler 13-155
Hildebrandt, Mogens, reklamedirektør 132
Husen, fru, Café Nick 131
Haarløv, Henrik, oversætter m. m. 123
Iversen, Scott, maler 41
Iversen, Woldsgaard, »Tyrken«, med fru Matty 61
Jacobsen, Otto, »Farbror«, ansat i administrationen 127
Jerk, Esther, restauratrice »Pilegården« 97-132
Johannsen, Iljitsch, digter 116
Kabell, Pelle, maler 127
Kjær, Kirsten, malerinde 100
Kohl, Iben von 51
Kristensen, Tom, forfatter, kritiker 148
Kyhné, Georg. fhv. kgl. operasanger 51
Larsen, Erik, maler 120
Lauesen, Marcus, forfatter 147
Laurits Betjent, restauratør 41
Loo, Sherry van der, med Kiss Nyborg Christensen 145
Lund, Harald H., forfatter, ungdomsportræt 19
Lunde-Christensen, magister og visemager 142
Lyngby, Inga, malerinde 37-107
Madsen, Christian, kunsthandler 146
Marius, Jens, styrmand 126
Mogensen, Niels, maler 118
Mozart, afholdt pianist fra de små caféer 41
Nick, Nikolai Christensen, Café Nick ..... 19 - 131 - 141
Nielsen, Kai, farmaceut, forfatter m. m. 126
Nielsen, Søren Hjorth, professor på Akademiet 110
Nissen, Tage, forfatter 143

side

Nyberg, Gunner, arkitekt 143
Olsen, Sjus-Ole, reklamekonsulent 41
Pedersen, Sigfred, digter 15-142
Petersen, Dyrberg, maler 146
Petersen, Nis, digter 65
Persson, H., restauratør, Skindbuksen/Grand Café 128
Prom, Grete, oversætter 106-114
Rabalderhelge, Helge Hansen 111
Rasmussen, Ib Kruuse 51
Redøhl, Ellen, antikvitetshandlerske 99
Rosenkrantz, Trut 146
Schade, Jens August, digter ..... 37 - 73 - 107 - 148
Schmidt, Erna 139
Sigurjonsson, ungdomsportræt af forfatteren med hustruen Ib 11
Sindballe, Jørgen, cand. jur. 61
Stenersen, Holger, pianist 112-132
Strand, Aage, maler og billedhugger 116
Strauss, Herbert, fotograf 149
Svane, Jan, maler 118
Sørensen, Jens, maler 93
Sørensen, Richard Kaas, flhv. oberstløjtnant og inspektør ved Militærhospitalet 102
Tauscher, Svend Aage, maler ..... 71 - 109 - forsiden
Thomsen, Helmuth, maler 51
Vibe, Jørgen, forfatter 130
Weltzer, Johannes, »Jonas«, digter 27
Wiberg, Jørgen, maler 110
Wulff, Johannes, forfatter 29

MINEFELTET

skildret af:

Tom Kristensen
Harald H. Lund
Hans Bjerregaard
Jens August Schade
Carl Henrik Clemmensen
Birthe Bovin
Mogens Gottlieb
Haagen Hetsch

Venstre Seinebred ligger bag Nikolais sobre tårn. Visdomsugler. natteravne, lifligt kvidrende siskener. Sokrates med sin uudslukkelige glæde over at møde mennesker, Diogenes med sin (som regel) utændte lygte, Verlaine og Schade – Jens Geni og Spejder, mennesker der ligner forunderlige drømme . . .

En verden udenfor Verona – det længes så mange efter uden at ane, hvad Verona er, Verona er en fortryllet verden i sig selv. Shakespeare og Ewald, de lever begge i Københavns sande quartier latin – Johannes Ewald boede engang i Vingaardsstræde og grasserede lystigt og nådesløst i kvarteret. Hans ukuelige ånd lever endnu – den tapre livsglædes ånd, poesiens gyldne lys spejler sig i den mørke vin . . .

Her i Minefeltet kender man til den drilske spøg, trofast kammeratskab, vågen kritik og glæden ved ærlig kunst . . . Ungdommens fine og klare munterhed grønnes i vort lille quartier latin. Der er forårssol i gaderne bag Nikolai.

Johannes Weltzer.

FORLAGET BØRGE BINDERUP